

*Міністерство
освіти
і науки
України*



*Хайфський
університет*



*Поморська Академія
(м. Слупськ,
Польща)*

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ (м. Київ)
Факультет аграрного менеджменту
Гуманітарно - педагогічний факультет
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. Київ)
Кафедра маркетингу
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ, (м. Слупськ, Польща)
ХАЙФСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Ізраїль)**

До 125-річчя НУБіП

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ
«РОЛЬ МОЛОДІ У РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ»**



19-20 квітня 2023 р.

Київ, online, Zoom

Роль молоді у розвитку АПК України [Електронний ресурс]: зб. матеріалів VII міжнар. наук.-практ. конф. (19-20 квітня 2023р.) – Київ: НУБіП України, 2023. - 146 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

*Рекомендовано до друку Вченої ради
факультету аграрного менеджменту
(протокол № 9 від 20 квітня 2023 року)*

Збірник укладено за матеріалами VII міжнародної науково-практичної конференції «Роль молоді у розвитку АПК України», що її провели факультет аграрного менеджменту та гуманітарно-педагогічний факультет Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is based on the materials of the V International Scientific and Practical Conference "The Role of Youth in the Development of AIC of Ukraine", conducted by the Faculty of Agrarian Management and the Faculty of Humanities and Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. The content of the sections is synchronized with the main directions of the conference.

The publication is designed for scientists, teachers, graduate students, students.

Редакційна колегія: Шинкарук Л.В., д. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України (голова); Сопівник І.В., в.о. завідувача кафедри соціальної роботи та реабілітації; Демченко І.І., професор кафедри соціальної роботи та реабілітації; Тверезовська Н.Т., професор кафедри соціальної роботи та реабілітації; Деліні М.М., д. екон. наук, професор, Алексеєва К.А., к.наук з держ. упр., доцент; Артюх Т.О., к. екон. наук, доцент; Власенко Т.О, к. екон. наук, доцент; Гаврилюк В.П. к.екон. наук, доцент; Дергач А.В., к.наук з держ. упр., доцент; Лобунець Т.В., к. екон. наук, доцент; Орехівський В.Г., к. екон. наук, доцент; Свердан М.М., к. екон. наук, доцент; Юзба В.О. к. екон. наук, доцент.

Тези доповідей подано в авторській редакції.

Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ АПК

<i>Bohdaniuk O., Alekseieva K.</i> PORTFOLIO ANALYSIS AND ITS SCOPE	7
<i>Kamynina O., Alekseieva K.</i> BREAK-EVEN POINT ANALYSIS AND ITS USE FOR CONTROLLING NEEDS	9
<i>Kolomiiets O., Alekseieva K.</i> THE CONTENT OF BENCHMARKING IN CONTROLLING AND ITS ORGANIZATIONAL FORMS	11
<i>Yastrebinska M., Alekseieva K.</i> THE USE OF CPM IN OPERATIONAL CONTROLLING	14
<i>Власенко Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	16
<i>Демченко М.С., Деліні М.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПОЛУНИЦІ В УКРАЇНІ	19
<i>Дергач А.В.</i> ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ КРАУДПЛАТФОРМ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОЕКТУВАННЯ В УКРАЇНІ	20
<i>Дергач А.В., Гринчук І.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ	23
<i>Дергач А.В., Дишлик В.Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В АГРОКОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ	25
<i>Дергач А.В., Коцупера С.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ХАРИЗМАТИЧНОГО СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ	27
<i>Дергач А.В., Черниш О.К.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	30
<i>Деліні М.М., Артюх О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ГАРБУЗІВ В УКРАЇНІ	32
<i>Заніздра А.С.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ТОВАРНИХ ДЕРИВАТИВНИХ КОНТРАКТІВ В УКРАЇНІ	34
<i>Заніздра А.С.</i> РОЛЬ ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ	37
<i>Іванов О.А., Деліні М.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ТЕХНІЧНОЇ КОНОПЛІ	39
<i>Кендус Д.І., Єрмоленко А.А.</i> ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ	43

Кендус Д.І., Майборода А.О. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЗМІН КЛІМАТУ НА РОЗВИТОК АПК: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЯ	45
Кендус Д.І., Фомічова В.О. ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ДОСВІДУ	47
Красноштан А.О., Лобунець Т.В. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КРОЛЕВЕЧЧИНИ	49
Маховський І.П., Гаврилюк В.П. РОЛЬ ДІДЖИТАЛ-РЕСУРСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	52
Нестеренко В. В., Шинкарук Л.В. ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЙ	54
Свердан М.М., Бояр Д. Л. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В УКРАЇНІ	57
Свердан М.М., Кириченко Н.М. МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ	59
Свердан М.М., Молдовану В.В. РОЗВИТОК ПТАХІВНИЧОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК УКРАЇНИ	63
Свердан М.М., Нижник Д.В. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ	65
Сіднєва Л.С., Бронішевська А.І., Бутенко В.М. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	68
Совайло В.Р., Лобунець Т.В. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ	71
Стоянов А.Ф. РОЛЬ ТОВАРНИХ ДЕРИВАТИВНИХ КОНТРАКТІВ У МІНІМІЗАЦІЇ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ В АПК	74
Шут В.О., Шинкарук Л. В. ПРОБЛЕМА ВИСНАЖЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ	76

СЕКЦІЯ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА РОЛЬ УКРАЇНИ

Власенко Т.О. УКРАЇНА ТА ГЛОБАЛЬНА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ	80
Власенко Ю.Г. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	82
Деліні М.М., Бородін І.В. РОЗВИТОК РИНКУ СМОРОДИНИ В УКРАЇНІ	84
Деліні М.М., Федосієнко І.І. ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ОВОЧІВ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	86
Додачко С.А., Шинкарук Л.В. ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОРТУ МЕДУ З	89

УКРАЇНИ В КРАЇНИ ЄС

<i>Личкатий А. Є., Шинкарук Л.В.</i> АНАЛІЗ РИНКУ ЗАМОРОЖЕНИХ НАПІВФАБРИКАТІВ УКРАЇНИ	91
<i>Свердан М.М., Здовбель І.І.</i> РОЛЬ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	93
<i>Свердан М.М.</i> АГРАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	95

СЕКЦІЯ 3. МОЛОДІ НАУКОВЦІ – СОЦІАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНИЙ НАУЦІ

<i>Chen Yibing, Orekhivskyi V. G.</i> ENGAGEMENT OF HUMAN CAPITAL AND COMPANY COMPETITIVENESS	98
<i>Алексєєв О. Ю.</i> ФОРМУВАННЯ «АЛЬТРУЗМУ» В РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА	100
<i>Бойко Ю.О., Чекаль Л.А.</i> СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗА ДОПОМОГОЮ СПОРТУ	103
<i>Будегай В. А.</i> МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	104
<i>Вовченко М. І., Чекаль Л. А.</i> ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ НА МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ДИТИНИ	106
<i>Галанін А.А., Альтанова А.Б.</i> СОЦІАЛЬНА РОБОТА З АЗАРТНО ЗАЛЕЖНИМИ ЛЮДЬМИ	108
<i>Головаш К.А., Тверезовська Н.Т.,</i> ПРАВОВІ ОСНОВИ СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	109
<i>Граборенко І. В., Лобунець Т.В.</i> АНАЛІЗ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ МІСТА ОДЕСИ	112
<i>Демченко І.І.</i> СОЦІАЛЬНО-ІНКЛЮЗИВНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	115
<i>Дергач А.В., Желдак М.І.</i> ФАНДРЕЙЗИНГ: ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ БЛАГОДІЙНОСТІ	119
<i>Дергач А.В., Костромєєва С.С.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ	122
<i>Дергач А.В., Науменко А.Ю.</i> ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ЗАЛУЧЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ ПРОЕКТУ	124
<i>Деліні М.М., Аністратенко Д.В.</i> РОЗВИТОК РИНКУ ФІТНЕС-ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ	126
<i>Деліні М.М., Салій І.І.</i> РОЗВИТОК РИНКУ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ	128

<i>Драчук О.В.</i> УНІВЕРСИТЕТИ ТРЕТЬОГО ВІКУ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ	130
<i>Кендус Д.І., Базь А.В.</i> ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НАУКИ	133
<i>Кендус Д.І., Крутько М.А.</i> РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ	135
<i>Кендус Д.І., Майстер А.О.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ	138
<i>Кушніренко І.П., Чекаль Л.А.</i> ДЕВІАЦІЇ В ПОВЕДІНЦІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: МІНУСИ Й ПЛЮСИ	140
<i>Старанов С. С., Лобунець Т.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ДЕКОРАТИВНИХ КВІТІВ	142
<i>Шинкарук Л.В., Кондратьєв Ю.В.</i> РОЗВИТОК РИНКУ БІОПАЛИВА В УКРАЇНІ	144

UDC: 336.7

Bohdaniuk Oleksandr,
Bachelor Student
*National University of Life
And Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*
Alekseieva Kateryna
As. Professor at
Production and Investment Management Department
*National University of Life
And Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

PORTFOLIO ANALYSIS AND ITS SCOPE

The essence of portfolio analysis can be determined as the study of the components of a product in order to make decisions that are expected to increase overall profits. The term applies to the process that enables a manager to discern better ways of allocating resources in order to increase profits. It can also refer to an investment portfolio consisting of securities.

In case a company launches a number of different products or services, it needs to periodically conduct a portfolio analysis. This means analyzing each product individually in terms of profitability, contribution to the company's revenue and growth potential. This analysis makes it easier to identify products that are not profitable at all or are performing poorly as a group.

Products are classified according to predefined criteria such as value of sales, market share, gross margin, contribution margin and life cycle. The results can clearly point to products that should be withdrawn from the market or simply given less resources. It may also mean that the company has to increase its investment and efforts for some star products that have higher potential. The analysis is conducted to improve the performance of the global portfolio, as the ultimate goal is to maximize shareholder returns.

The areas of the portfolio analysis include risk and return analysis, assets allocation analysis, performance evaluation analysis and the decisions concerning the diversification. (Fig. 1.)

Risk and Return: Portfolio analysis involves assessing the risk and return of each investment in the portfolio and analyzing the correlation between different

investments. This helps investors to make informed decisions about the balance between risk and return in their portfolio [3, p. 241].

Diversification: Portfolio analysis involves evaluating the diversification of the portfolio, which refers to the degree to which the portfolio is invested in different types of investments. Diversification helps to reduce risk by spreading investments across different sectors and asset classes [3, p. 67-68].

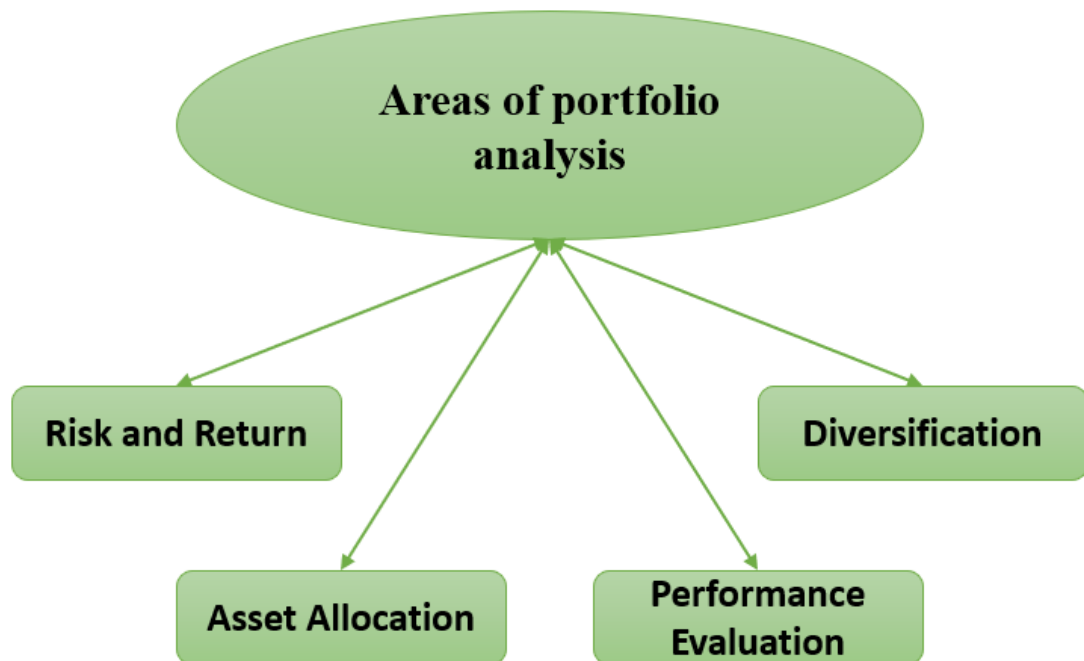


Fig.1 Areas of portfolio analysis

Source: created by authors on the basis of [3]

Asset Allocation: Portfolio analysis involves analyzing the asset allocation of the portfolio, which refers to the percentage of the portfolio that is invested in each asset class, such as stocks, bonds, and cash. Asset allocation is an important factor in determining the risk and return of the portfolio [3, p. 33-34].

Performance Evaluation: Portfolio analysis involves evaluating the performance of the portfolio, comparing it to benchmarks, and assessing the contribution of individual investments to the overall performance of the portfolio. This helps investors to identify areas for improvement and to make informed decisions about buying and selling investments [3, p. 978-981].

Thus, conducting portfolio analysis is essential for investors in order to make informed decisions about their investment portfolio, manage risk, and achieve their investment objectives.

References

1. Accounting Dictionary. What is Portfolio Analysis? URL:
<https://www.myaccountingcourse.com/accounting-dictionary/portfolio-analysis>
2. Sharpe, W. F., (1967). Journal of Financial and Quantitative Analysis , Volume 2 , Issue 2 ,Portfolio Analysis. URL:
<https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-financial-and-quantitative-analysis/article/abs/portfolio-analysis/02B0FE935BA45A140CE7DFB66B8BA776>
3. Reilly, F. K., & Brown, K. C. (2011). Investment analysis and portfolio management (10th ed.). South-Western Cengage Learning. URL:
[http://www.mim.ac.mw/books/Frank%20Reilly's%20Investment%20Analysis%20and%20Portfolio%20Management%20\(10th%20Edition\).pdf](http://www.mim.ac.mw/books/Frank%20Reilly's%20Investment%20Analysis%20and%20Portfolio%20Management%20(10th%20Edition).pdf)

UDC: 331.1

Kamynina Oleksandra, Bachelor student,
*National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

Alekseieva Kateryna, Associate Professor
at the Production and
Investment Management
*National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

BREAK-EVEN POINT ANALYSIS AND ITS USE FOR CONTROLLING NEEDS

Break-even analysis is an important element of cost management. The essence of it is to study the dependence of financial results on costs and volumes of production and sale of products, goods, and services. This type of analysis can be used in the pricing process. Break-even analysis is based on the distribution of total costs of supply, production and sale of products into fixed and variable.

Break-even analysis involves calculating the break-even point, which corresponds to the level of production at which total revenue equals total costs, i.e., the firm generates an amount of income not less than the amount of expenditure in the period of reporting. [2]

The main tasks of the break-even analysis include:

- a) budget planning and goal setting (since the company's management knows at what point it can break even, it can budget accordingly and effectively plan for cash needs);
- b) determination of the safety margin and the minimum sales level,
- c) necessary for-profit evaluation and creation;
- d) development of a pricing strategy: determination of the impact of price changes on profit;
- e) profit forecast, if estimates of revenues and costs are available;
- f) definition of a set of products. [4]

Indicates a break-even point which is the volume of business when the revenue generated exactly equals the total costs, (i.e., fixed and variable costs) and there is neither profit nor loss. Any production above this point would produce profit. It is always the operational intention of management to break even as soon as possible.

Break-even analysis can be shown mathematically by applying formulas to plot break-even point, contribution, margin of safety, and profit volume ratio, or graphically using an organization's profitability break-even graph.

Mathematically, relationships can be expressed as follows [1]:

$$BEP = \frac{FC}{\text{Contributinal Margin (\$)}}$$

The break-even graph shows how profitable (or not) a firm is at various levels of activity and consequently indicates the point at which there will be no profit or loss. The following diagram sales volume shows on x-axis and cost and revenue are shown on y-axis. The Fixed Costs are represented by a horizontal line. The Total Cost of sales - the Fixed Cost line. It moves upward proportionately with the volume.

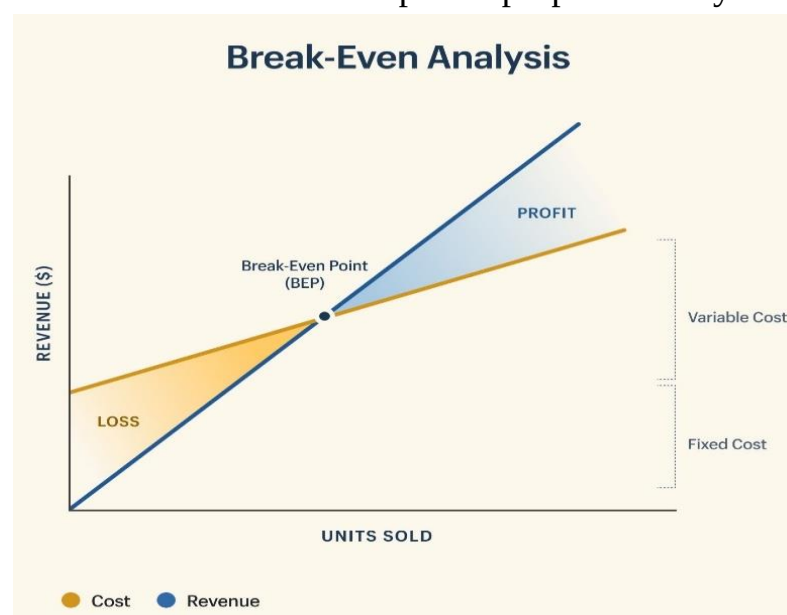


Fig. 1 “Break-even point graph” [1]

Source: created by the author on the basis of [1]

The main advantage of breakeven analysis is that it indicates the probable level of profits at different levels of production. It clearly shows the interrelationship between revenue, costs and profits in a graphical form that is easily understood. It also reflects the comparative importance of fixed and variable costs. [1]

Break-even activity control should be implemented for component elements - factors affecting profit, since small changes in the zone of each of the factors lead to large changes in the resulting indicator. In the absence of constant control, the company can become uncompetitive due to inflated overhead and high cost. According to Steve Odland [3], the best way to maintain an optimal cost structure is to control costs at a relatively constant level.

Therefore, control over the implementation of the planned level of profit, or breaking even should be focused on identifying the facts of non-fulfilment of the plan in terms of the constituent elements: the volume of sales of goods (works, services), a drop in prices or a violation of the optimal structure and cost level.

References:

1. Chand, S., Break-Even Analysis: Another Powerful Controlling Tool for Management. URL: <https://www.yourarticlelibrary.com/management/break-even-analysis-another-powerful-controlling-tool-for-management/25780> (Last accessed 03.03.2023)
2. Holov, S.F. (2008). Upravlins'kyi oblik [Managerial Accounting], (166), 704 pages. [in Ukrainian] (Last accessed 07.03.2023)
3. Odland, S. (2012) 5 Ways to Control Costs // Forbes, 2012. URL: <https://www.forbes.com/sites/steveodland/2012/02/15/5-ways-to-control-costs/#1de9d2326021> (Last accessed 10.03.2023)
4. Schroder, M., Roth, T. (2017) Importance of Break-Even Analysis / Roth Schroder Professional Corporation. URL: <http://rothschroderpc.ca/2017/07/importance-breakeven-analysis/> (Last accessed 28.02.2023)

UDC: 331.1

*Kolomiets Olha, Bachelor Student,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

*Alekseieva Kateryna, Associate Professor
at the Department of Production and
Investment Management*

THE CONTENT OF BENCHMARKING IN CONTROLLING AND ITS ORGANIZATIONAL FORMS

In its essence Benchmarking is a way of measuring business and team success by comparing a process or organization as a whole to other internal processes or competitors. Benchmarking helps to understand industry norms and analyze how your company is performing. It is also possible to compare a process in one department to that of another to measure productivity or efficiency.

In this connection, benchmarking enables continuous improvement of a business or business functions by establishing a specific standard of performance. Any team or employee that does not meet this standard may be flagged for additional training or observation, or the operating process may be completely redesigned [1].

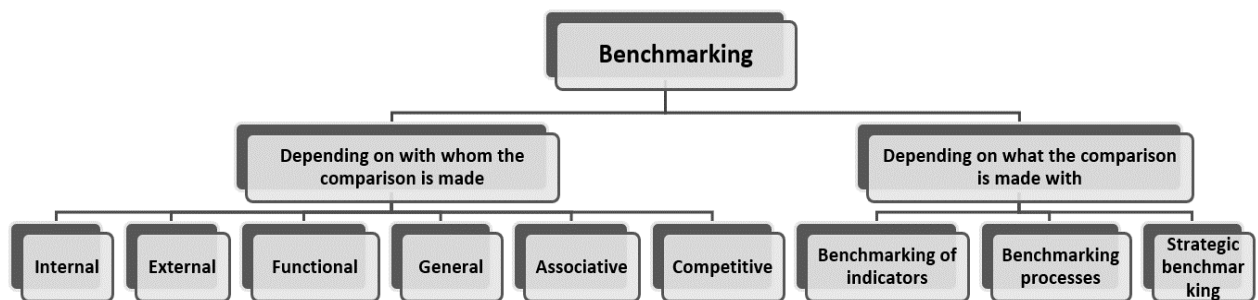


Fig. 1. Types of benchmarking
Source: created by the authors based on [2]

The benchmarking methodology involves the following stages:

- Assessment of educational institution activity and identification of «problem areas».
- Definition of the subject of reference comparison.
- Benchmark search and benchmark comparison form selection.
- Collection of information.
- Analysis of information and development of an innovation implementation plan.
- Introduction of new ideas into the activity of the institution.
- Repeated self-assessment and analysis of results [4].

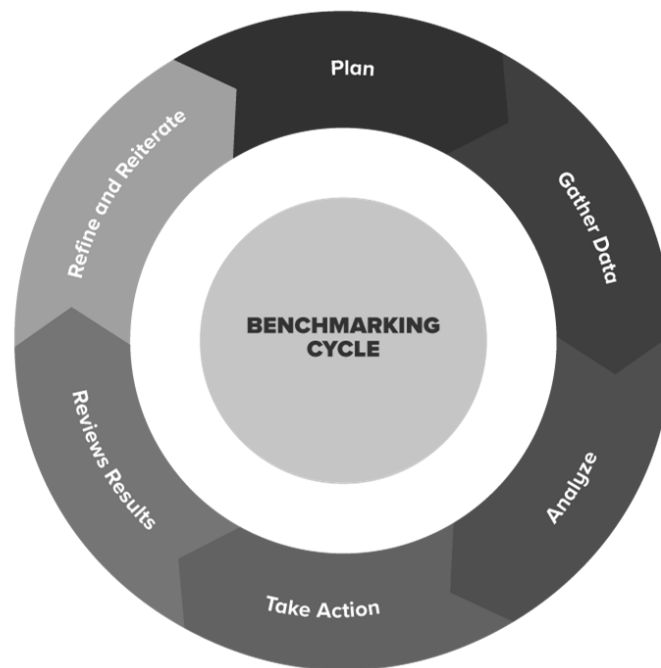


Fig. 2. Benchmarking cycle [3]

Organizational forms of benchmarking in controlling can be as follows:

1. Internal benchmarking

Internal benchmarking is the comparison of work processes and results within the same company or organization to increase efficiency and improve practices. This type of benchmarking is effective because it helps set and meet standards across all areas, establishing consistency and ensuring that each department is operating as efficiently as possible.

2. External benchmarking

External benchmarking is a comparison of processes and results with other companies or organizations that are leaders in their field in order to improve their own operations. External benchmarking is extremely valuable. You will be able to better understand where your business fits into the wider market and identify areas of weakness to focus on.

3. Competitive benchmarking

Competitive benchmarking is a type of external benchmarking, where processes and results are compared with competitors in the market to establish a competitive advantage and improve one's own activities. This form of benchmarking is important because you can pinpoint why a competitor is succeeding or what drives customer satisfaction in your industry.

4. Performance benchmarking

Performance benchmarking is the comparison of one's own company's performance and efficiency with that of other companies in its industry in order to establish best practices and improve productivity. By tracking metrics and KPIs

across the business, teams can continue to compare past performance against current benchmarks, constantly updating the benchmark to improve performance.

5. Strategic benchmarking

Strategic benchmarking is a comparison of companies' strategies and approaches with the best practices in their field in order to improve their own company's strategy and increase competitiveness. Strategic benchmarking specifically analyzes how other companies have succeeded and what business strategies they use. This is especially useful for new companies or startups [1].

Thus, benchmarking in controlling contributes to openness and increasing business efficiency: it provides the organization with early warning signals in case of lagging, finds out the level of the organization compared to the best in the world, improves the quality of products and services, leads to the rapid implementation of new approaches, reduces costs for creation of new projects and increases customer satisfaction.

References

1. 6 Types of benchmarking your business needs to know about. URL: <https://www.crewhu.com/blog/6-types-of-benchmarking-your-business-should-use> (application date 22.02.2023).
2. Principles and types of benchmarking. URL: https://pidru4niki.com/74017/marketing/printsipi_vidi_benchmarkingu (application date 22.02.2023).
3. Benchmarking. URL: <https://www.kbmanage.com/concept/benchmarking> (application date 27.02.2023).
4. Hyrylovska, I. V. Benchmarking as a new component in the evaluation of the quality of training of skilled workers. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Gyrylovska.php> (application date 27.02.2023).

UDC: 331.1

*Maria Y. Yastrebinska, Bachelor Student
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, (Kyiv, Ukraine)
Kateryna A. Alekseieva, Associate Professor,
Production and Investment Management Department,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, (Kyiv, Ukraine)*

THE USE OF CPM IN OPERATIONAL CONTROLLING

The method known as the Critical Path Method (CPM) plays a key role in project management, particularly in the areas of controlling and operation management. It facilitates the identification of crucial project components and supports the design, coordination, and monitoring of project activities. The CPM leverages graphical representations of the project to predict the duration of the project and determine which activities are critical to meeting schedule milestones. Its significance lies in the support it provides for operational control in any business performance, particularly in production control. The CPM is especially useful for complex projects with multiple interacting activities, and is classified as a network analysis and management control method, alongside budgeting, break-even analysis, and linear programming. [1]

The Critical Path Method (CPM) offers several benefits for project development and management. It helps control each stage of a project's activity, providing project documentation and tracking costs, while also specifying critical paths and slack. The CPM enables effective time and cost management, with a focus on cost optimization as the project completion time depends on it. It can accurately estimate the duration of any activity, so it is known as an activity-oriented method. However, the CPM requires certain conditions to function correctly, including well-defined, independent, and stable activities, established priority relationships, and emphasis on critical paths. [3]

The Critical Path Method (CPM) is a widely recognized approach for planning, budgeting, controlling, and monitoring activities involved in a project. It is a project scheduling technique that represents a project as a network and is commonly utilized for operational control. The CPM is especially useful for identifying delays and controlling operations. It involves a systematic analysis and planning of program or project components, with a focus on completing all critical tasks on schedule.

This technique has been extensively used for planning and scheduling various activities involved in different processes. Optimizing resource usage and reducing waste to enhance operational efficiency is a crucial approach for managers. CPM methods can assist in analyzing and improving processes by identifying bottlenecks and optimizing workflows, which can ultimately reduce lead times, increase throughput, and improve output quality.

A common method for planning, scheduling, and monitoring project activities is the Critical Path Method (CPM), which is often depicted using a network diagram. This diagram visually displays the order of activities based on their dependencies and is created based on a specific set of rules. These rules dictate that each activity is only represented by a single arrow and that all tasks must be completed before the next

activity can begin. The critical path is the longest connection in time from start to finish, and it represents the minimum amount of time needed to complete the project. It's crucial to recognize the longest path in terms of the longest duration in days, not the path with the most boxes. (Fig 1.)

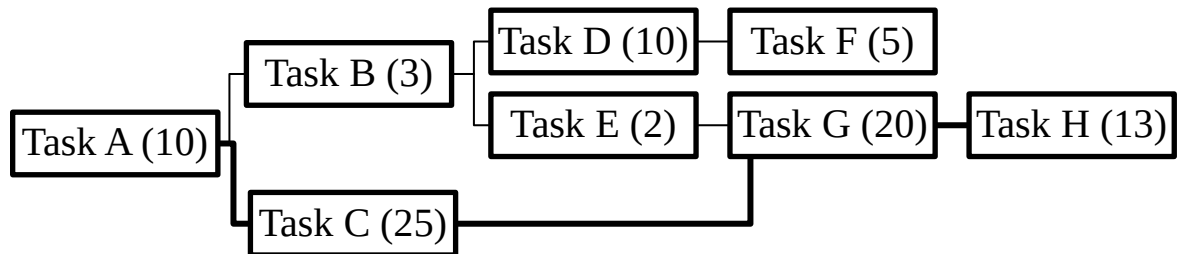


Fig 1. Basic Network diagram of the critical path

Source: created by the author on the basis of [2]

To conclude, the CPM technique serves as a powerful mechanism for command and control, which in turn enables managers to efficiently strategize, schedule, and oversee continual business activities. By leveraging this methodology, businesses can detect vital tasks, optimize resource allocation, scrutinize and refine their operating processes, and effectively manage intricate projects. Considering both the advantages and limitations of this approach, as well as the specific circumstances of its implementation, it can be concluded that the CPM framework is most effective when applied to practical endeavors such as civil construction, shipbuilding, and similar ventures.

References:

1. Controlling: Methods, Techniques, and Tools of Controlling. Functions. Management.
URL: <https://www.businessmanagementideas.com/management/controlling/controlling-methods-techniques-and-tools-of-controlling-functions-management/18289>
(Access date 27.02.2023)
2. Course Material of Sri Vidya College of Engineering and Technology.
URL: <https://www.srividyaengg.ac.in/coursematerial/CSE/104745.pdf>
(Access date 28.02.2023)
3. Project Evaluation Review Technique and Critical Path Method.
URL: <https://www.ispatguru.com/project-evaluation-review-technique-pert-and-critical-path-method-cpm/>
(Access date 23.02.2023)

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сільське господарство є одним із найважливіших секторів вітчизняної економіки. Від наявності та якості продуктів харчування залежить життя і здоров'я людей, а рівень розвитку агропромислового сектору держави є ключовим елементом її продовольчої безпеки. Україна має сприятливі умови для розвитку аграрного сектору, що дає змогу забезпечувати внутрішнє споживання якісної та екологічно чистої продукції АПК та нарощувати її постачання на світовий ринок. Прогнозований світовий дефіцит продовольства та потенційне збільшення обсягів його постачання з України сприяють зростанню вітчизняного агропромислового сектору.

На сучасному етапі розвитку економіки регіону важливу роль у забезпеченні його функціонування та життєдіяльності розвивають об'єднані територіальні громади. Громада є своїм рідним центром життєдіяльності людини, де концентрує економічні, соціальні, політичні, екологічні та господарські процеси, і навколо якого об'єднуються периферійні територіальні одиниці.

Один із ключових факторів у процесі відбудови та відновлення території громади має стати роботу з інвесторами, створення сприятливого бізнес-середовища та підтримку підприємницьких ініціатив. Національна рада з відновлення України від наслідків війни оцінила прямі задокументовані збитки на нерухомість та інфраструктури на суму 95,5 млрд доларів США.

Розвиток бізнесу та залучення інвестицій можуть стати додатково додатковими джерелами ресурсів для відновлення території та забезпечення їх стійкого розвитку. Для цього необхідно створити сприятливі умови для бізнесу, такі як зменшення бюрократичних перешкод, зниження податкових та інших фінансових навантажень, покращення інфраструктури, доступ до кваліфікованої робочої сили та ін. Важливо також підтримувати та розвивати підприємницькі ініціативи в межах громад, сприяти розвитку малих та середніх підприємств, а також залучати громадян до участі у розвитку місцевих підприємств та інвестиційних проектів.

Такими заходами слід створити сприятливі умови для розвитку бізнесу та залучення інвестицій у громади, що в свою чергу сприятиме відновленню

території та покращенню якості життя їх мешканців. Ці заходи, передусім, фінансують коштами державного та місцевих бюджетів, а також благодійними організаціями та донорами – ЄС, USAID та іншими проєктами іноземних держав.

Крім того, для привернення інвестицій необхідно розвивати ефективні механізми комунікації з наявними інвесторами та підвищувати рівень інформованості про інвестиційні можливості в громадах. Врешті-решт, кількість проєктів стане розробкою довгострокових стратегій розвитку громади та їх адаптації до змін у суспільному та економічному середовищі. Це допоможе планувати і реалізовувати проєкти, що сприяють розвитку громади та забезпечують стабільність економічного зростання в майбутньому.

Проєкт «Розробка інвестиційних профілів громад та положення про залучення інвестицій на місцевому рівні» реалізовувався у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки Європейського Союзу. Проєкт мав на меті систематизувати роботу з інвесторами у пілотних громадах Донецької та Луганської областей. Програму ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP) реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО). Програму підтримують дванадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз (ЄС), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Посольство США в Україні, а також уряди Канади, Данії, Німеччини, Японії, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Швеції і Швейцарії [1].

Зважаючи на наслідки масових атак, можливо, це буде недостатньо для повноцінного відновлення та розвитку економіки після війни. Необхідно шукати мультиплікатори економічного розвитку, тобто інвестиції, що не лише забезпечують відновлення, а також сприяють створенню нових робочих місць та збільшенню податкових надходжень [2].

Міжнародний рух капіталу є фактором економічного зростання національних економік, зокрема тих, що розвиваються або мають перехідну економіку, наприклад, України. Проте, важливо знати, що прямі іноземні інвестиції не є панацеєю на всі економічні проблеми країни та її розвиток. такі інвестиції повинні бути супроводжені належною регуляторною та інфраструктурною підтримкою, а також ефективним управлінням та боротьбою з корупцією. Крім того, іноземні інвестори можуть мати вимоги щодо державної політики, що може обмежити внутрішню свободу країни.

Таким чином, прямі іноземні інвестиції є основним фактором економічного розвитку, але їх необхідно розглядати як складову частину

комплексної стратегії економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Виклики для інвестиційної діяльності у громадах під час війни. Матеріали міжнародної конференції ПРООН. веб-сайт. URL: <https://www.undp.org/uk/node/334681> (дата звернення 14.04.23).
2. Як громадам стати привабливими для інвестицій. Економічна правда. веб-сайт. URL: pravda.com.ua/columns/2022/08/22/690658 (дата звернення 10.04.23).

Демченко М.С.
*здобувач вищої освіти ступеня «магістр»
1-го року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОП «Управління інвестиційною діяльністю
та міжнародними проектами»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*
Науковий керівник:
Деліні М.М., д.е.н., професор
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПОЛУНИЦІ В УКРАЇНІ

Ринок полуниці в Україні представлений як вирощеною в нашій країні, так й імпоротною. В цілому, в Україні виробляється близько 60 тис. т ягоди на рік. Варто відмітити, що більша частина (майже 80%) вирощується домогосподарствами, а лише решта підприємствами. Але пропозиція полуниці в останні роки щороку збільшується, що впливає на зниження цін.

Розвиток ринку полуниці знаходиться під впливом ряду факторів, які можуть впливати негативно на нього: в першу чергу, це погодні умови, які можуть відрізнятись холодами, що спричинює пізній сезон полуниці, вдруге, воєнний стан на території нашої країни. Через війну зменшується кількість земель придатних до вирощування сільськогосподарських культур, що також має негативний вплив на розвиток ринку полуниці. Варто відмітити також, що на вітчизняний ринок імпортуються різні сорти полуниці, що складає певну

конкуренцію українським товаровиробникам. А саме, імпортується полуниця із Греції, Іспанії та інших країн, через що наші виробники вимушені знижувати ціни.

Але полуниця, вирощена українськими домогосподарствами, споживається не лише на вітчизняному ринку, але й експортується. Причому на експорт вона йде як свіжа, так й заморожена. Найбільше імпортують українську полуницю Польща, Німеччина, Нідерланди, Чехія, Ізраїль та інші країни. Тобто ринок збуту відрізняється в основному європейською спрямованістю.

В цілому, варто відмітити, що не дивлячись на різноманітні фактори, які впливають на розвиток ринку полуниці в Україні, цей ринок є достатньо перспективним з огляду на його потенціал як з боку виробництва, так й з боку різних форм обробки та, відповідно, збуту. Ринок європейських країн, особливо північних, є привабливим, адже ціна та якість української ягоди є для них вигідною. Тому нашим сільгоспвиробникам варто орієнтуватись не лише на насичення внутрішнього ринку, але й на експорт. Крім того, з огляду на достатньо високий попит на імпортовану полуницю, ця ніша також може бути зайнята вітчизняною ягодою, якщо вирощувати відповідний сорт та пропонувати гарну ціну. З огляду на це, ринок полуниці є достатньо насиченим, але й має великий потенціал для його розвитку, що й обумовлює тему дослідження та подальші наукові та практичні пошуки в цій сфері.

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ КРАУДПЛАТФОРМ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОЕКТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Одним із видів інтернет-фандрейзингу є краудфандинг, який дозволяє долучатися до фінансування проектів у зручний спосіб. Для краудфандингу створюються спеціальні платформи, які надають готовий механізм для збору фінансування під різні проекти. Прикладом такої платформи в Україні є платформа «Спільнокошт», «Моє місто», «Йоку».

Краудфандинг, що в прямому перекладі з англійської означає «фінансування громадою» або ж «спільне фінансування», передбачає, що

організація, яка має ідею та потребує фінансової підтримки цієї ідеї, презентує її великій кількості людей з метою залучення від них ресурсів. Тобто, краудфандинг – це колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій. В сучасних реаліях цим методом за 2-3 місяці можна залучати до 3,5 млн. дол.США. Останніми роками в Україні набуває популярності реалізація проектів за допомогою краудфандингу, адже це найпростіший спосіб зібрати потрібні для цього кошти.

Проте неможливо не погодитися з тим, що існують серйозні бар'єри для його використання в Україні. Перш за все, це проблеми, пов'язані з відсутністю законодавчого забезпечення, невирішеними питаннями з оподаткування та державної підтримки, неможливістю засобів захисту інтелектуальної власності тощо.

Краудфандингом, звісно, можемо вважати масові збори коштів волонтерами, що підтримують українських воїнів, на їхні волонтерські картки. Проте такий метод краудфандингу не є достатньо прозорим та правильним з точки зору законодавства. Краще для таких цілей використовувати офіційні рахунки організації та забезпечувати прозору фінансову звітність.

Проте, найкраще розміщувати свій проект, що потребує колективного фінансування, на спеціальних платформах, як от Спільнокошт, GoFunded, RazomGo та ін.

Що таке краудфандингова платформа? Це веб-сайт, на якому ви можете розмістити свою ідею, описану за конкретним шаблоном (у всіх платформ він може трохи відрізнятись) – цей опис і є візитівкою та презентацією вашого проекту. Тому до цього треба підійти максимально відповідально. Необхідно підготувати якісний текст, а також фото та відео, що максимально можуть розкрити суть вашого проекту та переконати відвідувачів платформи його профінансувати.

Розглянемо 5 кроків краудфандингової кампанії:

1. Необхідно ознайомитися з платформами, умовами співпраці з ними та вибрати ту, що максимально підходить. Додатково можна контактувати з представниками платформ.

2. По-друге, треба підготувати презентацію проекту, очікувану суму коштів, яку планується зібрати на платформі, а також бюджет витрат. Також необхідно передбачити в бюджеті відсоток, який платформа вилучає з бюджету за адміністрування проекту. У кожній платформі свій відсоток та умови взаємодії, якщо, наприклад, проект профінансовано не повністю протягом визначеного періоду.

Важливо розуміти, що якщо це ваша перша кампанія на краудфандинговій платформі, то не сподівайтесь одразу назбирати надто велику суму. Як показує практика, повну підтримку отримують найчастіше проекти з загальним бюджетом до 80 000 грн.

3. Необхідно пам'ятати, що на більшості платформ є чіткі обмеження часу, протягом якого ви можете збирати кошти на свій проект.

4. Наступним кроком є створення плану комунікації проекту на час його розміщення на платформі. Бажано підсилити свою комунікаційну кампанію офлайн заходами та залучити до неї лідерів суспільною думки. Фінансування отримують, як правило, ті проекти, про які багато якісної інформації та які рекомендують, власне, лідери суспільної думки. Можна організувати в підтримку краудфандингової кампанії додатковий благодійний захід, розповідати про свій проект всюди і завжди, показувати своєму оточенню, що він важливий.

Також важливо пам'ятати, що статистика каже, що найуспішнішими для кампанії є перші 10 та останні 5 днів. То ж треба намагатися зібрати в ті дні максимально багато коштів, оскільки людям важливо бачити динаміку. Саме тоді спрацьовує принцип колективного фінансування, коли одні, хто заходить на платформу, бачать, що проект успішний і підтримується вже багатьма людьми. Це збільшує рівень довіри до проекту та збільшує в очах потенційних благодійників рівень його важливості. У так звані «глухі» періоди необхідно організовувати благодійні точкові заходи, а кошти, залучені на них, відправляти на платформу для підсилення ідеї.

5. При успішному закінченні краудфандингової кампанії необхідно якісно реалізувати та прозвітувати про проект. Адже якісна комунікація важлива не лише на етапі збору коштів. Прозорість та публічність звіту забезпечує нам впевненість у тому, що люди захочуть підтримати нас знову [1].

Отже, краудфандинг є високотехнологічним і досить зручним інструментом для фінансування соціальних проектів. Він має низку незаперечних переваг, являє собою цікаву та перспективну технологію фінансування та інвестування.

Список використаних джерел:

1. Основи проектного менеджменту. Веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kAp4OFhvX4c> (дата звернення 02.04.2023).

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

*Гринчук І.О., студентка 4-го курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Важливим аспектом процесу управління інвестиціями є визначення їх ефективності. Необхідність в економічній оцінці інвестицій виникає під час вибору оптимального способу інвестування. Цей процес допомагає встановити рівень відповідності цілей інвестора та їх способів досягнення. Будь-який інвестиційний проект можна визначити двома критеріями:

- комерційна або громадська ефективність потенційного проекту;
- достовірність і загальна зацікавленість осіб – учасників проекту.

Професійно виконана оцінка ефективності інвестицій дає відповідь на три головних питання: рентабельність, період окупності та можливі ризики проекту.

У процесі оцінки вирішуються наступні завдання:

- вибираються найбільш ефективні рішення для інвестування;
- ретельно досліджується реальна необхідність в інвестиціях;
- оцінюються критерії ризику та прибутковості.

В цілому, оцінка ефективності інвестиційних проектів здійснюється із використанням чотирьох основних показників: чистої приведеної вартості (NPV), індексу прибутковості (PI), внутрішньої норми рентабельності (IRR) та терміну окупності інвестицій (PP).

В основі побудови показників оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів містяться наступні принципи:

1. *Принцип взаємозв'язку показників економічної ефективності інвестиційних проектів на рівні суб'єкта, що хазяює, і народного господарства, який припускає, що повинен бути взаємозв'язок всіх рівнів управління.*

2. *Принцип системності – усі показники економічної ефективності повинні бути з'єднані у визначену систему. Ця система повинна відбивати*

взаємодію форм результатів і витрат.

3. *Принцип логічної стрункості, взаємозв'язку між частковими показниками економічної ефективності*, який припускає, що часткові показники ефективності можуть бути з'єднані на основі їхнього взаємозв'язку в єдину модель, у єдиному узагальнюючому показнику.

4. *Принцип повного обліку витрат і результатів, їхня відповідність один одному в часі і за змістом*. Відповідно до цього принципу повинні бути враховані всі результати від упровадження даних витрат, і, навпаки, необхідно врахувати усі витрати на одержання даного результату. Результат повинний відповідати витратам кожної фази інвестиційного процесу.

5. *Принцип охоплення усіх видів діяльності підприємства*. Оцінка економічної ефективності повинна охоплювати три види діяльності: операційну, інвестиційну і фінансову.

6. *Принцип наявності критеріїв при визначенні показників ефективності*. В даному випадку критерій – це міра судження про ефективність, це норматив, порівняння з яким дає можливість вибрати економічно обґрунтоване, раціональне рішення.

7. *Принцип відображення ефективності використання усіх видів споживаних і застосованих ресурсів*. Під споживаними ресурсами розуміється сума основних і оборотних коштів і нематеріальних активів, а під застосованими – витрати на випуск продукції (амортизаційні відрахування, витрати на оплату праці, матеріальні та інші витрати, розмір прибутку).

8. *Принцип спрямованості на досягнення генеральної мети виробництва*. В основу визначення показників ефективності інвестиційного проекту повинна бути покладена головна мета, що визначає життєдіяльність підприємства в довгостроковій перспективі, або інтереси інвесторів.

9. *Принцип логістичного підходу до оцінки ефективності діяльності підприємства*, тобто логістика – це процес, результатом якого є симбіоз двох сфер: пропонованого ринком попиту і висунутої компанією пропозиції, що базується на відповідній інформації.

10. *Принцип кількісної вимірності показників і критерію ефективності*. Однією з вимог, що пред'являються до цілей підприємства, є вимірність. Цілі повинні бути вимірними.

11. *Принцип порівнянності порівнюваних варіантів*. Порівнянними повинні бути ресурси і витрати виробництва відповідно до періоду внесених витрат і отриманих результатів.

12. *Принцип комплексності*. Оцінка ефективності повинна бути комплексною. Комплексність дослідження вимагає охоплення всіх ланок і всіх сторін діяльності і всебічного вивчення причинних залежностей в проекті,

обліку впливу факторів зовнішнього середовища [1].

Отже, важливим завданням при виборі напрямку інвестування є визначення економічної ефективності вкладення коштів в проект. Оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів – це багатоетапна процедура, що вимагає особливих знань і практичного досвіду, повинна працювати на досягнення місії організації і є одним з найбільш відповідальних етапів передінвестиційних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Кирилова Л.І. Принципи оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів. *Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України (Vernadsky National Library of Ukraine)*. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/38334072.pdf> (дата звернення 08.04.2023).

УДК 330.338.2

Дергач А.В., к.держ.упр.

*Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

*Дишлик В.Р., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В АГРОКОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

В останні кілька років в Україні набула стрімкого розвитку сфера геоінформаційних систем (ГІС) і дистанційного зондування Землі (ДЗЗ). У нас вже сформувався ринок геопросторових даних. Цей розвиток викликаний, з одного боку, насиченням сучасними безпілотними літальними апаратами із широким функціоналом, а з другого – запитом на принципово нові технології в різних галузях людської діяльності. В агрокомплексі – це технології інтенсивного та точного землеробства.

Якщо ще декілька років тому можна було говорити про поодинокі господарства, де активно використовувалися точні технології, то на сьогодні таких агроформувань в Україні уже декілька десятків. Хоча ці технології

впроваджуються не такими швидкими темпами як у Європі, але на те є об'єктивні причини.

Точне землеробство – це революція у сільському господарстві, яка розпочалася на початку XX століття із розповсюдженням автоматизації. Щоб зрозуміти переваги точного землеробства у сільському господарстві, спершу необхідно визначити, що таке точне землеробство та у чому його переваги для аграріїв. Це концепція, яка передбачає спостереження, вимірювання та реагування на зовнішньо- та внутрішньо-польову мінливість сільськогосподарських культур із застосуванням інформаційних технологій (ІТ).

Отже, точне землеробство – інноваційний метод рільництва, що передбачає використання новітніх технологій задля покращення якості врожаю. Технологія точного землеробства передбачає використання точних даних дистанційного зондування, таких як знімки або відеозображення з дронів чи супутників. Такі зображення дозволяють ефективно спостерігати за станом ґрунтів та врожайів. Точне землеробство в сільському господарстві привертає все більше уваги з боку аграріїв, оскільки воно допомагає скоротити витрати та поліпшити стан довкілля [1].

Розглянемо базові технології, що використовуються у точному землеробстві.

- **Технологія змінних норм** (англ. Variable rate technology) – будь-яка технологія чи метод, що дозволяє фермерам контролювати кількість вкладених ресурсів, що застосовуються в межах визначених сфер господарства. Ця технологія точного землеробства використовує спеціалізоване програмне забезпечення, контролери та систему диференціального глобального позиціонування (DGPS). В основному існує три підходи до технологій змінних норм – ручний, той, що базується на картах або даних датчиків.

- **Відбір проб ґрунту за допомогою GPS** – цей метод точного землеробства заснований на відборі ґрунтових проб для проведення аналізу ґрунту, перевірки складу поживних речовин, рівня рН й інших даних для прийняття вигідних рішень у сільському господарстві. Великі дані, зібрані шляхом вибірки, застосовуються для розрахунку змінної норми для оптимізації посіву та добрив.

- **Комп'ютерні програми** – це програми, які використовуються для створення точних планів фермерських господарств, карт полів, аналізу врожаю, карт врожайності і визначення точної кількості ресурсів, що необхідно застосувати. Серед переваг цього методу точного землеробства у сільському господарстві – можливість створити екологічно безпечний план ведення сільського господарства, що, в свою чергу, допомагає знизити вартість і

підвищити врожайність. З іншого боку, ці програми надають дані невеликого значення, які не можуть бути застосовані для прийняття вагомих рішень у точному землеробстві через неможливість інтеграції отриманих даних в інші допоміжні системи.

- **Технологія дистанційного зондування** – цей метод точного землеробства визначає фактори, які можуть викликати стрес у врожаю у певний час для того, щоб оцінити кількість вологи в ґрунті. Дані отримуються з дронів і супутників. У порівнянні з даними з дронів, супутникові знімки більш доступні й універсальні [2].

Точне землеробство дозволяє здійснювати віддалений контроль й управління полями з використанням датчиків на самих полях, а також дронів і супутників для спостереження з неба. Усі вони підходять для своїх конкретних цілей, тому вибрати їх непросто.

Отже, використання ІТ-продуктів при точному землеробстві дозволяє вам зберігати повну інформацію в одному місці, отримувати історичні дані та їх порівняльний аналіз, складати звіти й ділитися будь-якої необхідної інформацією з усіма учасниками процесу управління полями (фермерами, агрономами, аграріями, що працюють на полях, страховими компаніями, трейдерами і т. д.). Безумовно, перехід до точного землеробства вимагає часу, зусиль і інвестицій. У цій справі важливий комплексний підхід, поєднання навігаційних та технічних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Точне землеробство: кожен колосок – як на долоні. Агробізнес сьогодні. Веб-сайт. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/idei-trendy/item/14321-tochne-zemlerobstvo-kozhen-kolosok-iaak-na-doloni.html> (дата звернення 09.04.2023).

2. Точне землеробство: що це та у чому його переваги? EOS Data Analytics. Веб-сайт. URL: <https://eos.com/uk/blog/tochne-zemlerobstvo/> (дата звернення 09.04.2023).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)
Коцупера С.О., студентка 4-го курсу*

ОСОБЛИВОСТІ ХАРИЗМАТИЧНОГО СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Одні дослідники кажуть, що лідерами народжуються, інші стверджують, що такими стають в результаті послідовної праці над собою. Одні кажуть, що ефективне лідерство авторитарне або харизматичне, інші прихильники демократичного. Треті ж взагалі заперечують традиційну потребу в моно-лідерах, а натомість просувають ідеї горизонтального лідерства, коли замість однієї декілька людей ведуть організацію в різних сферах та культивують максимальну самоорганізацію в команді. Але якої б думки ми не притримувалися, необхідно розуміти одне – рецепту успішного лідерства з 10 кроків не існує. Бо лідерство – це не статус, а постійний процес. Це велика відповідальність.

Те, як керівники працюють з командою інвестиційного проекту та втілюють свою відповідальність називається стилями лідерства. Їх є більше 10, але виокремимо 3 ключові: демократичне, харизматичне та ліберальне.

Розглядаючи стилі управління, треба враховувати два аспекти. По-перше, керівник проекту може прийняти рішення на користь того чи іншого стилю й тим самим визначити спосіб регулювання своїх відносин з командою. Другий аспект включає індивідуальний аспект процесу управління: стиль проявляється в конкретних ситуаціях, які виникають між керівником проекту та його командою. Особистість керівника впливає на стиль управління, або, точніше, на його ставлення до управління. Те саме можна сказати й про роль конкретної ситуації та склад колективу.

Харизматичним називають таке лідерство, яке передбачає, що одна людина контролює прийняття всіх рішень і не цікавиться думкою членів групи. Базується на власному досвіді та баченні розвитку організації. Перевагами такого лідерства є:

- повна лояльність працівників, які є виконавцями;
- члени команди мають чіткі інструкції та правила, які не обговорюються. Це економить час, який у бізнесі є важливим ресурсом.

Часто, щоб перегнати конкурентів – треба вистрелити на місяць, або й день раніше. У цьому стилі лідерства, рішення приймаються швидко і

відповідно втілюються швидко – це сприяє росту, виходу з кризи або перемозі над конкурентами.

Водночас, цей стиль має й свої недоліки. Без можливості приймати рішення або ділитися своїми ідеями, проактивні працівники втрачають мотивацію. А без можливості брати відповідальність, члени команди не розвиваються та не відчують можливості професійного росту, а відтак вигорають та йдуть.

Варто відмітити, що форми поведінки харизматичного лідера характерні як для конструктивних, так і деструктивних лідерів, адже харизма, яку завдяки власній поведінці хоче утвердити лідер, етично нейтральна. Проте це не означає, що сам харизматичний лідер не може бути позитивним чи негативним з етичної точки зору. Відтак, виокремимо головні відмінності в поведінці етичного й неетичного харизматичного лідера (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Етика й харизма

<i>Неетичний харизматичний лідер</i>	<i>Етичний харизматичний лідер</i>
Використовує владу лише у власних інтересах	Використовує владу в інтересах інших
Просуває лише своє власне бачення	Будує своє бачення відповідно потребам і прагненням послідовників
Переслідує критику на свою адресу	Рахується з критикою й бере уроки з неї
Вимагає безумовного виконання своїх рішень	Стимулює у послідовників творчий підхід до справи й своїх поглядів
Комунікує лише в одному напрямку: від себе вниз	Заохочує відкриту й двохсторонню комунікацію
Нечутливий до потреб послідовників	Навчає, розвиває й підтримує послідовників, ділить свою славу з іншими
Покладається на зручні зовнішні моральні стандарти для задоволення своїх інтересів	Покладається на внутрішні моральні стандарти для задоволення організаційних й суспільних інтересів

Отже, в реальній діяльності конкретного керівника можна простежити риси всіх трьох типів керівників. Проте, кожний менеджер певною мірою тяжіє до одного з них.

Підсумовуючи, варто відмітити, що стиль управління – комплексний і дуже дієвий інструмент. Але лише тоді, коли застосовується усвідомлено й

цілеспрямовано. І це залежить від ситуації, типів співробітників і навіть етапів розвитку компанії. Майстерне володіння інструментами управління не настає відразу, на будь-який з них потрібно налаштуватись, освоїти його, спробувати в різних умовах. Тоді управління буде приносити не тільки результати, а й задоволення.

Список використаних джерел:

1. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононец Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів. Полтава : ПУЕТ, 2018. 241 с.

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*
*Черниш О.К., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Фермерські господарства – важлива складова аграрного сектору економіки України. Вони забезпечують ефективне використання ресурсів сільського господарства. В сучасних ринкових умовах, коли у людей значно підвищився інтерес до здорового способу життя і якісних свіжих екопродуктів, розвиток фермерського господарства стає все більш і більш актуальним. Для того, щоб організувати власний бізнес, багато фермерів скуповують в селах землю та підсобні господарства.

В Україні розвиток аграрного сектору – це поштовх для розвитку економіки і наповнення бюджету країни. Сьогодні він забезпечує 12% ВВП і близько 40% валютних надходжень від експорту. І найбільший потенціал для його розвитку міститься саме у сфері малого та середнього бізнесу в селі. Варто зазначити, що розвиток фермерського бізнесу є важливою складовою як економіки держави, так і територіальних громад, особливо сільських, і потребує значної уваги з боку державних та місцевих органів влади.

Фермерство – вигідний вид бізнесу, оскільки попит на продукти харчування є завжди, незалежно від економічної ситуації. Це робить його стабільним і стійким бізнесом, а отже, – і привабливим для інвесторів. Головним питанням для фермера є вибір напрямку і продукту для ведення господарства. Фермерське господарство може використовуватися або для тваринництва, або рослинництва, бджільництва, плідівництва, овочівництва тощо. На вибір напрямку бізнесу впливає багато важливих факторів. Для розрахунку майбутнього прибутку першочергово необхідно враховувати ситуацію, яка існує на даний момент на ринку, фінансові можливості та досвід фермера в обраному сегменті. Наприклад, обрано варіант зайнятися рослинництвом, то необхідно визначитися, де буде знаходитися овочесховище, яке б відповідало сучасним вимогам.

Непоганим варіантом буде тваринницьке фермерське господарство, адже в результаті ми отримуємо не тільки м'ясо, але і шерсть і шкіру тварин, які також можна продати. Якщо ви вирішите вирощувати корову чи козу, то можете отримувати різноманітні молочні і кисломолочні продукти: молоко, кефір, сир, сири тощо. Все це власник ферми може продавати молочним заводам. Цілком імовірним є варіант продажу готових продуктів постійним торговим точкам, але для цього необхідно мати устаткування для фасування товару.

Ще до однієї з найбільш рентабельних галузей фермерства можна віднести свинарство, так як частка споживання цього м'яса порівняно з усіма іншими видами становить 30 відсотків, програючи тільки більш дешевому продукту – пташиному м'ясу.

Також при виборі напрямку і продукту для ведення господарства необхідно ретельно розрахувати всі витрати, продумати ринки збуту, проаналізувати конкурентів. Грамотний підхід допоможе оцінити свої сили, сформувані кращу стратегію розвитку і дозволить зайняти порожню нішу і в результаті забезпечити організації успішний старт [1].

Наступним важливим кроком при організації ефективного фермерського господарства для обґрунтування доцільності вашого бізнесу та пошуку потенційних інвесторів є грамотне складання бізнес-плану. Саме в бізнес-плані буде відображена вся необхідна інформація по проекту: особливості ситуації на ринку, прораховано витрати та передбачуваний дохід, часові рамки виконання проекту та термін окупності.

Розпочати треба з оцінки таких показників як:

- необхідний стартовий капітал і його складові: власні кошти, кредити, субсидії тощо;
- яка обрана територія під ферму: власна, орендована чи придбана;

- які вас очікують витрати на закупівлю основних складових вибраної діяльності: розведення тварин, вирощування овочів, зернових або фруктів тощо;

- які плануються витрати на будівництво необхідних споруд ферми;
- витрати на закупівлю обладнання;
- витрати на оплату праці;
- розрахунок комунальних платежів, податків та інших постійних витрат;
- які витрати на маркетинг і просування, комунікацію, а також шляхи збуту виробленої продукції;

- розрахунок запланованого чистого прибутку із врахуванням усіх показників [2].

Отже, в сучасних умовах агропромисловий комплекс залишається одним із найважливіших секторів економіки. Стабільний розвиток аграрних підприємств, у тому числі фермерських господарств, гарантує продовольчу безпеку держави, сприяє перетворенню аграрного сектора на високоефективний та конкурентоспроможний сектор економіки як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, формує ефективний ресурс зовнішньоекономічної діяльності та створює надійне джерело бюджетних надходжень.

Список використаних джерел:

1. Бізнес План (ферми) фермерського господарства. Млин бізнес ідей. Веб-сайт. URL: http://melnicabiz.com.ua/business-plans/147_business_plan_fermerskogo-khozyajstva.html (дата звернення 11.04.2023).

2. Бадюк Л.А. Фермерство як бізнес ідея. Освітній проект «На урок». Офіційний сайт. URL: <https://naurok.com.ua/fermerstvo-yak-biznes-ideya-108358.html> (дата звернення 10.04.2023).

УДК 635.62:631.147

*Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Артюх О.М.
здобувач вищої освіти ступеня «магістр»
1-го року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОП «Управління інвестиційною діяльністю
та міжнародними проектами»*

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ГАРБУЗІВ В УКРАЇНІ

Розвиток аграрної сфери в Україні може стати запорукою економічного зростання в умовах поствоєнного її відновлення. Також це є можливість отримання джерел надходжень грошових коштів під час повномасштабного вторгнення та переорієнтації свого бізнесу на нові види сільськогосподарських культур. Однією з таких культур може стати гарбуз столовий, який є нішевою культурою та містить вітаміни групи В, С, Е та Т. Не дивлячись на багатство на здорові речовини гарбуза, динаміка його вирощування в промислових обсягах є не високою, особливо в порівнянні з іншими сільськогосподарськими культурами.

Одним з напрямків промислового використання гарбузів є використання його насіння, яке, в свою чергу, може бути використано для виробництва гарбузової олії. Даний продукт є привабливим з точки зору експорту продукції за кордон, де серед основних імпортерів даної продукції можна виділити країни ЄС (особливо Австрію) [1]. В цілому, серед імпортерів гарбузів виділяють Великобританію, Румунію та Молдову [2].

Якщо аналізувати динаміку розвитку ринку гарбуза в Україні, то можна відмітити, що з 2016 р. спостерігався зріст виробництва цієї культури до 2019 р. включно, а в 2020 р. відмічався спад [2]. Натомість динаміка експорту в цей період є зростаючою. Але, вартим уваги, є факт, що саме у 2020 р. значно зріс попит саме на насіння гарбуза, якого було реалізовано в три рази більше, ніж в попередні роки. Цьому сприяло й збільшення посівних площ для вирощування даної культури [1].

Згідно досліджень, що вже проведені, середня врожайність гарбузів 40 т/га на зрошувальних землях і 25-30 т/га на землях без зрошення. З 1 га можна отримати до 800 кг насіння при умові зрошення. Рентабельність даної продукції складає 30-35%, що є достатньо привабливим та забезпечує повернення затрат через 4-5 місяців [1]. Таким чином, ми бачимо, що дана продукція є інвестиційно привабливою та при дотриманні відповідних умов дозволяє швидко окупити витрати на вирощування.

В цілому, варто відмітити, що вирощування гарбузів як для подальшого продажу самої культури, так й насіння з різною метою, є привабливим. Нашим аграріям це може стати при нагоді, адже наразі важливим є збереження своєї конкурентоздатності та платоспроможності, для цього можна використати

диверсифікацію виробництва й розвинути новий бізнес в частині вирощування гарбузів. В Україні дана культура має сприятливі умови для зростання та потенційно великі можливості для розвитку ринку гарбузів. На особливу увагу заслуговує використання насіння з гарбузів в якості подальшої сировини для виробництва гарбузової олії, що користується попитом в країнах ЄС. Це означає, що дана стаття доходів може дозволити нашим агровиробникам забезпечити собі стабільний дохід та вихід на зовнішні ринки. Розвиток аграрної сфери в умовах війни, в яких зараз знаходиться Україна, може забезпечити нашій державі економічне підґрунтя для збереження своїх позицій та можливості відповідати по своїх зобов'язаннях перед своїми громадянами та зовнішніми партнерами. Крім того, важливим є розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ), який створює основу для економічного розвитку країни. Саме розвитку МСБ наразі сприяють різні програми мікрокредитування або грантової підтримки від європейських донорів та інституцій. Виробники гарбузів можуть скористатись ними для розширення масштабів своєї діяльності та розвитку свого бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Бойко Л.О. Нові ніші підприємницької діяльності в аграрній галузі. *Ефективна економіка*, 2021. №10. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.10.82 (дата звернення: 01.04.2023 р.).
2. Інфографіка: ринок гарбузів в Україні. Український клуб аграрного бізнесу. URL : http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/infografika_rinok_garbuziv_v_ukraini (дата звернення : 02.04.2023 р.)

УДК 339.172:336.764.21

*Заніздра А.С., аспірант
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ТОВАРНИХ ДЕРИВАТИВНИХ КОНТРАКТІВ В УКРАЇНІ

Нині на міжнародних товарних й фінансових ринках через наслідки пандемії Covid-19 та війну в Україні посилились цінові коливання та глобальна нестабільність усіх ринків у цілому. Учасники ринків щодня стикаються з проблемами формування своїх бізнес-планів та визначення перспективних сфер

господарської діяльності.

Продовольча безпека кожної країни залежить від наявності достатніх запасів агропродовольчої продукції. Це також викликає необхідність проводити щоденний аналітичний огляд цін на організованих товарних ринках.

Україна залишається потужним виробником та експортером значної кількості зернових та олійних культур, а отже вітчизняні виробники також мають володіти досвідом у використанні біржових інструментів для аналізу і прогнозування цінової кон'юнктури міжнародних товарних й фінансових ринків.

Світова глобалізація викликала як позитивний, так і негативний ефект на різні види ринків товарних і фінансових активів. У зв'язку з цим, можна розглянути її подвійний вплив [2-4]:

- позитивний – це відкриття нових, перспективних міжнародних товарних і фінансових ринків;
- негативний – поява нових ризиків та цінових невизначеностей.

Сучасна біржова торгівля вже кілька століть тому перейшла на нові види технологій та біржові інструменти. Нині основу торгівлі складають деривативні контракти. Останні можуть бути використані з метою [4]:

- управління ціновими ризиками (хеджування);
- інвестицій та отримання додаткового прибутку.

Глобалізація та інтернаціоналізація товарних й фінансових ринків сприяє постійній трансформації функціонального призначення міжнародних біржових деривативних контрактів.

Економічна сутність і види деривативних контрактів нині регламентуються Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». Даний законодавчий акт містить наступне трактування деривативного контракту – це договір, умови якого передбачають обов'язки однієї або кожної із сторін договору щодо базових активів та/або умов, які встановлюються залежно від значення базових показників, а також можуть передбачати обов'язки проведення грошових розрахунків [1].

Водночас, до цих пір класичними залишаються чотири типи деривативних контрактів, які можуть бути укладеними на різні види товарних й фінансових активів (рис. 1.) [2-4].

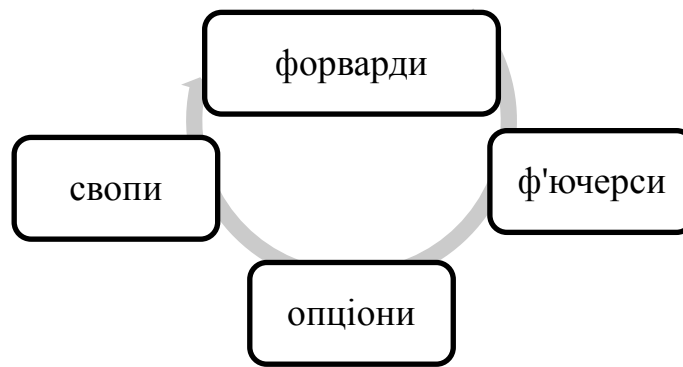


Рис. 1. Класичні види деривативних контрактів

Джерело: побудовано автором на основі [4, С. 33]

Для забезпечення необхідних організаційно-економічних умов функціонування організованої торгівлі деривативними контрактами необхідна наявність певних структурних елементів.

З боку держави нині в Україні регулювання організованої торгівлі деривативними контрактами виконує Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Задля функціонування даного ринку місцем організації торгівлі можуть стати організатори, які отримали ліцензію на ведення такого виду діяльності. Це саме стосується і професійних учасників – брокерських контор, які представляють інтереси клієнтів. Технологією торгівлі деривативними контрактами найчастіше є Інтернет-трейдинг, який створює швидкий доступ до торгівлі та підвищує ліквідність на ринках деривативних контрактів. Не менш важливе значення відведено кліринговій системі, яка сприяє ефективному гарантуванню виконання угод.

Отже, наявність вище вказаних організаційно-економічних умов створить можливість забезпечити організовану торгівлю деривативними контрактами в Україні. Водночас, завдяки біржовій торгівлі ф'ючерсними і опціонними контрактами на товарних біржах виникне можливість використання їх у стратегіях хеджування цінових ризиків, а також додатково привабить спекулянтів, які бажають працювати з даними інструментами за умов цінової волатильності та не зацікавлені у володінні базовими активами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>. (дата звернення 28.03.2023р.).
2. Солодкий М.О. Біржовий товарний ринок: навч. посібник/ М.О. Солодкий. Київ: Компринт, 2017. 576 с.
3. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навч. посібник. Київ, ФОП Ямчинський О.В., 2020. 642 с.

4. Солодкий М.О., Яворська В.О., Рубан Ю.В. Сільськогосподарське хеджування: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2021. 625 с.

УДК 339.172

*Заніздра А.С., аспірант
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ

Повномасштабна війна в Україні стала наслідком нестійкого економічного середовища, зростання невизначеностей та цінових ризиків у всіх сферах господарської діяльності суб'єктів ринку і, особливо, це відчутно у сфері АПК.

Водночас, посилилась і глобальна нестабільність на товарних ринках, викликана, не в останню чергу, логістичними перешкодами через війну в Україні. Як наслідок, спостерігаються значні цінові коливання на основні види товарних та фінансових активів.

У зв'язку з цим, виникає гостра потреба у формуванні механізмів для запобігання або стримування цінових амплітуд на ринках фізичних активів.

В умовах ринкової економіки задля ефективної боротьби з ціновими коливаннями використовуються інструменти на організованих ринках, зокрема товарних.

Організована форма торгівлі представляє собою біржову торгівлю стандартизованими видами товарних та фінансових активів. Біржова торгівля досить давно сприяє в ринковій економіці забезпеченню динаміки розвитку економічних відносин між різними суб'єктами ринку, при цьому, виходячи за встановлені межі національних економік [2-3].

Якщо в країні наявна організована форма торгівлі товарними активами, то це свідчить про формування сприятливих умов для економічного зростання й суспільного добробуту, а також забезпечення прозорих умов для конкурентного ціноутворення на основні види товарних активів [2].

Сьогодні організовані товарні ринки є централізованим місцем для конкурентного ціноутворення на основні види сільськогосподарської продукції.

Вияв конкуренції під час біржової торгівлі досягається завдяки наявності широкого кола покупців і продавців, що забезпечує сприятливі умови для формування ціни рівноваги.

Багатогранність й гнучкість торгових стратегій на організованих товарних ринках зробили біржові інструменти на товарні активи, у тому числі сільськогосподарську продукцію, доступними й досить затребуваними навіть серед інвесторів [2].

Починаючи з 2021 року в Україні набув чинності Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», який надав біржовому ринку іншого означення у вигляді організованої форми торгівлі [1].

У відповідності до цього закону, організований товарний ринок представляє собою переважно спот-ринок. Останній являється сукупністю учасників різних товарних ринків і правовідносин, що між ними виникають з приводу купівлі-продажу товарних активів шляхом укладення спот-контрактів на організованих товарних майданчиках [1].

В Україні нині на організованих товарних ринках переважно обертаються спот-контракти, які у світовій практиці вже давно перемістились на позабіржові майданчики і є обов'язковими для виконання поставки активів.

Законодавчо товарні спот-контракти представляють собою договори, умови яких включають фактичну передачу, переміщення, постачання, товарних активів у короткий проміжок часу, а саме [1]:

- 1) упродовж двох робочих днів;
- 2) через визначений проміжок часу, обговорений сторонами контракту і часто вже зафіксований у специфікаціях біржових контрактів.

Прозорість процесів ціноутворення на організованих товарних ринках досягається завдяки наявності великої кількості професійних та непрофесійних учасників. Так, клієнти можуть виставляти свої товарні активи на продаж або купувати їх виключно за посередництва професійних учасників.

У відповідності до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», на організованих товарних ринках професійними учасниками можуть виступати юридичні особи, які провадитимуть професійну діяльність із організації торгівлі продукцією, а також професійну діяльність із організації торгівлі деривативними контрактами на товарних біржах [1].

До професійних учасників висувається велика кількість вимог з боку регулятора організованих товарних ринків, зокрема професійна діяльність із організації торгівлі продукцією на товарних біржах, професійна діяльність із організації торгівлі деривативними контрактами на товарних біржах може здійснюватися виключно на підставі отриманих ліцензій [1].

Отже, удосконалення регулювання організованих товарних ринків у

найближчий час забезпечить посилення цих ринків у процесах формування конкурентного ціноутворення на основні види сільськогосподарської продукції. Адже, роль організованих товарних ринків у забезпеченні конкурентного ціноутворення вже давно доведена ефективним функціонуванням провідних товарних бірж на міжнародних товарних ринках сировини та напівфабрикатів, до яких відноситься сільськогосподарська продукція, енергоресурси, лісоматеріали, метали, тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки».URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>. (дата звернення 30.03.2023р.).
2. Солодкий М.О. Біржовий товарний ринок: навч. посібник/ М.О. Солодкий. Київ: Компринт, 2017. 576с.
3. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навч. посібник. Київ, ФОП Ямчинський О.В., 2020. 642с.

УДК 330.338.2

Іванов О.А.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

1-го року навчання

спеціальності 073 «Менеджмент»

ОП «Управління інвестиційною діяльністю

та міжнародними проектами»

факультет аграрного менеджменту

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Деліні М.М., д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ТЕХНІЧНОЇ КОНОПЛИ

Однією з перспективних галузей розвитку АПК України є розвиток ринку

технічної коноплі, яка має широке застосування у використанні. На цей час український ринок виробництва технічних конопель наразі є невеликим і знаходиться під суворим державним контролем. Щороку засівається лише від 2 до 4 тисяч гектарів землі. Але ця продукція варта уваги з комерційної точки зору, так як є інвестиційно привабливою. За інформацією Держлікслужби (лист № 8515-001.3/006.0/17-20 від 13.11.2020) станом на 12 листопада 2020 року, діючі ліцензії на право провадження діяльності, пов'язаної з технічними коноплями мали 62 суб'єкти господарювання, з них 38 господарств здійснювали або планували здійснювати в 2020 році культивування рослин роду коноплі [1]. Для подальшого аналізу ринку технічної коноплі наведемо статистику з обсягу посівних площ технічної коноплі, які були засіяні підприємствами у 2019 р., коли в загальному вони склали 1,3 тис. га. Динаміку посівних площ технічної коноплі у 2000-2019 р.р. наведено на рис. 1.

З рисунку бачимо, що найбільше посівних площ під цю культуру було засіяно у 2016 р. – 5 тис. га, а найменше у 2009 р. – 0,3 тис. га. Обсяг посівних площ коливається в кожному році.

Згідно джерел, посіви технічних конопель в Україні мають фрагментарний характер у Вінницькій, Рівненській, Житомирській, Київській, Сумській, Харківській та Черкаській областях, а розвинені не по всій країні. Що можна пояснити регіональною спеціалізацією сільськогосподарських земель в Україні.

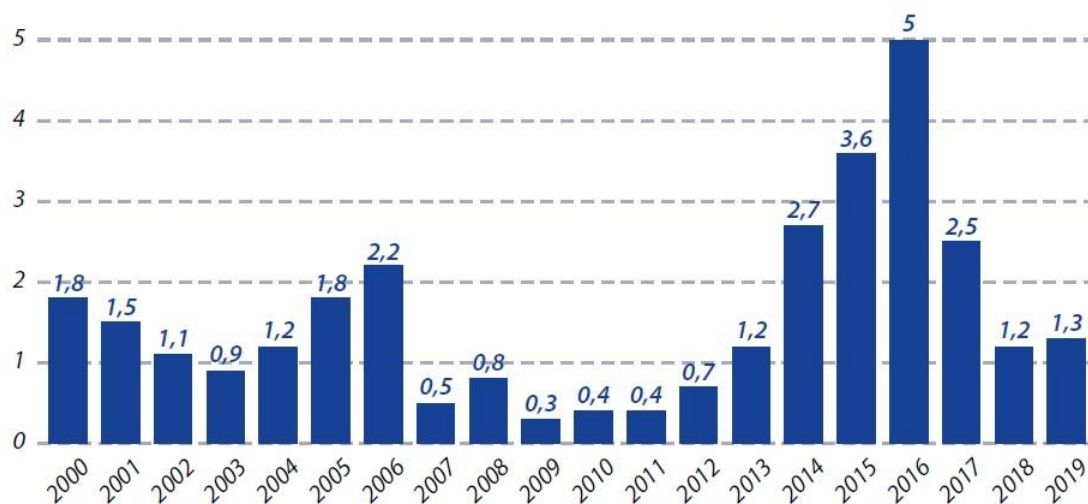


Рис. 1 Динаміка посівних площ технічних конопель в Україні

Джерело: сформовано на основі [1]

Варто відмітити, що для розвитку даного ринку продукції у нас в країні значним гальмом стає нормативно-правова база, яка може трактуватись по-різному й через це в Україні використовується лише насіння та стебла

технічних конопель. Це спричинює обмеженість номенклатури продукції, яка виробляється з цього виду коноплі, й, відповідно, знижує потенційну дохідність галузі.

Серед можливостей використання технічної коноплі у вигляді готової продукції можна виділити як купівля-продаж насіння, так й виготовлення продукції в легкій та харчовій промисловості, косметології, також виокремлюють галузь будівництва. В харчуванні може бути використано в використанні очищеного та неочищеного насіння коноплі, виробництві масла коноплі, конопляного порошку, пасти з насіння конопель, конопляних снєків, борошна, висівок та екстракту коноплі.

Можна відмітити також появи на ринку України відповідних кафе, де виготовляються страви з додаванням витяжки та масла конопель. До них можна віднести: печиво, сир, хумус, шоколад, а також пиво, вино, наливка, чай і конопляне молоко, які виготовляються з цієї культури.

На цей час виділяється новий напрямок використання конопель в будівництві, які можуть бути використані в побудові екологічних будинків. Це стало можливим завдяки використанню костриці промислових конопель, яка до цього вважалась відходом в легкій промисловості, а наразі використовується як цінна сировина та альтернатива різним утеплювачам, на кшталт мінеральної вати чи пінопласту [2].

Окрім того, достатньо широке використання коноплі у легкій промисловості. Так, з волокна, яке виготовлено з коноплі, виробляється тканина, ковдри, хутро, шкарпетки, взуття одяг. Є приклади виробництва товарів для тварин, як-то повідки або підстилки.

Варто відмітити косметичний сегмент продукції з коноплі, а саме: мило, засоби догляду за шкірою тощо.

Аналізуючи експортні можливості, то можемо виділити насіння конопель як найбільш експортовану продукцію коноплярства. Найбільше експортується насіння в Польща, США, Уругвай, Іран, Канада, країни Балтії, Чилі, Італію та Колумбію [3]. Але Україні варто зосередитись на експорті готової продукції, яка є найбільш дохідною статтею експорту, ніж сировинної.

Також маємо зазначити, що волокно з українських конопель експортується до країн Європейського Союзу, а також до Азербайджану та Китаю. Проте обсяги такого експорту незначні (близько 100 т/рік).

Щодо імпорту, за оціночними даними його обсяг дуже незначний, а серед продукції, що ввозиться в Україну, офіційно фігурують конопляне волокно (обсягом до 5 тонн на рік) та пряжа з волокна конопель. У 2020 році обсяги імпорту дещо збільшились за рахунок постачання з Італії конопляного волокна та пряжі з волокна конопель з Китаю [1].

Проаналізувавши вищенаведене, можемо виділити основні проблеми ринку технічної коноплі в Україні:

1. В державі до технічної коноплі висуваються ліцензійні вимоги, які еквівалентні наркотичним засобам і психотропним речовинам, хоча це не є такими засобами та речовинами. Світова практика свідчить про широкі можливості розвитку коноплярства, які знижуються через подібні діцензійні вимоги.

2. Підприємці, які вирощують такий вид коноплі, знаходяться під надмірним регулюванням та контролем з боку органів МВС.

3. Український закон встановлює гранично допустимий рівень ТГК в технічних коноплях на рівні 0,08%, що значно менше, ніж у Європі та США, де цей показник складає 0,2% і 0,3% відповідно. Межа вмісту ТГК встановлюється з метою визначення технічних конопель, які можуть вільно використовуватись у промисловості, та наркотичних конопель, обіг яких обмежується або забороняється. Це законодавче обмеження ускладнює міжнародну конкуренцію для українських агровиробників, оскільки вони не можуть використовувати потенційно кращі та більш врожайні сорти технічних конопель.

4. Держава встановлює квоти на посівні площі під засіювання технічної коноплі, що також обмежує розвиток потенціалу цього ринку.

5. До залишків технічних конопель, які мають бути знищені, також встановлюється надмірний контроль держави тощо.

Отже, на сьогоднішній день український ринок технічної коноплі є невеликим і зарегульованим, проте має великий потенціал для розвитку завдяки попиту на продукти з конопель, які відрізняються своїми корисними властивостями. Тому при належній підтримці держави ринок української коноплі може стати важливою частиною економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Зелена книга. Ринок технічних конопель / Грузінська І. та ін. BRDO, Київ, 2020. 125 с. URL : https://cdn.regulation.gov.ua/59/54/a3/1e/regulation.gov.ua_Green%20Book_More%20transparent%20regulation%20of%20industrial%20hemp%20in%20Ukraine.pdf (дата звернення: 04.04.2023 р.)
2. Hempire : веб-сайт. URL: <http://hempire.com.ua//>
3. Корисні трави: як на коноплі заробити чесні гроші, а не термін. LandLord : веб-сайт. URL: <https://landlord.ua/news/poleznyie-travyi-kak-na-konople-zarabotat-chestnyie-dengi-a-ne-srok/>

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Єрмоленко А.А., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Аграрні товаровиробники займають важливе місце в економіці багатьох країн. У зв'язку зі зростанням світового населення та зміною структури споживання, попит на продукти аграрного сектору продовжує зростати. Однак, збільшення обсягів виробництва та експорту аграрних товарів на міжнародному ринку супроводжується рядом проблем. У цій статті будуть розглянуті основні проблеми, які перешкоджають підвищенню конкурентоспроможності аграрних товаровиробників на міжнародному ринку, а також запропоновані шляхи розвитку, які можуть допомогти вирішити ці проблеми.

У сучасних умовах підвищення конкурентоспроможності аграрних товаровиробників є однією з найважливіших проблем розвитку аграрного сектору економіки. За останні роки аграрна галузь України зазнала значних змін, зокрема у напрямку впровадження європейських стандартів якості та безпеки продукції, а також у питаннях використання землі та збільшення продуктивності роботи сільськогосподарських підприємств. Однак, не зважаючи на ці зміни, конкурентоспроможність аграрних товаровиробників залишається важливою проблемою.

Для того, щоб збільшити експорт аграрних товарів, необхідно виробляти продукцію, яка відповідає вимогам міжнародних стандартів якості. Недостатня якість продукції може призвести до відмови від покупки продукції або до зниження ціни на неї, що негативно вплине на прибутковість аграрних підприємств.

Основним фактором, що впливає на конкурентоспроможність аграрних товаровиробників, є якість продукції. Важливо забезпечити високу якість продукції та відповідність європейським стандартам, що дозволить експортувати продукцію до країн Європи. Для цього необхідно забезпечити використання сучасних технологій та високоякісних матеріалів.

Крім того, важливим фактором є ефективність виробництва. Аграрні товаровиробники повинні володіти сучасними технологіями та обладнанням, що дозволить їм збільшувати продуктивність праці та зменшувати витрати на виробництво. Наприклад, використання сучасних засобів автоматизації може значно покращити ефективність виробництва.

Аграрна галузь є однією з найважливіших галузей у світі, оскільки забезпечує людство продуктами харчування. Але з роками зросла конкуренція між аграрними товаровиробниками на міжнародному ринку, що ставить перед ними завдання збільшення своєї конкурентоспроможності.

Отже, постає головне питання як збільшити конкурентоспроможність аграрних товаровиробників? Ось декілька практичних порад:

1. Використання новітніх технологій

Застосування новітніх технологій допомагає збільшити врожайність та підвищити якість продукції, що забезпечує конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Серед новітніх технологій можна виділити сучасні системи поливу, генетично модифіковані насіння, системи контролю якості та інші.

2. Посилення маркетингових зусиль

Маркетингові зусилля допомагають підвищити увагу до продукту та його конкурентоспроможності. Аграрні товаровиробники можуть використовувати різні методи маркетингу, такі як реклама, PR-комунікації, участь у виставках, дистрибуція продукції через різні канали та інші.

3. Посилення зусиль у галузі якості та безпеки продукції

Важливою складовою конкурентоспроможності є якість та безпека продукту. Для цього потрібно використовувати тільки найкращі практики виробництва, дотримуватись стандартів якості та безпеки, проходити сертифікацію та інші заходи.

Отже, конкурентоспроможність можна розглядати як спроможність об'єктів займати певну ринкову нішу. Вона характеризує ступінь їх відповідності ринковим потребам: пропозиції (товару) – попиту на нього; підприємства – можливості забезпечити конкурентні переваги; країни – економічній і соціальній моделі. Забезпечення конкурентоспроможності можливо лише при радикальних змінах на рівні господарювання, досягнення високої ефективності виробництва, в тому числі, і за рахунок якості виробленої продукції.

Список використаних джерел:

1. Alston J.M., Pardey P.G. Agricultural Science Policy: Changing Global Agendas. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2010.

2. Koo W.W., Taylor R. Agricultural Trade and Food Security: Issues and Options in the 21st Century. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015.
3. Vandavelde S., Swinnen J. The Political Economy of Agricultural and Food Policies: Recent Contributions, New Insights, and Areas for Further Research. – Cham: Springer, 2018.
4. Багмет М.В. Конкурентоспроможність аграрних товаровиробників в умовах глобалізації економіки: монографія. – К.: НАУ, 2015.
5. Боднар О.П. Підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва: теорія та практика: монографія. – К.: НУХТ, 2018.
6. Кушніренко Л.В. Конкурентоспроможність аграрних товаровиробників в умовах світової економіки: монографія. – К.: Аграр Медіа Груп, 2019.

УДК: 338.43:551.58.062.2

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Майборода А.О., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЗМІН КЛІМАТУ НА РОЗВИТОК АПК: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЯ

Зміна клімату стає однією з найбільших загроз для розвитку аграрно-промислового комплексу (АПК) у світі. Наслідки зміни клімату можуть бути дуже різними, від спеки і засух до повеней та стихійних лих. Це відбувається через те, що більшість виробничих процесів у сільському господарстві залежать від кліматичних умов, і будь-які зміни в цих умовах можуть суттєво впливати на врожайність та якість продукції.

Науковці з усього світу підтверджують, що зміна клімату відбувається, і вона має серйозні наслідки для різних секторів економіки, зокрема для сільського господарства. У даній статті ми проаналізуємо загрози, які виникають для аграрного сектору внаслідок зміни клімату та розглянемо перспективи для зменшення цих загроз.

За даними ФАО, понад 80% людей, які живуть в умовах екстремальної бідності, проживають в сільських районах. Саме тому, зміна клімату може мати

величезний вплив на життя та добробут мільйонів людей у всьому світі. Нижче ми розглянемо соціально-економічні наслідки змін клімату на розвиток АПК та можливі шляхи адаптації до цих змін.

Сільське господарство є однією з найбільших жертв змін клімату, оскільки воно сильно залежить від погодних умов. Негативні наслідки змін клімату для сільського господарства можуть бути відчутними через погіршення родючості ґрунтів, зменшення врожайності, зміну фізичних і хімічних властивостей ґрунту, різке зміну водного балансу та інші фактори.

Одним з найбільших викликів, які ставляться перед АПК, є спека та засуха. Ці явища можуть призводити до значного зниження врожайності та якості продукції. Відповідно, це може призвести до збільшення цін на продукти харчування, зниження доходів сільських господарств та навіть до економічної нестабільності в деяких регіонах.

Для адаптації до спеки та засухи, сільські господарства можуть використовувати нові технології та розробляти більш стійкі до спеки та засухи сорти рослин. Крім того, можна також розвивати системи зберігання води та зрошувати ефективні методи ірригації та збір води дощової води. Також, важливо проводити науково-дослідну роботу, щоб розробляти та впроваджувати нові технології для підвищення стійкості АПК до зміни клімату.

Повені та стихійні лиха можуть спричинювати значні збитки для сільського господарства. Залежно від масштабу змін, можуть виникати проблеми з підтопленням та затопленням полів, що може призвести до втрат врожаю та збитків. Крім того, ці явища можуть також пошкодити інфраструктуру, таку як дороги та мости, що є необхідною для перевезення продуктів харчування до споживачів.

Для боротьби з повенями та стихійними лихами можна використовувати технології, які зменшують ризики виникнення цих явищ. Також, можна створювати резервні об'єкти для зберігання продуктів харчування та інфраструктури для швидкого відновлення після стихійних лих.

Зміна клімату є серйозним викликом для розвитку АПК у всьому світі. Соціально-економічні наслідки зміни клімату можуть бути значними, але наукові дослідження та розвиток нових технологій можуть знизити ці наслідки. Адаптація до зміни клімату – це не просто необхідність, але і можливість для підвищення стійкості сільського господарства та підтримки економічного розвитку у всьому світі. Тому, ми повинні продовжувати працювати над розробкою та впровадженням.

Список використаних джерел:

1. Adger, W. N., Arnell, N. W., & Tompkins, E. L. (2005). Successful adaptation to climate change across scales. *Global environmental change*, 15(2), 77-86.
2. Lobell, D. B., Burke, M. B., Tebaldi, C., Mastrandrea, M. D., Falcon, W. P., & Naylor, R. L. (2008). Prioritizing climate change adaptation needs for food security in 2030. *Science*, 319(5863), 607-610.
3. Porter, J. R., Xie, L., Challinor, A. J., Cochrane, K., Howden, S. M., Iqbal, M. M., ... & Smith, L. A. (2014). Food security and food production systems. In *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (pp. 485-533). Cambridge University Press.
4. Rosenzweig, C., Elliott, J., Deryng, D., Ruane, A. C., Müller, C., Arneth, A., ... & Jones, J. W. (2014). Assessing agricultural risks of climate change in the 21st century in a global gridded crop model intercomparison. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(9), 3268-3273.
5. Бабій, І. М. (2019). Вплив зміни клімату на сільське господарство України та шляхи його адаптації. *Економіка та регіон*, (1), 64-68.
6. Клименко, С. В., & Ковальова, О. С. (2021). Адаптація агросфери України до зміни клімату: проблеми та перспективи. *Економіка та держава*, (3), 27-30.
7. Корнієнко, Є. В. (2019). Соціально-економічні наслідки змін клімату на розвиток аграрного сектору України. *Економіка і організація управління*, (4), 21-27.
8. Черняк, О. І., & Гальченко, О. В. (2020). Соціально-економічні наслідки зміни клімату на аграрний сектор України. *Економіка АПК*, (12), 5-13.

УДК 338.43:338.45

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Фомічова В.О., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: АНАЛІЗ

УКРАЇНСЬКОГО ДОСВІДУ

Продовольча безпека є однією з найбільш важливих глобальних проблем, яка постійно викликає зацікавленість економістів, політиків та інших фахівців. Це питання не тільки стосується гарантування доступу до достатньої кількості харчів населенню, але і має важливі соціальні, економічні та політичні наслідки. У даній статті ми розглянемо головні економічні та політичні чинники, які впливають на забезпечення продовольчої безпеки.

Економічний зріст та розвиток є ключовим фактором, що впливає на продовольчу безпеку. У країнах з високим рівнем економічного розвитку, доступ до продовольства є більш широким та стабільним, оскільки населення має можливість придбати продукти харчування. Однак, в країнах з низьким рівнем економічного розвитку, забезпечення продовольчої безпеки є проблемою через недостатність коштів населення.

Зміни клімату є одним з найбільших викликів, що стоять перед світом. Негативний вплив змін клімату на вирощування харчових культур, водні ресурси та здоров'я людей може суттєво погіршити продовольчу безпеку. За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, зміна клімату може призвести до зменшення виробництва харчів на 2% на кожен рік до 2050 року.

Нерівномірний розподіл земельних ресурсів є ще одним економічним фактором, що впливає на продовольчу безпеку. У багатьох країнах земля є однією з найбільш цінних ресурсів, але її розподіл не завжди є справедливим. Це може призвести до того, що бідніші громади не мають доступу до достатньої землі для вирощування продуктів харчування, що зменшує їхній потенціал забезпечення себе їжею.

Геополітичні конфлікти та війни також можуть мати вплив на продовольчу безпеку. Війни можуть спричинити руйнування інфраструктури, зменшення доступу до водних ресурсів та зниження виробництва харчів. Біженці, що втікають з зони конфлікту, можуть також стати навантаженням на систему забезпечення продовольчої безпеки у сусідніх країнах.

Технологічний розвиток може впливати на продовольчу безпеку в різні способи. Наприклад, нові технології вирощування харчових культур можуть збільшувати їхнє виробництво та знижувати витрати на їхнє вирощування. Однак, нові технології також можуть мати негативний вплив на довкілля та здоров'я людей, що може призвести до зменшення продуктивності сільського господарства.

Продовольча безпека є однією з найбільш важливих соціально-економічних проблем сучасного світу. Україна не є винятком, і проблема забезпечення продовольчої безпеки є досить актуальною на її території.

Економічні чинники які потребують покращення в найближчі роки в Україні для покращення забезпечення продовольчої безпеки - сільськогосподарський сектор, фінансування та інфраструктуру. Сільськогосподарський сектор є однією з найважливіших галузей економіки, яка впливає на забезпечення продовольчої безпеки. Низький рівень розвитку цієї галузі є однією з головних причин незабезпеченості населення продуктами харчування.

Недостатнє фінансування сільськогосподарського сектору та недостатнє фінансування науково-дослідних робіт в галузі сільського господарства є серйозними перешкодами на шляху до забезпечення продовольчої безпеки.

Недостатня розвиненість інфраструктури транспорту та зберігання сільськогосподарської продукції ускладнює процес транспортування та зберігання продуктів, що може призвести до їх пошкодження та зниження якості.

Список використаних джерел:

1. Barrett, C.B. Measuring food insecurity / C.B. Barrett // Science. - 2010. - № 327 (5967). - P. 825-828.
2. Díaz-Bonilla, E. Agriculture, food security, and the environment: conflicting and synergistic objectives? / E. Díaz-Bonilla // Journal of Agricultural Economics. - 2012. - № 63 (2). - P. 271-293.
3. Pinstrup-Andersen, P. Food security: definition and measurement / P. Pinstrup-Andersen // Food Security. - 2009. - № 1. - P. 5-7.
4. Васильєва, С.С. Економічні аспекти забезпечення продовольчої безпеки в Україні / С.С. Васильєва, Л.М. Грушевська // Економічні науки. - 2017. - № 2 (27). - С. 31-36.
5. Грабовецький, В.М. Механізм забезпечення продовольчої безпеки в Україні / В.М. Грабовецький // Економіка АПК. - 2019. - № 11. - С. 31-39.
6. Кондратьєв, М.І. Продовольча безпека України: стан та напрями її забезпечення / М.І. Кондратьєв, О.І. Діденко. - К.: НААН, 2015.

УДК 330:322

*Красноштан А.О., студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Науковий керівник: Лобунець Т.В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів*

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КРОЛЕВЕЧЧИНИ

Аграрний сектор економіки є одним із найважливіших секторів економіки нашої країни. Саме аграрна промисловість визначає напрям діяльності України та значно підтримує економіку держави.

В останні роки розвиток всіх сфер діяльності країни було дещо ускладнено зовнішніми та внутрішніми умовами як природного так і соціально-економічного характеру. Наприклад, наявність та якість сільськогосподарської продукції окрім стандартних природних умов (дощі, посухи тощо) вплинули і пандемія covid-19 і воєнний стан.

Не зважаючи на всі труднощі наша країна має продовжувати свій розвиток. Особливу увагу необхідно приділяти тим регіонам, чий економічний потенціал було недостатньо реалізовано раніше, або було занедбано після виходу зі складу колишнього СРСР. Одним з таких регіонів є Кролевецька ОТГ, що на Сумщині.

В сучасних умовах важливим є саме знання потенціалу та можливостей кожного регіону. Знання та виокремлення конкретних інвестиційних ресурсів певної території робить можливим подальший їх розвиток. Саме тому важливо робити аналіз наявних ресурсів, їх стану та ефективності, а потім на основі зібраних даних можна робити висновки та вибір напрямку інвестування.

Кролевецьчина - регіон, що має аграрний потенціал, є привабливим для розвитку текстильної промисловості та лісового господарства, а також має рекреаційні ресурси, що потребують підтримки та розвитку.

Кролевецька об'єднана територіальна громада (ОТГ) розташована в Північній частині Сумської області та входить до складу Конотопського району. Загальна площа громади становить 422 км², чисельність населення сягає 24 457 мешканців. Рельєф рівнинний, наявні значні лісові масиви, ґрунти середньої та високої родючості (дерново-підзолисті, сірі лісові, чорноземи), а також помірний рівень зволоженості роблять регіон привабливою зоною для аграрної промисловості та лісництва [1].

Інвестиційну привабливість регіону створюють відразу кілька категорій, з яких основними можна виділити наступні:

- агропідприємства (комбикормовий завод, ТОВ "ДЕСНА");
- текстильна промисловість (ткацька фабрика);
- культурний сектор (розвиток культурних та історичних місць).

Розглянемо агропідприємства регіону. Одним з найбільш прибуткових та

найбільших підприємств є Кролевецький комбикормовий завод. До комплексу якого входить один із найпотужніших елеваторів Сумщини, адже його потужність зберігання становить 270 тис.т. Власність є приватною, основний вид діяльності - вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Комплекс має сучасне обладнання, працює за всіма стандартами та має власну сертифіковану лабораторію. Ще однією його перевагою є налагоджена логістика з доступом до залізниці [2].

Також в регіоні наявні малі агропідприємства зі статутним капіталом у розмірі близько 3 млн. грн., що займаються вирощуванням зернових культур на менших площах. Такі підприємства надають робочі місця жителям сіл, а також забезпечують раціональне використання земельних ресурсів навколо поселення. Одним з таких підприємств є ТОВ "Десна". Орієнтовний земельний фонд даного підприємства становить 500 га, що є порівняно низьким показником.

Вирощування зернових – не єдина галузь сільського господарства, що є актуальною для Кролевеччини, адже в даному регіоні раніше дуже розвиненим було вирощування льону і ткацтво. Саме ткацтво було візитівкою Кролевця, адже Кролевецькі рушники користувались великою популярністю.

ПП "Кролевецька фабрика Художнє ткацтво" - це фабрика, що є батьківщиною Кролевецьких рушників. Тут виготовляється не лише декоративні рушники прикрашені унікальним етнічним візерунком, а й текстиль для загальних потреб - постіль, скатерть, одяг тощо. Основний матеріал для роботи - льон. Для всієї країни ця фабрика має велике значення адже вона допомагає розвивати, прославляти та популяризувати українську культуру не лише в Україні, а й далеко за її межами [3].

Наразі ПП "Кролевецька фабрика Художнє ткацтво" припинило свою діяльність.

На території громади можна знайти багато різних не активізованих ресурсів, тому важливо акцентувати на них увагу та розвивати, адже все, що нас оточує за умови раціонального та розумного використання може значно підтримати та розвинути економіку всієї держави.

За проведенням аналізом та оглядом інвестиційних ресурсів можна зробити висновок, що Кролевецька ОТГ як одна з громад Сумщини має значний інвестиційний потенціал в плані аграрного сектору. Деякі аспекти є розвиненими та сучасними, в той час як інші занепадають і не використовуються. Отже, для ефективного розвитку АПК необхідно проводити аналіз наявних ресурсів, їх стану та ефективності.

Список використаних джерел:

1. Сайт Кролевецької міської ради, URL: <https://krolevecka-gromada.gov.ua/structure/>
2. YouControl - «ТОВ "Кролевецький комбікормовий завод"» URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/00686279/
3. Кролевецькі рушники, URL: <https://rushnyk.cdu.edu.ua/krolevetski-rushnyky/>

УДК 330.3

Маховський І.П.

здобувач освітнього ступеня «Бакалавр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Гаврилюк В.П., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ ДІДЖИТАЛ-РЕСУРСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

На етапі глобального інформаційного суспільства активно формується новий економічний апарат - цифровий. Світова економіка активно використовує переваги цифровізації, основу якої становить інформація, що є формою нематеріального активу компаній. Активно відбувається цифровізація економічних процесів та проникнення інформаційних технологій у всі сфери діяльності. У довгостроковій перспективі цифрова трансформація задає вектор розвитку економічних систем на мікро-, мезо- та макрорівнях [1].

Цифровізацію можна визначити як сучасний інноваційний етап розвитку економіки, в основі якого лежить інтеграція фізичних та цифрових ресурсів у сфері виробництва та споживання, економіки та суспільства. Сьогодні інновації є найефективнішим засобом досягнення стратегічного успіху компаній. Підтримка інноваційної діяльності кожного окремого суб'єкта є необхідною умовою побудови сталого розвитку економіки. При цьому інвестиції мають бути спрямовані саме до реального сектору, який є головним визначальним фактором розвитку національної економіки [2].

Деякі з можливих ролей діджитал-ресурсів у забезпеченні сталого розвитку економіки включають наступне:

- Зменшення витрат на енергію та ресурси: Цифрові технології можуть допомогти зменшити споживання енергії та інших ресурсів шляхом ефективнішого управління енергетичними системами та оптимізації виробничих процесів.

- Підвищення ефективності та зниження відходів: Цифрові технології можуть допомогти знизити відходи та поліпшити використання ресурсів шляхом оптимізації ланцюга постачання, зменшення відходів продукції та використання ресурсів у виробничих процесах.

- Розвиток нових, більш сталих галузей економіки: Цифрові технології можуть сприяти створенню нових галузей економіки, таких як відновлювана енергетика, екологічний транспорт, зелені будівництво та інші.

- Збільшення ефективності інфраструктури та міст: Цифрові технології можуть підвищити ефективність транспортних мереж, енергетичної інфраструктури та інших міських систем, що може зменшити вплив на довкілля та покращити якість життя мешканців.

Щодо впливу діджиталізації на покращення життя людей, тут також можна багато чого додати, але хотілося би звернути більшу увагу саме на оцифрування туристичних послуг. Діджиталізація туристичних послуг може допомогти покращити якість життя людей, збільшити кількість робочих місць та внести позитивний вклад у економіку країни [3].

Одним з прикладів може бути використання додатків та платформ для пошуку та бронювання туристичних послуг. Діджитал-технології можуть також забезпечити більш персоналізований підхід до туризму, що може збільшити задоволеність клієнтів та залучити нових туристів. Наприклад, використання аналітики даних дозволяє рекомендувати клієнтам індивідуальні туристичні маршрути, враховуючи їхні інтереси та попередній досвід подорожей. Крім того, діджиталізація туристичних послуг може допомогти зменшити економічні ризики та підвищити стійкість галузі до змін.

Наприклад, пандемія COVID-19 суттєво вплинула на туристичну галузь, але діджиталізація дозволяє швидко переключатися на віртуальний туризм та інші форми дистанційного взаємодії з клієнтами.

Отже, діджиталізація туристичних послуг може допомогти покращити якість життя людей, збільшити кількість робочих місць та внести позитивний вклад у економіку країни. Також, це може забезпечити більш ефективне використання ресурсів, зменшити негативний вплив на довкілля та забезпечити більш доступний туризм для всіх людей.

Список використаних джерел:

1. Гречко А.В. Сутність категорії «Сталий розвиток» / Гречко А.В., Волок О.О. // Сучасні проблеми економіки і підприємництво, К., – 2018. – Вип. 22. – С. 14-20
2. Васюткіна Н. В. Сталий розвиток як основа зростання національної економіки: проблеми, шляхи вирішення / Н. В. Васюткіна // Економічний вісник університету, К., – 2017. – Вип. 34(1)., – С. 150-163.
3. Тульчинська С.О. Цифровізація як засіб трансформації економіки України / Тульчинська С.О., Корзун Л.С.// Сучасні проблеми економіки і підприємництво, К., – 2020. – Вип. 25. – С. 52-59

УДК 332.32:68.338.712.4

Нестеренко В. В.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

1-го року навчання

спеціальності 073 «Менеджмент»

ОП «Управління інвестиційною діяльністю

та міжнародними проектами»

факультет аграрного менеджменту

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Шинкарук Л.В., д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЙ

Ландшафтний дизайн, в основі якого розуміється озеленення територій, в його сучасному вигляді зародився наприкінці ХІХ століття, і причиною тому став технічний прогрес, що призвів до тотальної урбанізації. Міський простір теж потребує розумної організації та озеленення, усвідомили архітектори і садівники, які тепер працювали разом, щоб надати місту нового вигляду і створити нове поняття – громадські парки і сади.

На сьогодні в ландшафтному дизайні спостерігається тенденція повернення до природи – на піку популярності зараз "дикі" ділянки і еко-сади, а садове мистецтво набуло незліченної кількості незвичайних форм – озеленення дахів і стін хмарочосів, створення зелених екосистем в будівлях.

Великі міста у всьому світі все частіше звертаються до дерев, щоб

захиститись від хвиль спеки і повеней, а також поліпшити фізичне і психічне здоров'я людей.

ТОП –10 країн з найбільшою площею полів під декоративні рослини наведено у табл. 1.

Таблиця 1.

**ТОП –10 країн з найбільшою площею полів під декоративні рослини,
тис. га, 2021 р.**

Країна	Площа полів, тис. га	Зростання, порівнянно з минулим роком, %	Середньорічне зростання за останні 5 років, %
Нідерланди	34,74	0,9	5,7
Франція	8,91	0,8	0,3
Італія	8,78	–0,8	Н/Д
Велика Британія	7,00	0	3.1
Німеччина	6,92	0,3	–1,1
Іспанія	6,36	2,3	–2,1
Бельгія	5,64	4,8	2,0
Польща	5,64	–1,1	10,0
Туреччина	5,00	0	0
Португалія	3,54	2,6	–1,0

Джерело: сформовано на основі [1]

Світовий ринок рослин має середній рівень концентрації: п'ять найбільших імпортерів сумарно охоплюють близько 55% світового імпорту. Нідерланди та Сполучені Штати Америки демонструють стійке зростання імпорту рослин, починаючи з 2013 року, що свідчить про зростання попиту на квіти у цих країнах (рис. 1.).

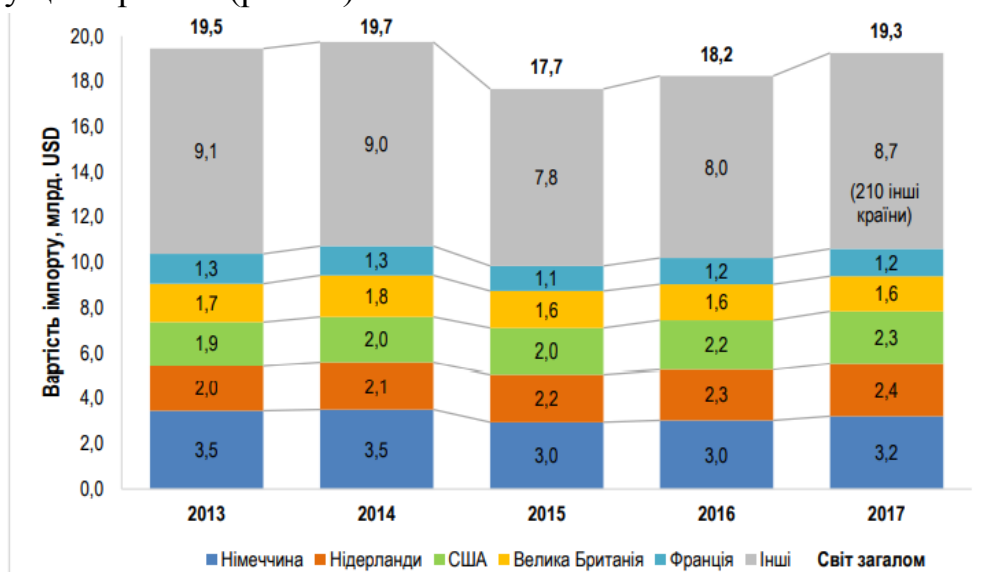


Рис. 1. П'ять найбільших імпортерів дерев та рослин у світі за вартістю імпорту, млрд. дол. США

Джерело: сформовано на основі [2]

У західних країнах виробництво продукції розсадників декоративного садівництва характеризується високою рентабельністю. Наприклад, у Польщі продукція декоративних розсадників у вартості всіх товарів рослинництва становить 5–6 %, при цьому на її виробництво використовується всього 0,03 % площ орних земель країни. Інтенсивному розвитку галузі декоративного садівництва в Польщі сприяє пільгове оподаткування, при площі розсадника не більш ніж 300 га і обігу 800 тис. євро; загальний рівень податків у середньому становить 10 євро на рік за 1 га землі [3].

У Німеччині озеленення в тренді. Адже дерева забезпечують жителів переповнених міст не лише киснем та тінню, але й запобігають повеням, які дедалі частішають через глобальне потепління. У Берліні каналізація опинилась на межі можливостей через обсяги дощової води. Тож влада розробила концепцію міста–губки, відповідно до якої саме дерева та газони, зокрема на дахах чи фасадах, мають вбирати дощову воду. У Німеччині немислимо вирубати парк під забудову, як це часто відбувається в Україні. Навпаки, на вільних ділянках віддають перевагу створенню зеленого громадського простору [4].

Ландшафтний дизайн створює достойне оточення для різного типу об'єктів – від невеликого саду навколо будинку, до великих міських парків. За допомогою ландшафту можна гармонійно підкреслити архітектуру будівель і доповнити образ будинку. Будь–яка робота по створенню саду, парку, скверу або зеленого даху починається з ландшафтного проекту. Саме проектування дозволяє побачити цілісний образ майбутнього саду і, при необхідності, внести в нього зміни, які будуть враховувати індивідуальні вподобання замовника. Створення підприємства з озеленення територій дозволить не тільки задовольнити попит, але і істотно підвищити якість послуг, що надаються на території України, а також забезпечити підприємницький прибуток.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт NationalMaster. URL: [http:// www.nationmaster.com/](http://www.nationmaster.com/) (дата звернення 09.04.2023).
2. Разумовский В.Н. Проблемы зеленого рынка Украины. URL: <http://www.fabrikadr.com.ua/index.php?id=2385&show=news&newsid=5371> (дата звернення 09.04.2023).

3. Тобілевич Г. М. Проблеми і перспективи розвитку ринку декоративного рослинництва у м. Тернопіль. *Лісове і садово-паркове господарство. Наукові доповіді НУБіП України*. № 6 (82), 2019.

4. Просто так не зрубаєш. Як в Європі закон захищає дерева. URL: <https://rubryka.com/article/zakon-dereva/>(дата звернення 09.04.2023).

УДК 637.1

Свердан М.М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Бояр Д. Л., студентка магістратури
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В УКРАЇНІ

Метою даного дослідження є аналіз стану та перспектива розвитку виробництва органічного молока в Україні.

На думку вчених [1] органічне виробництво молока – це екологічно чиста система виробництва, заснована на місцевих кормах і забороні використання хімічних добрив та деяких інших правил. Органічне молоко вважається здоровішим і привертає увагу в усьому світі.

Органічне виробництво в Україні регулюється Законом України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», а також відповідними підзаконними нормативно-правовими актами. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на 31.12.2021 загальна площа сільськогосподарських угідь, зайнятих під органічним виробництвом та перехідного періоду, склала 422 299 га (1% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення України), в тому числі площа сільськогосподарських угідь з органічним статусом – 370 110 га, площа сільськогосподарських угідь перехідного періоду – 52 189 га. Загальна кількість операторів становила 528, включаючи 418 сільськогосподарських виробників [2].

Досвід отримання органічного молока належної якості є у молочно-

товарних ферм виробників з ПП «ГалексАгро» Житомирської області, ТЗОВ «Старий Порицьк» Волинської області, «Агроекологія» Полтавської області, ПраТ «Етнопродукт» Чернігівської області. В Україні налагоджено виробництво органічних молочних продуктів на ПрАТ «Етнопродукт», ТОВ «Органік Мілк», ПАТ «Житомирський маслозавод» ТМ «Рудь» та ПАФ «Тарасівка» [3].

Так, успішним прикладом виробництва органічної продукції в цілому та тваринництва – органічного молока, зокрема, є ПП «ГалексАгро». З 2011 року по 2013 рік продукція рослинництва ПП «ГалексАгро» сертифікувалася Інститутом екологічного маркетингу (ІМО), Швейцарія. Діяльність підприємства знаходилася під контролем міжнародного сертифікаційного органу Органік Стандарт, а з 2014 року вся продукція Галекс-Агро сертифікована Органік Стандарт, схвалена як Органічна та відповідає вимогам стандарту Біо Свісс та Біоланд (Швейцарія). Діяльність підприємства відповідає вимогам рівнозначного стандарту з органічного виробництва та переробки для третіх країн, який еквівалентний Постановам Ради (ЄС) № 834/2007 та № 889/2008. У 2014 р. підприємство отримало сертифікат, виданий сертифікаційним органом Органік Стандарт на виробництво органічної продукції тваринництва: дійні корови, бики, телиці на розведення, телята на відгодівлі, молоко, а також мед власного виробництва [4].

Згідно з даним досліджень які провели Органік Інфо порівнюючи тенденції ринку та обсяги реалізації органічної молочної продукції українського виробника у період з 2019 по 2021 роки, можна спостерігати тенденцію на збільшення обсягів виробництва даної продукції, дані наведені в таблиці 1 [5].

Таблиця 1

Обсяги реалізації органічної молочної продукції у період 2019-2021 рр.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Виробленої продукції, тис. кг	4640	5085	5181
Сума, млн. грн.	320	420	550

В Україні попит на органічні продукти харчування є невисоким у порівнянні з іншими країнами світу. Але за даними, отриманими при дослідженні, було встановлено, що органічна продукція набуває попиту серед виробників. Так, в період з 2019 по 2021 рік було вироблено 14906 тис. кг органічного молока на суму 1290 млн грн.

Список використаної літератури:

1. Bórawski, P., Bórawski, M. B., Parzonko, A., Wicki, L., Rokicki, T., Perkowska, A., & Dunn, J. W. (2021). Development of Organic Milk Production in Poland on the Background of the EU. *Agriculture*, 11(4), 323.

2. Органічне виробництво в Україні. <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini> (дата звернення: 14.04.23).

3. Ульянченко, О. В., & Коломієць, О. П. (2020). Сучасний стан та перспективи розвитку органічного виробництва та переробки молока в Україні.

4. «ГалексАгро» <https://galeks-agro.com/about/> (дата звернення: 14.04.23).

5. Дослідження органічного ринку України 2019—2020. https://organicinfo.ua/Market_study_2019-2020_web.pdf (дата звернення: 14.04.23).

УДК 637.1

*Свердан М.М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Кириченко Н.М., студентка магістратури
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ, Україна)*

МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Метою даного дослідження є пошук шляхів вдосконалення якості виробництва молочної продукції.

На сьогоднішній день виробництво молочної продукції в Україні зменшилось. Чисельність ВРХ в Україні скоротилася на 20,7% — до 2,47 млн. голів, на промислових фермах — на 11,8% (до 893,3 тис. голів). Молочної худоби поменшало на 20,8% — до 1,3 млн. голів, в промислових господарствах — на 12,3% (до 371,9 тис.) [6].

Станом на початок 2022 р. дозвіл на виробництво молочних продуктів мали 140 заводів, з них лише 111 працювали.

З початком воєнних дій молочне виробництво втратило на окупованих і тимчасово окупованих територіях 38 підприємств, і тому станом на 1 грудня маємо 73 працюючих підприємства. Загальна потужність підприємств, які залишились, становить 4,9 млн. т сировини. Очікується, що цього року на

переробку надійде 2,8-2,9 млн. [5].

Молочні продукти – невід’ємний продукт харчування в житті кожної людини. Молочна кислота стимулює секрецію шлункового соку, покращує обмін речовин і, на відміну від лактози, переноситься абсолютно усіма. Молочний білок в процесі сквашування молока розпадається на більш прості з’єднання – амінокислоти, які засвоюються набагато краще і втричі швидше.

Наприклад, кефір, ряжанка, йогурт перетравлюються всього за годину. Також багато молочнокислих бактерій виробляють вітаміни С, В1, В2, а також антибіотики, які пригнічують розвиток хвороботворних мікроорганізмів (в т.ч. збудників шлунково-кишкових захворювань та туберкульозу) і знищують їх.

Головна задача технолога виробництва – проконтролювати, щоб сировина яку він отримує на виробництво була якісна. Для цього в лабораторії проводяться ряд аналізів [1]:

Таблиця 1

Органолептичні показники молока

Показник	Характеристика
Зовнішній вигляд та консистенція	Однорідна рідина без осаду, пластівців білка та грудочок жиру
Смак і запах	Чисті, без сторонніх, не притаманних свіжому молоку присмаків та запахів. Для пастеризованого та ультрапастеризованого молока — з легким присмаком пастеризації, для пряженого і стерилізованого молока — виражений присмак пастеризації
Колір	Білий, рівномірний за всією масою; для пряженого молока — від світло-кремового до темно-кремового відтінку, для стерилізованого молока — з легким кремовим відтінком; для нежирного молока — зі злегка синюватим відтінком; для пряженого молока може бути злегка буруватий відтінок

Таблиця 2

Визначення фізико-хімічних показників молока (жир, білок, густина, чистота, термостійкість, кислотність)

Показник	Норма	Методи контролювання
Масова частка жиру, %	Від 1,0% до 6,0%	Згідно з ГОСТ 5867

	ВКЛЮЧНО	
Масова частка білка, %, не менше ніж:		Згідно з ГОСТ 23327
— нежирного	3,00%	або ДСТУ ISO 8968-1/IDF 20-1,
— з масовою часткою жиру від 1,00 % до 2,45 %	2,90%	і або ДСТУ ISO 8968-2/IDF 20-2,
— з масовою часткою жиру від 2,50 % до 4,55 %	2,80%	або ДСТУ ISO 8968-3/IDF 20-3
— з масовою часткою жиру від 2,50 % до 4,55 %	2,80%	або ДСТУ ISO 8968-3/IDF 20-3
— з масовою часткою жиру від 4,60 % до 6,00 %	2,7	
Титрована кислотність, °Г, не більше ніж:		Згідно з ГОСТ 3624
— пастеризованого, пряженого	21	
— ультрапастеризованого, стерилізованого	20	
Густина, кг/м ³ , не менше ніж:		Згідно з ДСТУ 6082
— нежирного	1030	
— з масовою часткою жиру від 1,00 % до 2,45 %	1028	
— з масовою часткою жиру від 2,50 % до 4,55 %	1027	
— з масовою часткою жиру від 4,60 % до 6,00 %	1023	
Група чистоти, не нижче ніж	1	Згідно з ДСТУ 6083

Таблиця 3

**Визначення мікробіологічних показників молока
(соматичних клітин, наявності чи відсутності інгібуючих речовин) [2]**

Параметри якості молока в країнах ЄС				Державний стандарт України ДСТУ 3662-97		
Класиф. в країнах ЄС	КСК (тис.с м3)	Бакт. Обсіменіння	Кишк. пал. (тис.см)	Класиф. в Україні	КСК (тис.см3)	Бакт. Обсіменіння (тис.см3)

		(тис.см3)	3)			
Дуже добре	<100	<30	<25			
Добре	100-200	30-50	25-50			
Середнє	200-300	50-300	50-100	Екстра	<400	<100
Стерпиме	350-500	300-500	100-400	Вищий	≤400	≤300
Непридатне	>500	>500	>400	I	≤600	≤500
				II	≤800	≤3000

Висновки: для вдосконалення функціонування молочного виробництва слід суворо дотримуватись правил прийому молока-сировини [3].

На сьогоднішній день для заощадження часу працівників існує велика кількість аналізаторів молока для визначення показників молока, а також системи швидкого визначення вмісту інгібуючих речовин в молоці [4].

Створити конкурентноспроможне виробництво – значить представити якісний продукт, який буде відрізнятися від інших. Для цього потрібно покращити контроль системи збору молока-сировини, звернути увагу на виключення з складу молочних продуктів рослинних жирів, стабілізаторів та ароматизаторів, зосередитись на безперервному процесі виробництва якісної та корисної продукції.

Список використаних джерел:

1. [ДСТУ 2661:2010](#) Національний стандарт України «Молоко коров'яче питне».
2. ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі».
3. Закон України « Про молоко та молочні продукти» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 47, ст.513)
4. «Фальсифікація молока. Методи визначення.» О. П. Чагаровський, Н. А. Ткаченко, Т. А. Лисогор
5. <https://avm-ua.org/uk/post/nacionalna-molocna-galuz-mae-stati-peredovou-i-tehnologicnou-i-dla-cogo-naspravdi-e-mozlivis>
6. <https://avm-ua.org/uk/post/oglad-rinku-moloka-v-ukraini-ta-sviti>

*Свердан М.М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Молдовану В.В., студентка магістратури
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, (м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК ПТАХІВНИЧОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК УКРАЇНИ

Розвиток птахівничого підкомплексу АПК України є важливим напрямком процвітання аграрної галузі країни. Птахівництво є однією з найбільш перспективних галузей агропромислового комплексу, оскільки попит на птишину продукцію зростає як в Україні, так і в світі.

За даними Державної служби статистики України, у 2020 році в країні було вирощено понад 1,3 мільярда курчат-бройлерів, більше 16 мільйонів індиків, понад 30 мільйонів курей та близько 1,6 мільярда яєць. Україна є однією з провідних країн світу за обсягом виробництва і експорту курячого м'яса та яєць (Smith, J. 2020).

Одним з основних факторів успішності птахівництва в Україні є забезпеченість країни відповідними ресурсами, зокрема землею та водою, що необхідні для вирощування птахів. Крім того, українські виробники птишиних продуктів мають доступ до ринків Європи, Азії та Північної Америки, що дає можливість експортувати свою продукцію та забезпечувати конкурентоспроможність у світі (Johnson, R., & Brown, M. (2018)).

Основні напрямки розвитку птахівництва в Україні включають:

1. Збільшення виробництва м'яса та яєць шляхом модернізації технологій утримання птахів, впровадження новітніх методів годівлі та водопостачання.
2. Розвиток мережі фермерських господарств, що займаються вирощуванням птахів.
3. Розширення експорту птишиних продуктів за рахунок залучення іноземних інвесторів та підвищення якості продукції.
4. Впровадження енергоефективних технологій у птахівництві, що дозволить зменшити витрати на електроенергію та паливо.
5. Підвищення кваліфікації фахівців у галузі птахівництва та підтримка науково-дослідних робіт в цій сфері.

Успішний розвиток птахівництва в Україні дозволить не тільки забезпечити внутрішній ринок якісною продукцією, але й збільшити експортні

потенціали країни та підвищити її економічний рівень (Thompson, A. B., & Johnson, K. L. 2017).

Щоб підтримувати розвиток птахівництва в Україні, уряд та приватні компанії активно інвестують у підвищення якості продукції та підвищення ефективності виробництва. Наприклад, було запроваджено програму державної підтримки малих та середніх птахоферм, яка надає фінансову допомогу на придбання нового обладнання, модернізацію виробництва та підвищення кваліфікації фахівців. Також інвестується у розробку нових генетичних ліній птиці, що дають змогу отримувати продукцію з вищою якістю та відповідати світовим стандартам.

Приватні компанії також активно інвестують у птахівництво, зокрема виробництво курчат-бройлерів, індиків та яєць. Деякі з них співпрацюють з іноземними компаніями, що дає змогу забезпечити доступ до нових технологій та знань у галузі птахівництва.

Незважаючи на успіхи в галузі, птахівництво в Україні також зіткнулося з рядом проблем. Одна з найбільших проблем - це низька ефективність виробництва та відсутність системи контролю якості продукції. Крім того, галузь часто стикається зі складнощами на зовнішніх ринках, зокрема у зв'язку зі змінами у законодавстві щодо ввезення продукції.

Уряд та приватні компанії працюють над розв'язанням цих проблем. Зокрема, уряд працює над створенням системи контролю якості продукції та підвищення ефективності виробництва. Також планується розширення експортних ринків та співпраця з іноземними компаніями для отримання доступу до нових технологій та знань (Petrov, I., Ivanova, O., & Kovalenko, N. 2019).

Українське птахівництво має значний потенціал для подальшого розвитку. Однією з перспективних галузей є вирощування яєць із високою вмістом корисних речовин, таких як омега-3 жирні кислоти та вітамін Д. Такі яйця можуть бути цінним додатком до здорового харчування та мають великий попит на світовому ринку.

Для досягнення успіху в цій галузі, необхідно забезпечити якість кормів, на яких вирощуються кури, щоб забезпечити високу концентрацію корисних речовин у яйцях. Також потрібно розвивати інфраструктуру та забезпечувати відповідні умови для курей.

Крім того, іншою перспективною галуззю є вирощування м'яса птиці в екологічно чистих умовах та без використання антибіотиків та інших шкідливих речовин. Це може бути великою перевагою на світовому ринку, де все більше споживачів звертають увагу на якість та екологічну чистоту продуктів.

Загалом, розвиток птахівництва в Україні є важливим для забезпечення продуктами харчування не тільки внутрішнього, але і зовнішнього ринків. Для досягнення успіху в цій галузі необхідно продовжувати інвестувати в нові технології та модернізацію виробництва, а також розвивати систему контролю якості продукції (Kovalenko, V., & Yemelyanov, O. 2021).

Список використаних джерел:

1. Smith, J. (2020). Poultry farming in Ukraine: Situation and prospects. *Ukrainian Journal of Agricultural Science*, 5(2), 45-52.
2. Johnson, R., & Brown, M. (2018). The impact of government support on small and medium-sized poultry farms in Ukraine. *Journal of Agriculture and Rural Development*, 12(1), 25-34.
3. Petrov, I., Ivanova, O., & Kovalenko, N. (2019). Poultry meat production in Ukraine: Challenges and opportunities. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 5(2), 103-112.
4. Thompson, A. B., & Johnson, K. L. (2017). Improving biosecurity practices on small poultry farms in Ukraine. *Poultry Science*, 96(3), 652-657.
5. Kovalenko, V., & Yemelyanov, O. (2021). Innovative technologies in poultry production in Ukraine. *Animal Husbandry and Feed Science*, 11(1), 73-79.

УДК 636.4

***Свердан М.М.**, к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

***Нижник Д.В.**, студентка магістратури
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ, Україна)*

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ

Україна традиційно належить до території з розвиненим свинарством. Галузь є ключовою в сільському господарстві України, тому що: традиційно мала вагому долю в виробництві та в споживанні м'яса в Україні (30-40%); має власний потенціал забезпечення кормами за рахунок достатніх об'ємів вирощуваного в Україні зерна; Україна відома в світі як традиційний виробник свинини, має сприятливі ринкові умови для нарощування експорту; має

короткий виробничий цикл (відгодівля – до 120 днів) і здатна в короткі строки забезпечити нарощування об'ємів виробництва продукції [2].

Свинарство є важливою галуззю національної економіки, що забезпечує населення продуктами харчування, переробну промисловість – сировиною, а також сприяє створенню необхідних державних резервів тваринницької продукції, інтенсивному використанню земельних ресурсів. Проте, фактичний стан галузі нині не відповідає її потенційним можливостям і потребує додаткової уваги. Отже, метою досліджень було оцінити сучасний стан та визначити тенденції розвитку вітчизняного свинарства, як стратегічно важливої галузі у загальній структурі сільськогосподарського виробництва України. Чисельність свиней в Україні з 2009 по 2020 рр. змінювалася по різному, до основних причин суттєвого скорочення поголів'я свиней в країні слід віднести: диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію; зростання цін на корми; неспроможність більшості вітчизняних товаровиробників застосовувати новітні технології утримання та відгодівлі свиней; ліквідація спеціалізованих свинарських господарств (до 300 свиноматок); насичення вітчизняного ринку сировиною іноземного виробництва; скорочення обсягів державної підтримки; ускладнення епізоотологічної ситуації (АЧС); скрутне економічне положення пересічних українців.

Впродовж проаналізованих років, найменше було вироблено свинини за 2020 рік, де основною причиною цього явища були несприятливі погодні умови, світова та державна економічна криза, спричинена масовою пандемією коронавірусу COVID-19. Цей показник свідчить, що більше ніж 70% свинини в Україні виробляється екстенсивно, тобто при тому ж поголів'ї свиней в країнах ЄС, Канаді, Бразилії, США буде вироблено, і виробляється на 70% свинини більше. На сучасному етапі в Україні ставиться завдання радикально відродити галузь свинарства та перевести її на індустріальну технологію, а також добитися того, щоб вона могла давати дешеву, високоякісну та конкурентоспроможну продукцію. Для цього наша країна має необхідний племінний генофонд та племінну базу свиней, володіє родючими землями для формування відповідної кормової бази, а також висококваліфікованим потенціалом науковців і виробників для раціонального ведення галузі свинарства. Перспективами розвитку галузі свинарства є: збільшення кількості поголів'я свиней в усіх категорій господарств країни до 11678,9 тис. голів; зниження конверсії корму до 2,5-3,2 кг, зниження віку забою тварин до 165-170 днів; отримання від свиноматки за рік 25-28 «ділових» поросят; збереження локальних вітчизняних порід [3].

В сучасних умовах при нестабільності розвитку галузі свинарства для підвищення виробництва галузі велике значення має використання біологічного

блоку інновацій, досягнення вітчизняної та світової селекції, що відображають найважливіші напрями вдосконалення селекційно-генетичного потенціалу, від якого залежить рівень продуктивності тварин, ефективне використання кормових ресурсів, освоєння ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на підвищення рівня інтенсивності та ефективності виробництва. Основним із напрямків інновації є біотехнологічні системи розведення тварин з використанням методів генної і клітинної інженерії, спрямовані на створення і використання нових типів трансгенних тварин з поліпшеними властивостями продуктивності, стійкими до захворювань. Важливе значення в розвитку інноваційного процесу в галузі свинарства належить технологічній та науково-технічній групам інновацій, які пов'язані з індустріалізацією виробництва, модернізацією та технічним переозброєнням галузі, освоєнням наукоємних технологій, зростання продуктивності праці, що обумовлюють рівень і ефективність виробництва продукції [1].

Інвестування в розвиток працівників повинно бути націлене на інтелектуальний розвиток фахівців, а також на поглиблення та розширення індивідуальних та групових компетенцій, які в кінцевому результаті проявляться в реальних фінансових показниках. Тому навчання персоналу підприємства підготує та забезпечить належне сприйняття нововведень у виробництві, дасть змогу розкрити існуючий запас організаційних знань, які можуть бути використані в досягненні стратегічних цілей підприємства, підвищенні продуктивності праці та оптимізації всіх процесів господарювання. Разом з тим, творча ініціатива керівників та спеціалістів господарства, пошук на основі інновацій в рослинництві, тваринництві, технічному, технологічному забезпеченні, готовність іти на ризик дозволяють досягти показників значно вищих середнього.

Для інноваційного розвитку галузі свинарства важливим є поєднання кількох факторів: наявність висококваліфікованого персоналу, розвинена система фінансово-кредитного забезпечення галузі, наявність розвинутого конкурентоспроможного ринку виробництва продукції сільського господарства, функціонування системи дорадництва та надання науково-консультаційних послуг виробникам продукції.

Література:

1. Шубравська О.В. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретикометодологічний аспект / О.В. Шубравська // Економіка України. – 2012. – № 1. – С. 27 – 33.

2. Шубравська О.В., Прокопенко К.О. Розвиток агроінноваційної діяльності в Україні / О.В.Шубравська, К.О.Прокопенко // Економіка АПК. – 2013. – № 4. – С. 77-81.

3. <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10090/1/%D0%A1%D0%A3%D0%A7%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%98%D0%99%20%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9D%20%D0%A2%D0%90%20%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%94%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%86%D0%87%20%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%9A%D0%A3%20%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%A7%D0%98%D0%97%D0%9D%D0%AF%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%9E%20%D0%A1%D0%92%D0%98%D0%9D%D0%90%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%90%2002.09.2021.pdf>

УДК 338. 43:63332

Сіднєва Л.С.

Здобувач вищої освіти НУБіП України

Бронішевська А.І.

Здобувач вищої освіти НУБіП України

Бутенко В.М.

д.е.н., доцент кафедри економічної теорії

НУБіП України

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Характерною рисою розвитку сільського господарства України на сучасному етапі є сировинна орієнтація експорту. У той же час, частка переробної промисловості в аграрному секторі, де створюється додана вартість, є дуже низькою. Тому питання формування високої частки доданої вартості в сільському господарстві є надзвичайно актуальним, оскільки саме додана вартість виступає важливим орієнтиром розвитку економіки та підвищення добробуту населення.

Варто зазначити, що ціни реалізації сировини набагато нижчі, ніж ціни реалізації перероблених продуктів. Зважаючи на те, що перероблена продукція має вищу додану вартість під час дотримання стандартів якості, український сектор переробки має значний потенціал для розвитку, оскільки з переходом на кожний наступний етап переробки додана вартість збільшується.

Формування доданої вартості в аграрному секторі, перш за все, передбачає переробку сільськогосподарської продукції і виробництво кінцевої продукції. Цей процес підвищує вартість сільськогосподарської продукції,

збільшуючи прибутки сільськогосподарських підприємств і зменшуючи залежність від зовнішніх постачальників продуктів харчування. Крім того, він використовує сировину, яка в іншому випадку пішла б у відходи або була б непридатною для споживання. Також у результаті розвитку переробних підприємств, де формується додана вартість, виникає перспектива появи нових робочих місць, впровадження інновацій у виробництво продукції, підвищуючи доходність сільськогосподарської галузі, забезпечуючи вищу якість продукції при нижчій собівартості (рис.1).

Продовження ланцюгу створення доданої вартості за рахунок створення кінцевого продукту у результаті переробки різних сільськогосподарських культур (пшениця, кукурудза, ячмінь, ягоди, овочі та баштанні), є значним мультиплікатором зростання не лише для вартості продукції, а й для розвитку галузі в цілому.

Проте Україна має нижчу продуктивність аграрного сектору через те, що наші незначні виробничі потужності переробки продукції та їх низький технологічний рівень. За рахунок цього, частка продукції, що йде на подальшу переробку, є низькою: ячмінь - 13 відсотків, кукурудза – 3 відсотки, пшениця — 19 відсотків [1].



Рис. 1. Результати формування доданої вартості в сільському господарстві

Зернові культури у цьому випадку виступають окремо як сировинний компонент вітчизняного аграрного експорту, а також як імпортований насіннєвий матеріал, що має порівняно вищу ціну реалізації. Передусім саме

напрям їх використання формує високу додану вартість по суті однакового виду аграрної продукції. Тобто вирощувати насіннєвий матеріал сільськогосподарських культур і продавати його завжди вигідніше, ніж просто використовувати на товарні цілі.

У 2021 році український аграрний сектор забезпечив створення майже 20% ВВП країни та більше 40% експортної валютної виручки. Понад 70% врожаю зернових та олійних експортуються у вигляді сировини для економіки інших країн. У такий спосіб наш національний виробник розвиває (дотує) економіки інших країн та покращує життєві блага іноземного суспільства, а не українського [1].

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації, Україна отримує значну підтримку з боку інших країн, і це створює додаткові можливості для того, щоб кардинально змінити наше місце у світовій економіці та зайняти інші позиції на світовому ринку.

У 2020 році Україна експортувала фуражну пшеницю на \$1 млрд. Якщо цей обсяг фуражного зерна спрямувати на переробку в моногідрат глюкози, фруктози та лимонної кислоти, то можна отримати більше \$3 млрд валютної виручки. З такої культури, як, наприклад, кукурудза можна виробити мінімум 15-20 видів продукції з високою доданою вартістю. Завдяки глибокій переробці ми зможемо отримувати сотні продуктів з високою доданою вартістю, попит на які зростає на світовому продовольчому ринку на 5-7% кожного року [1]. Україна має можливості забезпечити виробництво такого роду продукції.

У березні 2021 року з'явилася перша Національна економічна стратегія «НЕС-2030». У ній частково зафіксовані стратегічні цілі розвитку сільського господарства, включаючи сектор переробки продукції [2]. Але все рівно потрібний комплексний та системний підхід до формування доданої вартості в цій галузі.

Серйозним гальмом для розвитку життєздатного агропромислового сектору є дефіцит фінансування та низький рівень підприємницької та управлінської підготовки переважної більшості осіб, зайнятих у переробці сільськогосподарської продукції та домашніх господарствах. Крім того, на відміну від великих агропромислових підприємств, малі переробники не мали постійної підтримки з боку уряду і не брали участі в жодних послідовних програмах чи проектах, спеціально розроблених для підтримки їх розвитку.

Відсутність широких досліджень ринку також не сприяє підвищенню темпів розвитку галузі. Так само дуже мало ресурсів витрачається на дослідження та просування вітчизняних товарів на експортних ринках, регіональних чи позарегіональних. У результаті мало уваги приділяється важливості таких факторів, як стандарти, контроль якості, упаковка та

презентація продукту. Навпаки, вітчизняні товари змушені були конкурувати з широким асортиментом подібних імпортованих товарів на внутрішньому ринку. Агропереробники розуміють, що їх продукція має бути конкурентоспроможною порівняно з імпортованою по усіх аспектах. Тому вони вивчають продукцію своїх конкурентів, шукають відповідні технології, які дозволяють виробляти продукцію належної якості, звертають увагу на упаковку, і в окремих випадках успішно конкурують з імпортованими товарами за ціною та якістю.

Таким чином, для досягнення стратегічних цілей формування доданої вартості в сільському господарстві необхідно підтримувати розвиток малого та середнього бізнесу в галузі переробки сільськогосподарської продукції, затвердити відповідні світовому рівню стандарти якості не тільки для продукції, яка йде на експорт, а також для тієї, яка реалізується на внутрішньому ринку, поширювати співпрацю з країнами Європейського Союзу та знаходити шляхи виходу на ключові ринки країн Азії, Африки та Латинської Америки, використовувати ефективні інструменти зовнішньоекономічної політики захисту виробничого та експортного потенціалу національних виробників.

Розвиток такої добре скоординованої політики держави забезпечить продовження ланцюга створення доданої вартості в сільському господарстві, забезпечить збільшення прибутковості сектору.

Список використаних джерел:

1. Batatin A. «Great agro-processing»: how to increase the added value in the agricultural sector. 2022.06(22): URL:<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/22/688436/>
2. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/nacionalna-ekonomichna-strategiya-2030-lyazhe-v-osnovu-planiv-diyalnosti-ministerstv> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 331.1:68.01

*Совайло Вікторія, здобувач вищої освіти
ступеня "бакалавр" 3-го курсу,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник: Лобунець Т.В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів*

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ

Сучасне сільське господарство зазнає трансформації із традиційної у високотехнологічну галузь, здатну створювати нові ринки інноваційних рішень та розробок, яких раніше не існувало. Сьогодні все більше сільськогосподарських підприємств країни намагаються використовувати чи вже впровадили різні сучасні цифрові інструменти та рішення, відбувається глибоке проникнення інноваційних технологій у бізнес-процеси та комунікації фермерських господарств.

За оцінками експертів, в даний час аграрний сектор України використовує лише 1% цифрових технологій свого цифрового потенціалу, проте ці технології мають широкий спектр застосування та впроваджуються практично у всі сфери агропромислового комплексу, зокрема: землеробство, рослинництво, тваринництво та переробка продукції.

Вивчаючи передовий досвід європейських компаній, провідні вітчизняні підприємства – агрохолдинги активно застосовують інноваційні технології для ухвалення ефективних управлінських рішень у сфері виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції. В цьому контексті, на особливу увагу заслуговує агрохолдинг «Астарта-Київ», який із 2017 року зайнявся розробкою інноваційних продуктів, створив та впровадив комплексну систему ІТ-рішень для управління агробізнесом – AgriChain.

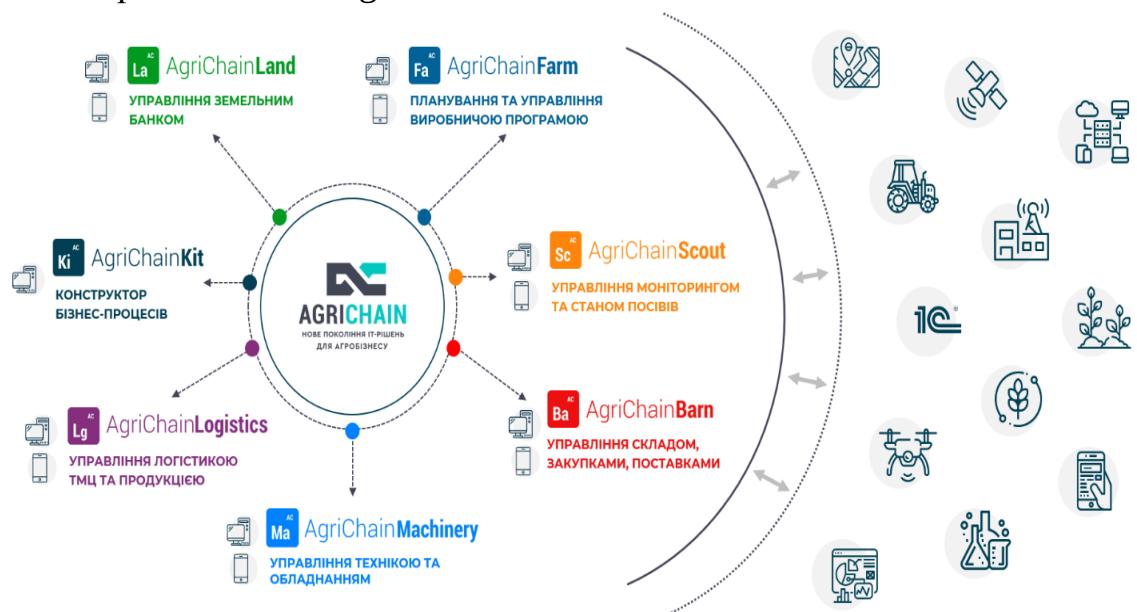


Рис. 1. Система ІТ-рішень AgriChain для управління агробізнесом
Джерело: [1]

Багатомодульна платформа AgriChain об'єднує рішення, які оптимізують роботу окремих напрямків діяльності компанії: управління земельним банком, виробництво, моніторинг урожаю, склад, закупівлі та постачання, обладнання та ремонт, логістика товарів та готової продукції.

Концепція AgriChain передбачає [1]:

- єдину інформаційну систему управління службами усіх рівнів;
- автоматизовані гнучкі бізнес-процеси, що швидко адаптуються до змін зовнішніх чи внутрішніх умов;
- систему повідомлень, управління завданнями, інструменти прийняття рішень;
- автоматизований документообіг;
- система поглибленої аналітичної звітності на основі управління ризиками;
- простий, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс (онлайн-платформа з доступом через браузер або мобільні програми).

Сьогодні модуль AgriChainFarm вже працює на 250 000 га сільськогосподарських угідь. За допомогою AgriChainLand здійснюється керування всією площею земельного банку «Астарта».

Є й економічні результати. Використання модуля AgriChain Farm дозволило отримати прямий економічний ефект у розмірі 793 000 грн. А в результаті використання модуля AgriChain Land досягнуто загального економічного ефекту в розмірі 3 726 440 грн [2].

Загалом розвиток цифрових технологій у сільському господарстві відкриває перед сільгоспвиробниками безліч стратегічних можливостей – від оперативного збирання та аналізу великих обсягів даних до точного, критичного та своєчасного прийняття рішень. Тобто, використання цифрових технологій у сільському господарстві приносить економічні, соціокультурні та екологічні вигоди, такі як підвищення продуктивності, ефективніше споживання ресурсів, використання ринкових можливостей, покращення комунікацій, оптимізація використання ресурсів та адаптація до зміни клімату.

Список використаних джерел:

1. Комплексна система IT-рішень для управління агробізнесом. URL: <https://agrichain.com.ua/> (дата звернення: 10.04.23)
2. AgriChain – інноваційна система управління агробізнесом. URL: <https://aggeek.net/ru-blog/agrichain--innovatsijna-sistema-upravlinnya-agrobiznesom> (дата звернення: 10.04.23)

РОЛЬ ТОВАРНИХ ДЕРИВАТИВНИХ КОНТРАКТІВ У МІНІМІЗАЦІЇ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ В АПК

Перманентна нестабільність на глобальному товарному ринку, що зумовлена традиційними фундаментальними чинниками підвищується через воєнну агресію російської федерації в Україні, що призвела до блокування вільної торгівлі агропродукції та порушила традиційні канали збуту, а також змушує учасників товарних ринків шукати механізми для управління ціновими ризиками.

Для сільськогосподарської продукції найбільш широко використовуються товарні деривативні контракти (фінансові деривативи на товарних ринках), а саме: ф'ючерси та опціони, які є найбільш доступними та зручними інструментами управління ціновими ризиками для учасників аграрних ринків. Зростання попиту на такі контракти з боку учасників аграрного ринку та суміжних ринків значно підвищує роль бірж та результатів біржової торгівлі, як механізму формування справедливих, ринкових цін та створює можливості для перерозподілу цінових ризиків;

Цінові ризики – це ризики зниження або підвищення ринкових цін, які можуть нести негативний вплив на фінансовий результат учасника торгів. В умовах розвиненої ринкової економіки, цей фактор є основним з точки зору господарської діяльності учасника ринку. Однак, під час біржової торгівлі, саме наявність ризиків дозволяють організувати та інтенсивно проводити біржові торги, адже рівень ризику для всього ринку є однаковим, а тому учасники торгів постійно шукають можливості перекласти свої ринкові ризики на інших і саме у форматі біржової торгівлі це вдається зробити найбільш швидко та легко з точки зору кожного з учасників ринку. Загально прийнято називати учасників ринку, які бажають позбутися ризику – «хеджерами», а учасників, які беруть на себе додатковий ризик – «спекулянтами» [1-2].

Всі учасники в один і той самий час торгів мають рівний рівень ризику, який може бути розподілений між ними непропорційно, а відповідно до очікувань кожного з учасників торгів. Однак, врешті решт, через те, що кількість учасників торгів достатньо висока, вони балансують на рівні цінової рівноваги, яка формується за економічним принципом – балансом

співвідношення попиту та пропозиції.

На сьогоднішній день, деривативи на товари відіграють значну роль у питанні формування ринкової ціни та сприяють прозорому ціноутворенню на ринках сільгосппродукції, енергоносіїв та ін. Деривативними контрактами називають такі види угод: форвард, ф'ючерс, своп, опціон.

Форвардний контракт – це елементарний тип похідного договору, який виник, як спроба учасників торгів зафіксувати ціни з відстроченою поставкою певного активу у майбутньому. Цей вид контрактів й досі використовується учасниками ринку, однак не набув широкого використання та не є біржовим, оскільки важко піддається стандартизації та має слабкі механізми зобов'язань сторін до виконання зобов'язань [1-2].

Ф'ючерсний контракт – стандартизована похідна угода, в якій зафіксовано основні параметри активу (назва, кількість, якість та ін.) окрім ціни. Саме вільність ціноутворення з зафіксованими попередньо параметрами угоди дозволяє учасникам торгів сконцентруватися на питанні ціни, яка відповідає ринковій ситуації та рівню ризику, який є на ринку. Результати торгів ф'ючерсними контрактами дозволяють прогнозувати ціни на базові активи у майбутньому, оскільки учасники торгів оперують інформацією про майбутні очікування та намагаються передбачити зміни цін в залежності від ринкових факторів [1-2].

Опціонні контракти дозволили значно розширити можливості використання ф'ючерсних контрактів. З їх появою учасники торгів отримали право обирати спосіб виконання контракту, а також отримали можливість управляти ціновими ризиками зі значно нижчими затратами. Опціонні контракти є високо популярними як у біржовій так і у позабіржовій торгівлі, оскільки передбачають значно нижчі тарифи для торгівлі, а також дають ширші можливості для торгівців [1-2].

Свопи – це договір, який зобов'язує зробити зворотну операцію з активом за поточною ринковою ціною, яка сформована в день здійснення такої операції.

Хеджування – це механізм перенесення цінового ризику учасника торгів на інших учасників ринку. Зазвичай, виділяють два види хеджування – довге та коротке. Довге хеджування передбачає купівлю ф'ючерсного контракту з метою захисту від зростання цін на реальному ринку, а коротке – продаж деривативного контракту з метою захисту від падіння цін на реальному ринку. Вибір виду хеджування залежить від того, якого ризику бажає позбавитись (знижити) учасник торгів. Наприклад, якщо у фермера є ризик зниження цін, то йому вигідно продати ф'ючерсний контракт на сільгосппродукцію, яку він вирощує, а в момент продажу реального товару закрити позицію на строковому ринку. Таким чином, він досягне цільової ціни і хеджування можна оцінити, як

успішне [1-2]..

Зростаюча волатильність цін на світових та внутрішніх ринках, цінові ризики, які є постійним фактором ринкового середовища стимулюють учасників товарних ринків до використання строкових інструментів біржової торгівлі. Учасники торгів приймають участь у торгівлі деривативних інструментів з метою уникнення або зниження цінових ризиків, тим самим підвищуючи рівень міжнародної біржової торгівлі та дозволяє сформувати більш прозору та ринкову ціну на певний актив.

Через тривалу збройну агресію росії, експортні поставки зернових та олійних культур з України знизилися на близько 30%. Це вказує на те, що фактор внутрішнього виробництва тиснутиме на баланс попиту та пропозиції на внутрішньому ринку весь період доки існує обмеженість використання всіх українських морських портів.

Зважаючи на це, у сільгоспвиробників значно підвищуються як виробничі, так і ринкові ризики, що ще більше загострює необхідність використання інструментів управління цінових ризиків. З огляду на це, організація й подальший розвиток біржової торгівлі деривативними контрактами на сільськогосподарську продукцію в повоєнний період в Україні дозволить учасникам вітчизняного ринку отримати сучасний та ефективний інструмент управління ціновими ризиками.

Список використаних джерел:

1. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навч. посібник. Київ, ФОП Ямчинський О.В., 2020. 642 с.
2. Солодкий М.О., Яворська В.О., Рубан Ю.В. Сільськогосподарське хеджування: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2021. 625 с.

УДК: 502/504

*Шут В.О., магістр
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник: Шинкарук Л. В. д.е.к., професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПРОБЛЕМА ВИСНАЖЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Проблема виснаження водних ресурсів полягає в зменшенні кількості води або погіршенні її якості в результаті людської діяльності. Одним з прикладів проблеми виснаження водних ресурсів є зменшення кількості осетрових риб у річках та морях.

Осетрові риби є важливими комерційними видами риб у світі, що постачаються на ринок як дикий лов, так і зі спеціально зведених рибних ферм. Однак, з огляду на зростаючий попит на осетрових риб та цінність їх ікри, популяції осетрових риб по всьому світу були сильно зменшені завдяки надмірному вилову та знищенню їх природного середовища.

Наприклад, каспійські осетри, які є найбільшими видами риб у Каспійському морі, сильно постраждали від надмірного лову та забруднення річок, в яких вони зазвичай мешкають. За даними Всесвітнього банку, з початку 20-го століття кількість каспійських осетрів зменшилася на 90%, а кількість ікри зменшилася на 99%.

Таким чином, зменшення популяцій осетрових риб та інших видів риб може бути показником проблеми виснаження водних ресурсів через надмірне використання та забруднення водойм. Ця проблема може мати серйозні наслідки для екосистем водних середовищ та для людей, які залежать від рибного промислу.

Виснаження водних ресурсів є складною проблемою, яка може мати різні причини. Основні причини виснаження водних ресурсів включають:

1. Забруднення: забруднення водних джерел стає все більш поширеним явищем унаслідок зростаючого виробництва та використання отруйних хімікатів, пестицидів та інших хімічних речовин, які потрапляють у воду. Це може призвести до забруднення поверхневих водних джерел та підземних вод, які є важливими джерелами питної води.

2. Зниження рівня ґрунтових вод: ґрунтові води є джерелом питної води для багатьох регіонів, але зниження рівня ґрунтових вод може спричинити їх виснаження. Це може статися унаслідок надмірного використання підземних вод для зрошення сільськогосподарських земель, промисловості та питної води.

3. Зміни клімату: зміни клімату можуть мати вплив на водні ресурси через зміну розподілу опадів та екстремальних погодних умов. Наприклад, засухи можуть призвести до зниження рівня річок та озер, що може мати серйозний вплив на рибні популяції та екосистеми водних середовищ.

Статистика показує, що використання водних ресурсів на планеті зростає, що може призвести до їх виснаження. Ось кілька фактів та статистичних даних,

що стосуються використання водних ресурсів:

1. За даними ООН, до 2025 року більше 1,8 мільярда людей будуть жити в регіонах з надмірною водною напругою.
2. Більше 2,2 мільярдів людей не мають доступу до безпечної питної води.
3. У 70% регіонів світу водні ресурси використовуються надмірно.
4. Промисловість використовує близько 22% водних ресурсів, а сільське господарство 70%
5. Більше 80% водних ресурсів використовується у країнах з низьким та середнім рівнем доходу.
6. За прогнозами ООН, до 2025 року близько 1,8 мільярда людей будуть жити в регіонах з надмірним використанням водних ресурсів, а до 2050 року кількість людей, які живуть у регіонах з низьким рівнем доступу до води, збільшиться на 25%.

Ці статистичні дані показують, що використання водних ресурсів стає все більш надмірним, і необхідно приймати кардинальні заходи для їх захисту.

Для розв'язання проблеми виснаження водних ресурсів можна вжити декілька заходів, які включають в себе використання альтернативних джерел водопостачання, ефективніше використання наявних водних ресурсів та зменшення забруднення водойм. Ось кілька можливих рішень:

1. Використання альтернативних джерел води. Це може включати в себе збір дощової води, повторне використання стічних вод та рекуперацію води з процесів, які використовують воду. Наприклад, Токіо та Сідней вже встановили системи збору дощової води, яка використовується для поливу парків та садів.
2. Ефективніше використання наявних водних ресурсів. Встановлення більш ефективних систем поливу, використання сучасних технологій для зменшення витрат води, а також збільшення свідомості населення щодо використання водних ресурсів.
3. Зменшення забруднення водойм. Встановлення систем очищення стічних вод, зменшення використання хімічних речовин та добрив у сільському господарстві та промисловості, а також збільшення свідомості населення щодо відповідального поводження з водою.

Застосування цих заходів може значно зменшити виснаження водних ресурсів та покращити їх стан у майбутньому. Однак, важливо також забезпечити координацію та співпрацю між урядами, громадськими організаціями та промисловими підприємствами для досягнення цілей з охорони водних ресурсів.

Виснаження водних ресурсів - це серйозна проблема, яка може мати

негативні наслідки для екосистеми та життя людей, які залежать від цих ресурсів. На прикладі розведення осетрових риб стає очевидною потреба в захисті водних ресурсів від їх виснаження.

Головною причиною виснаження рибних запасів є надмірне промислове ловіння із застосуванням незаконних знарядь лову. Крім того, забруднення водойми, зниження рівня ґрунтових вод та зміна клімату є додатковими факторами, які сприяють виснаженню водних ресурсів.

Для захисту водних ресурсів від їх виснаження необхідно використовувати альтернативні джерела води, ефективніше використовувати наявні водні ресурси та зменшувати забруднення водойми. Одним з рішень може бути розведення осетрових риб в спеціалізованих господарствах з метою збереження їх популяції. Це може допомогти зберегти рибні запаси та забезпечити населення рибою.

Загалом, захист водних ресурсів від їх виснаження є важливою задачею, яка вимагає спільних зусиль на рівні держави, бізнесу та громадян. Для досягнення цієї мети необхідно вживати конкретних заходів щодо збереження та ефективного використання водних ресурсів, а також контролювати використання цих ресурсів та боротися зі забрудненням водойми.

Список використаних джерел:

1) Всесвітній фонд природи (WWF), « World's forgotten fishes vital for hundreds of millions of people but 1/3 face extinction, warns new report» URL:

<https://wwf.org/what-we-do/freshwater/Worlds%20Forgotten%20Fishes>

2) Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони природи (IUCN), «Water Programme» URL:

<https://www.iucn.org/theme/water>

Всесвітній фонд природи (WWF), «Огляд стану природи 2020» URL: <https://wwf.ua/our-work/overview/ukraine-2020/>

СЕКЦІЯ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА РОЛЬ УКРАЇНИ

*Власенко Т.О. к.е.н, доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УКРАЇНА ТА ГЛОБАЛЬНА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ

Формування сталої продовольчої системи на основі координації соціальної та екологічної політики є одним з найважливіших завдань XXI століття. Глобальні виклики та ризики мають значний вплив на продовольчу безпеку, особливо в країнах, що розвиваються, тому необхідно системно вдосконалювати політику продовольчої безпеки держав-членів ЄС у контексті сталого розвитку..

Україна є одним з провідних світових експортерів зернових і зернобобових. За результатами 2020-2021 маркетингового року експорт зернових і зернобобових та продуктів їх переробки склав 44,9 млн тонн.

у 2020 році Україна експортувала 16,6 млн тонн пшениці, 4,2 млн тонн ячменю, 18,4 тис. тонн жита, 23,1 млн тонн кукурудзи та 126,9 тис. тонн борошна. Важливість ролі України особливо проявилася під час пандемії COVID-19, коли були знищені глобальні ланцюги поставок товарів. Україна продовжувала виконувати свої зобов'язання та істотно сприяла продовольчій безпеці своїх партнерів на Близькому Сході, в Європі, Південно-Східній Азії та Північній Африці [1].

У 2021 р. Україна увійшла до складу Комітету зі всесвітньої продовольчої безпеки ООН, який підпорядковується Генеральній Асамблеї ООН через економічну і соціальну Раду ООН і конференції Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО).

Саміт ООН із продовольчих систем, який відбувся у вересні 2021 р., надав додаткового поштовху Україні в напрямі трансформації продовольчої системи для просування Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року. Для України результатом саміту стало підписання Президентом Указу № 41/2022 від 07.02.2022 р. «Питання національних пріоритетів трансформації продовольчих систем в Україні» і розроблення Кабінетом Міністрів України плану заходів на його виконання щодо трансформації продовольчих систем в Україні на період до 2030 р.

Завдяки російській агресії проти України, виникли продовольчі проблеми не лише в Україні, а й у різних регіонах світу. Через блокування російських морських портів вітчизняні аграрії не мають можливості вільно продавати свою продукцію та отримувати суму витрат на проведення посівної кампанії, яка планується принаймні на 2022 рік., що ставило під загрозу майбутній урожай.

Воєнні дії, що ведуться РФ на території України, вкрай негативно вплинуть на функціонування продовольчих систем; очікуються, зокрема, такі їх наслідки:

- ✓ порушення цілісних ланцюгів постачання продукції сільського господарства та харчових продуктів (від первинного виробництва до реалізації продукції споживачеві), а також діяльності щодо створення доданої вартості в АПК, пов'язаної із виробництвом, переробленням, розподілом, споживанням й утилізацією харчових продуктів;

- ✓ зрив посівної кампанії, що є особливо загрозливим, зважаючи на високі світові ціни на газ і, відповідно, мінеральні добрива. Активні бойові дії наразі відбуваються в тих областях, де вирощують більшу частину пшениці – Харківській, Одеській, Запорізькій. Сукупно це призведе до зменшення врожайності, зборів і експорту зернових;

- ✓ ускладнений експорт української продукції на зовнішні ринки через блокування портів України з боку РФ (60 % сільськогосподарської продукції України експортується морем), що негативно вплине насамперед на країни, які залежать від імпорту харчової продукції.

Наслідки призведуть до виникнення серйозних загроз глобальній продовольчій безпеці:

- ✓ подальшого підвищення світових цін на продовольство;
- ✓ інтенсивний ріст інфляції, якою передусім буде вражено країни з малорозвиненою нестабільною економікою на Близькому Сході та у Північній Африці [1].

Україна була, є і залишатиметься класичним нетто-експортером на світовому ринку сільськогосподарської продукції, однак для швидкого відновлення економіки, впровадження національних механізмів підтримки агросектору принесло б потужну віддачу. Зважаючи на серйозність обставин, фахівці FAO вже оприлюднили План Швидкого Реагування (Rapid Response Plan) на 115 млн дол, що включає низку заходів з підтримки українського агросектору до кінця 2022 року [2].

Для мінімізації наслідків глобальної продовольчої кризи необхідно якнайшвидше захистити та підвищити виробництво сільськогосподарської продукції в Україні в умовах воєнного стану. співпрацю з міжнародними та міжурядовими організаціями.

Список використаних джерел:

1. Україна та глобальна продовольча безпека в умовах війни. Національний інститут стратегічних досліджень. веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayina-ta-hlobalna-prodovolcha-bezpeka-v-umovakh-viyny> (дата звернення 14.04.23)
2. Вплив війни рф проти України на стан глобальної продовольчої безпеки. *Ukraine InvestYour Investment Matters*. веб-сайт. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/19-04-22/> (дата звернення 13.04.23)

Власенко Ю.Г. к.е.н, доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Формування сприятливого підприємницького середовища є завданням для будь-якої країни, після чого підприємство має значний вклад у розвиток економіки, створює робочі місця та забезпечує значну частину податкових надходжень. Україна також не є винятком і має комплексну програму розвитку малого та середнього підприємництва, яка спрямована на створення сприятливих умов для розвитку цього сектору економіки. Для досягнення цієї мети залучаються місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти підприємництва, громадські організації та об'єднання підприємців. Ці заходи мають на меті забезпечення конкурентоспроможності країни та підвищення ролі підприємців у вирішенні соціально-економічних завдань.

Сучасний розвиток світової економіки демонструє суперечливі тенденції глобалізації, які призводять до зміни співвідношення різних секторів економіки. Дослідження цієї теми потребує аналізу національної статистичної інформації України, що зумовлює необхідність визначення секторів на основі класифікації видів економічної діяльності. Це, у свою чергу, потребує формування ефективної державної економічної політики та обґрунтування національних галузевих пріоритетів.

Сучасний стан економіки України характеризується значними диспропорціями в галузевій структурі суспільного виробництва, зокрема

втратою конкурентних позицій підприємств на галузевих ринках, зменшенням частки наукоємного промислового виробництва тощо. Забезпечення конкурентоспроможності економіки України неможливе без виробництва біопалива, реконструкції та технічної модернізації у сфері теплопостачання, виробництва нових та імпортозаміщувальних видів комп'ютерів, реконструкції та технічної модернізації у сфері транспортної інфраструктури, будівництва курортно-рекреаційних закладів та об'єктів туристичної інфраструктури, збільшення ваги високотехнологічних виробництв, нанотехнологій тощо.

Забезпечення конкурентоспроможності економіки України потребує виробництва біопалива, реконструкції та технічного переоснащення у сфері теплопостачання, виробництва нових та імпортозамінних видів комп'ютерів, реконструкції та технічного переоснащення у сфері транспортної інфраструктури, будівництва курортно-рекреаційних об'єктів та туристичної інфраструктури, а також підвищення питомої ваги високотехнологічних галузей та розвитку нанотехнологій. Ці кроки зменшують диспропорції в галузевій структурі виробництва, відновлюють конкурентоспроможність українських підприємств та забезпечують стабільний розвиток економіки країни.

Після початку повномасштабної війни РФ проти України загострилася загроза поглиблення технологічного відставання української економіки. За даними на 2022 рік дві третини товарного експорту поставили товари гірничо-металургійного (ГМК) та агропромислового (АПК) комплексів. Крім того, майже третину товарного експорту становили зернові та споживання, їх сукупна частка в товарному експорті збільшилася з 21,7 % у 2021 році до 29,2 % у 2022 році [1].

Одним з ефективних інструментів реструктуризації промисловості та нарощування її доданої вартості у світовій практиці залишається державна підтримка стратегічних галузей, ключових технологій і забезпечення економіки критичною сировиною та матеріалами для їхнього розвитку.

Серед основних напрямків стратегічного розвитку України у XXI столітті, пріоритетного значення набуває утвердження загальнолюдських демократичних цінностей, формування конкурентоспроможної, соціально спрямованої ринкової економіки, європейська інтеграція, становлення постіндустріального суспільства на засадах інформатизації та інтелектуалізації, підвищення питомої ваги високотехнологічних галузей економіки. Реалізація даних стратегічних цілей на основі розробленої стратегії «Стратегія розвитку України 2030» [2]. Стратегія складається з чотирьох векторів руху: розвитку, безпеки, відповідальності та гордості. Вони кажуть про такі цілі, як сталий розвиток країни, безпека держави, бізнес та суспільство, відповідальність і

соціальна справедливість, гордість за Україну в Європі та світі. на жаль, стратегія вибору базових галузей економіки України. Вона призначена на проведення реформ, таких як податкової, захисту конкуренції та антимонопольного законодавства, корпоративного права, фінансового сектору, ринку капіталу, трудових взаємовідносин, транспортної інфраструктури, телекомунікаційної інфраструктури тощо.

Відхід від ресурсної моделі розвитку в період економічного відновлення України потребує системних дій держави щодо створення якісно нової структури промисловості із збільшенням частки машинобудування, технологічних галузей харчової, фармацевтичної, хімічна, нафтохімічна промисловість, підгалузі добувної промисловості, кольорова металургія, які виробляють сировину для технологічного виробництва. Ефективне функціонування провідних галузей економіки України повинно забезпечити прискорення розвитку базових галузей національної економіки з урахуванням рівня розвитку й структури продуктивних сил, національних традицій та природно-ресурсного потенціалу. Це сприятиме позитивним структурним зрушенням в економіці, диверсифікації та зниженню енергоємності виробництва з метою підвищення добробуту громадян країни.

Список використаних джерел:

1. Проблеми та перспективи розвитку стратегічних галузей промисловості України. Національний інститут стратегічних досліджень. веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/problemy-ta-perspektyvy-rozvytku-stratehichnykh-haluzey-promyslovosti> (дата звернення 14.04.23).

2. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. веб-сайт. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/> (дата звернення 18.04.23).

УДК 339.5: 634.73 (477)

*Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Бородін І.В.
*здобувач вищої освіти ступеня «магістр»
1-го року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОП «Управління інвестиційною діяльністю*

РОЗВИТОК РИНКУ СМОРОДИНИ В УКРАЇНІ

Розвиток ягідництва є важливим для розвитку АПК в нашій країні, адже в нашій країні є для цього всі можливості, це може скласти важливу статтю доходів вітчизняних підприємців. Однією з таких ягід є смородина.

Смородина є достатньо поширеною ягодою в усьому світі. Основна частина припадає саме на ягоди чорної смородини. Україна відноситься до найбільших виробників цієї ягоди у світі наряду із Польщею та Німеччиною. Їхня частка на кінець 2022 р. у світовому вирощуванні ягід складає 77%. Важливою характеристикою цієї культури є те, що вона вирощується не в промислових обсягах, а здебільшого на власних господарствах фермерів [1]. Це трохи зменшує потенціальні цифри вирощування цієї ягоди.

Згідно думки президента Української плодоовочевої асоціації Тараса Баштанника, саме чорна смородина найближчим часом стане трендовою ягодою в Україні [2]. Для цього Україна має всі можливості: як земельний фонд, так й кліматичні умови та досвід вирощування даного виду культури.

Станом на квітень 2021 р. площа ягідників чорної та червоної смородини становила 24% від 20 тисяч гектарів [3]. Що є невисоким показником, якщо розглядати цю культуру як потенційного лідера продажів ягід в Україні.

З урахуванням вищенаведеного можемо зробити висновок, що, з одного боку, Україна є лідером у світі, але, з іншого, частка не така висока. Це може бути обґрунтовано тим, що частка земель, які використовуються під вирощування смородини є невеликою – приблизно 5 тис. га. Тому смородина досі залишається нішевою культурою, так як не отримала промислових масштабів. До повномасштабного вторгнення в лютому 2022 р. прогнозувалось, що ця ягода отримає більш масштабне виробництво, але актуальних статистичних даних через об'єктивні обставини наразі немає.

В цілому, варто відмітити, що смородина має всі можливості, щоб стати ягодою, яка буде вироблятися в промислових масштабах в Україні, тому що наразі вона залишається нішевою, так як, в основному, вирощується приватними домогосподарствами. Не дивлячись на те, що Україна є одним з лідерів у світі, обсяги вирощування цієї ягоди не є великими та масштаби самих ягідників також можуть бути більшими. Розвиток вирощування цієї ягоди є

важливим з точки зору вітчизняного ягідництва.

Причини того, що ринок смородини не досяг свого потенціалу можуть полягати в тому, що через достатньо невисоку ціну перевага надається іншим ягодам, більш дорогим. Станом на кінець серпня 2021 р. вартість смородини варіювалась в залежності від ваги – від 55 грн до 310 грн, а на оптових ринках ціна була ще нижче. Але численні переваги смородини дають надію, що ринок цієї ягоди буде розвиватись. Крім її корисності, вона ще є непримхливою у вирощуванні, може бути зібрана механізовано, для чого потрібно менше людей, аніж в порівнянні, наприклад, з малиною. Також варто відмітити приклад Великобританії, де попит на смородину мав циклічний характер й держава вжила заходів з проведення рекламної кампанії на рівні держави щодо корисності цієї ягоди та запровадила державні програми по стимулюванню фермерів її вирощувати [4]. Таким чином, бачимо, що розвиток ринку смородини знаходиться під впливом декількох факторів та може бути розвинений також різними шляхами. Для цього необхідним є долучення держави до цього процесу та стимулювання не тільки попиту з боку населення, але й створення передумов для сільгоспвиробників щодо створення економічних можливостей для збільшення її вирощування.

Список використаних джерел:

1. Промислове вирощування чорної смородини: вибір сортів та догляд. URL : <https://kurkul.com/spetsproekty/1385-promislove-viroschuvannya-chornoyi-smorodini-vibir-sortiv-ta-doglyad>.
2. Чорна смородина стане трендом ягідного ринку України. URL : <https://kurkul.com/news/29773-chorna-smorodina-stane-trendom-yagidnogo-rinku-ukrayini--bashtannik>.
3. Названо лідерів з виробництва смородини. URL : <https://agronews.ua/news/nazvano-lideriv-z-vyrobnyctva-smorodyny/>.
4. Циклічний ринок. Чи варто збільшувати насадження чорної смородини? URL : <https://www.agravery.com/uk/posts/show/ciklicnij-rinok-ci-varto-zbilsuvati-nasadzenna-cornoi-smorodini>.

УДК 339.13: 634.1

*Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Федосієнко І.І.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

1-го року навчання

спеціальності 073 «Менеджмент»

ОП «Управління інвестиційною діяльністю

та міжнародними проектами»

факультет аграрного менеджменту

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ОВОЧІВ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

В умовах війни в Україні важливим є питання продовольчої безпеки, яка забезпечується в тому числі й вирощуванням овочів. Варто зазначити, що велика кількість земель, яка придатна для вирощування овочів була або окупована, або бойові дії не дають можливості проводити на них сільськогосподарські роботи. Якщо у 2021 р. загальна посівна площа під овочами складала 3320 тис. га, то у 2022 р. обсяг посівної площі, яка була зайнята під овочами склав 1500 тис. га, що складає менше половини від звичайної посівної площі [1].

У таблиці 1 наведемо обсяг експорту та імпорту овочевої продукції в Україні у період 2021 рік та січень-лютий 2022 року. З цієї таблиці видно, що за перші місяці 2022 р. обсяг експорту та імпорту змінювався по різному в порівнянні з 2021 р. Цьому є декілька пояснень: по-перше, порівнюється 2 місяці із повним роком, а, по-друге, основний період, на який припав би імпорт овочів із України, вже йшли активні бойові дії, плюс були логістичні проблеми в нашій країні, які пов'язані із блокадою морських портів.

Також, варто відмітити, що важливим є збереження обсягів вирощування овочів навіть не для експортної діяльності, а для того, щоб забезпечити продовольчу безпеку в самій країні. Це здається важким завданням в тих умовах, що були описані вище, але необхідним для вирішення. Велику роль в цьому відіграє ФАО, яка допомагає звільненням територіям в частині надання насіння для вирощування різних культур, в т.ч. й овочевих, для того щоб фермерські господарства, які були окуповані або знаходяться в зоні активних бойових дій, змогли забезпечити собі засоби до існування та статті доходів.

Таблиця 1.

**Експорт та імпорт овочевої продукції в Україні у період 2021 рік –
січень-лютий 2022 року**

Найменування продукту	2021		2022 (січень-лютий)	
	Експорт, т	Імпорт, т	Експорт, т	Імпорт, т
Картопля свіжа/охолоджена	19668,9	178120,4	10137,0	811,5
Помідори	4947,9	101904,0	167,9	14333,6
Огірки, корнішони	5077,0	24526,2	462,6	9893,5
Цибуля ріпчаста, шалот, порей та інші цибулинні овочі	21553,9	23001,7	294,1	5035,3
Морква, ріпа, буряк, селера, редька та ін. коренеплідні	14128,2	5048,6	53,6	4321,5
Капуста головчаста, цвітна, броколі та ін.	7925,6	18784,2	828,5	6584,7
Бобові (лущені і нелущені)	26394,7	21,9	0	2,7
Салат-латук і цикорій	1,9	10926,9	0,27	2310,0
Інші овочі	4015,2	36669,4	218,1	8228,2
Овочі заморожені	8464,9	13618,9	1644,2	3375,4
Овочі сушені	734,8	3304,3	88,4	658,2

Джерело: [1]

В цілому, можна зробити висновок, що розвиток овочівництва в умовах воєнного стану знаходиться в складних умовах, адже велика частина територій, яка використовувалась для нього, знаходиться під окупацією або була окупована й вже звільнена, але сільськогосподарські роботи в ній не були виконані, що значно знижує обсяг овочів, які були вирощені в Україні та примушують нас імпортувати продукцію, яку раніше не ввозили. Це все спричинює зростання цін на овочі, а також знижує економічний потенціал вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Донцова І.В., Лебединець В.Г., Гаврилишин В.В. Ринок фруктів та овочів в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Технічні науки*. №31, 2022. С. 26 – 36.

УДК 330.338.2

Додачко С.А.

*Магістр першого року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОРТУ МЕДУ З УКРАЇНИ В КРАЇНИ ЄС

Експорт меду є однією з найважливіших галузей української економіки, яка входить у топ-10 світових виробників меду. За даними Державної служби статистики України, у 2020 році Україна експортувала понад 42 тис. тонн меду, на суму більше 115 млн доларів, з яких понад 70% припадає на країни Європейського Союзу (ЄС). У зв'язку з цим, важливо розглянути особливості експорту меду з України в країни ЄС[1].

Однією з основних переваг експорту меду з України в країни ЄС є низька витрата на транспортування через близькість ринку споживачів. Крім того, український мед має високу якість та досить конкурентоспроможну ціну порівняно з іншими країнами, що забезпечує попит на нього на зарубіжних ринках.

Однак, існують певні проблеми, які можуть виникнути при експорті меду з України в країни ЄС. Наприклад, вимоги щодо безпеки та якості продукту, які встановлюються ЄС, можуть бути складні для виконання українськими виробниками меду. Також, необхідно забезпечити дотримання вимог щодо виробництва та перевезення меду відповідно до міжнародних стандартів.

Для забезпечення безпечності та якості меду, який експортується в країни ЄС, Україна повинна дотримуватись вимог щодо виробництва та перевезення продукту. Українські виробники меду повинні мати сертифікати відповідності європейським стандартам та регулятивам, таким як система НАССР (Hazard

Analysis and Critical Control Points), яка забезпечує безпечність продукту від початкового етапу до моменту його споживання[2] .

Українські виробники меду також повинні дотримуватись стандартів відповідно до європейської системи маркування продукту. Це означає, що на упаковці меду повинна бути нанесена відповідна інформація про виробника, склад продукту, термін придатності та інші деталі, що дозволяють ідентифікувати продукт і забезпечити його безпеку для споживача.

Однак, щоб забезпечити успішний експорт меду з України в країни ЄС, необхідно вирішити деякі інші проблеми. Наприклад, українські виробники меду повинні вести більш активну маркетингову політику, щоб забезпечити більшу відомість свого продукту серед європейських споживачів. Також необхідно підвищити якість виробництва меду та забезпечити його стабільну якість протягом усього року, оскільки це дозволить виробникам збільшити обсяг експорту.

Український урожай меду є важливим для експорту в країни ЄС, і його експорт може принести значний дохід для української економіки. Для забезпечення успішного експорту меду, Україна повинна дотримуватись європейських стандартів якості та безпеки продукту, а також активно просувати свій продукт на європейських ринках. За умови дотримання всіх необхідних вимог, експорт меду з України в країни ЄС може бути вигідним для українських виробників та допомогти підвищити їхні прибутки.

Окрім того, Україна може використовувати можливості, які надає Асоціація з Європейським Союзом, для поліпшення умов експорту меду в Європейський Союз. Наприклад, можливо підвищити рівень технічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом, що дозволить виробникам меду отримати доступ до європейських технологій та знань, що підвищить якість та конкурентоспроможність українського меду.

Також можна виробляти мед з використанням відомих сортів квітів, що буде додатковим стимулом для покупців у ЄС. Залежно від сорту квітів, мед може мати різний смак та аромат, що робить його унікальним продуктом та забезпечує його популярність серед споживачів.

Український мед є якісним та натуральним продуктом, який виробляється з використанням традиційних методів та знаходить своїх шанувальників в усьому світі. Завдяки його безперечним перевагам, мед з України може стати дуже популярним серед європейських споживачів. Однак, для того, щоб успішно вийти на європейський ринок, необхідно дотримуватись відповідних європейських стандартів та регулятив, активно просувати продукт на ринку та підвищувати якість виробництва меду.

Список використаних джерел:

1. Особливості організації експорту меду з України. URL: <https://www.cargosupport.com.ua/ua/osoblivosti-organizaczii-eksportu-medu-z-ukraini/> (дата звернення: 10.04.23).
2. Вимоги ЄС до меду. URL: <https://export.gov.ua/good/review/5> (дата звернення: 10.04.23).

УДК 637.521.42

Личкатий А. Є.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

1-го року навчання

спеціальності 073 «Менеджмент»

ОП «Управління інвестиційною діяльністю

та міжнародними проектами»

факультет аграрного менеджменту

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Шинкарук Л.В., *д.е.н., професор*

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

АНАЛІЗ РИНКУ ЗАМОРОЖЕНИХ НАПІВФАБРИКАТІВ УКРАЇНИ

Незважаючи на всі кризові явища, ринок напівфабрикатів України є досить стабільним, і це не випадково. Аналіз ринку напівфабрикатів України свідчить про те, що український споживач все частіше вибирає заморожені напівфабрикати, які дозволяють йому заощадити час на приготуванні їжі.

Ринок заморожених напівфабрикатів України в основному складається з м'ясних та рибних виробів із тістом та без нього. Зокрема, це [1]:

- котлети
- фрикадельки
- тефтелі
- відбивні
- пельмені
- вареники,
- голубці і перець з м'ясною начинкою,
- риба в паніровці,
- рибні палички і багато іншого.

В останні роки ринок заморожених напівфабрикатів постійно розвивається, а конкуренти збільшують, хоч і в невеликих обсягах, виробництво продукції. Такій тенденції сприяє й те, що промисловий спосіб заморожування дозволяє одразу приготувати великі обсяги напівфабрикатів, що сприяє підвищенню ефективності виробництва. Крім того, промисловий метод використовує так звану шокову заморозку при дуже низьких температурах, що дозволяє зберегти в продуктах харчування максимальну кількість корисних речовин.

На ринок напівфабрикатів України, окрім інших факторів, впливають процеси урбанізації, збільшення частки жінок серед працюючого населення, а також той факт, що дедалі більше людей вважають за краще харчуватися поза домом, чому сприяє зростання доходів населення.

Щодо переваг, то рейтинг напівфабрикатів України показує: пальма першості тут належить м'ясним напівфабрикатам. На їхню частку припадає понад 95% українського ринку. Відповідно частка рибних напівфабрикатів коливається від 4% до 5%.

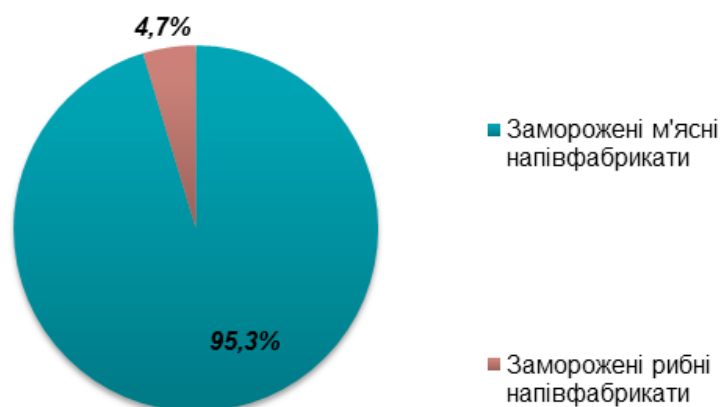


Рис. 1. Структура ринку заморожених напівфабрикатів в Україні за видами продукції, %

Джерело: [1]

Важливо, що ринок напівфабрикатів України більш ніж на 98% представлений вітчизняною продукцією, яка вироблена безпосередньо в Україні.

Якщо подивитися, який заморожений продукт лідируватиме у рейтингу напівфабрикатів в Україні, то виявиться, що останніми роками це будуть пельмені. Майже кожне підприємство, яке виробляє заморожені напівфабрикати, виготовляє і пельмені. Щоб успішно конкурувати на ринку, виробники постійно оновлюють асортимент та урізноманітнюють начинки

пельменів. Тепер, окрім традиційної яловичини чи свинини, вони можуть містити також баранину, кролика, курку, індичку та інші м'ясні продукти. Крім пельменів, все більшої популярності у покупців набувають курячі напівфабрикати, заморожені млинці та котлети [1].

Природно, що переваги українського споживача, його національні стереотипи, культура харчування, що склалася століттями, і, звичайно ж, сучасний спосіб життя впливають на те, як формується ринок напівфабрикатів України. Виробники, які враховують запити та потреби споживача, як правило, успішно працюють на цьому ринку.

На думку експертів, ринок заморожених напівфабрикатів продовжить розширюватися, збільшуючи як обсяг, так і асортимент продукції, що випускається. Перспективним може бути інтенсивніший розвиток і наповнення ринку заморожених напівфабрикатів у вигляді готових сніданків та обідів. Передумови зростання ринку заморожених напівфабрикатів зберігаються, оскільки є попит таку продукцію із боку споживачів.

Список використаних джерел:

1. Ринок заморожених м'ясних і рибних напівфабрикатів України.
URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-zamorozhennyh-myasnyh-i-rybnyh-polufabrikatov-ukrainy-obzor> (дата звернення 09.04.2023)

УДК 330.341.1

***Свердан М.М.**, к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

***Здовбель І.І.**, студент магістратури
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення світової продовольчої безпеки є важливим завданням сучасного світу. За даними Організації Об'єднаних Націй, понад 690 мільйонів людей у світі стикаються з проблемами недоїдання, а більше 2 мільярдів людей страждають від харчової незабезпеченості [1]. У той же час, зменшення

кількості земельних ділянок та зростання населення світу призводять до посилення конкуренції за доступні ресурси та ризику виникнення глобальної продовольчої кризи.

У цьому контексті роль України в забезпеченні світової продовольчої безпеки є надзвичайно важливою. Зокрема, Україна є однією з провідних країн світу у вирощуванні зернових культур, таких як пшениця, ячмінь та кукурудза. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, врожай зернових культур в Україні в 2020 році склав 65,4 мільйонів тонн [2]. Україна також займає лідерські позиції у вирощуванні соняшнику та ріпаку, що дає можливість виробляти великі обсяги рослинної олії.

Однак, для забезпечення продовольчої безпеки необхідне не лише вирощування продуктів харчування, але й їхнє зберігання, переробка та транспортування. Україна може впроваджувати новітні технології та методи в цих сферах, що дозволить зменшити втрати продуктів харчування та забезпечити їхню якість. Крім того, Україна може співпрацювати з іншими країнами у сфері обміну технологіями та досвідом, що також сприятиме підвищенню якості та кількості продуктів харчування.

Надзвичайно важливою є також ефективна система державного управління та контролю за якістю продуктів харчування в Україні. Недостатня контрольна функція може призвести до того, що продукти, які не відповідають стандартам безпеки та якості, потраплять на міжнародний ринок, що може стати причиною глобальної продовольчої кризи.

Україна також може активно залучатися до міжнародних ініціатив та організацій, спрямованих на забезпечення світової продовольчої безпеки, зокрема до ФАО та Всесвітньої продовольчої програми ООН. Такі співпраця дозволить Україні отримати доступ до новітніх технологій та підвищити ефективність виробництва продуктів харчування.

Отже, забезпечення світової продовольчої безпеки є надзвичайно важливою проблемою, яка стоїть перед сучасним світом. Україна має великий потенціал у вирощуванні та виробництві продуктів харчування, а також може впроваджувати новітні технології та методи в зберіганні, переробці та транспортуванні продуктів харчування. Ефективна система державного управління та контролю за якістю продуктів харчування в Україні також є важливим чинником забезпечення продовольчої безпеки. Співпраця України з іншими країнами та міжнародними організаціями також допоможе підвищити якість та кількість продуктів харчування, що відповідають стандартам безпеки та якості. Слід зазначити, що Україна є однією з небагатьох країн, яка має потенціал стати лідером у сфері виробництва продуктів харчування, зокрема зернових культур, овочів та фруктів, м'яса та молока. Проте, для досягнення

цієї мети, Україна повинна продовжувати розвивати відповідні галузі та впроваджувати новітні технології в виробництво [3].

Також важливо забезпечити доступність продуктів харчування для всіх верств населення, зокрема для людей з низьким рівнем доходів та уразливих груп. Для цього можуть бути впроваджені спеціальні програми та заходи, які допоможуть забезпечити цільову допомогу та підтримку.

Україна має великий потенціал у забезпеченні світової продовольчої безпеки, але для досягнення цієї мети потрібно багато роботи та зусиль. Важливим чинником успіху є ефективне управління та контроль за якістю продуктів харчування, розвиток відповідних галузей та впровадження новітніх технологій, а також співпраця з іншими країнами та міжнародними організаціями. Тільки так Україна зможе стати повноправним учасником у забезпеченні продовольчої безпеки світу.

Список використаних джерел:

1. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2021). The State of Food Security and Nutrition in the World 2021. Rome.
 2. International Food Policy Research Institute. (2021). Global Food Policy Report 2021. Washington, DC.
- Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. (2021). Agricultural Statistics.

УДК 631.1

*Свердан М.М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

АГРАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Сільськогосподарська галузь в Україні завжди була однією з пріоритетних сфер економічної діяльності. Країна наділена потужним агропромисловим потенціалом та володіє вагомими перспективами для розвитку аграрного сектора. Сільське господарство – специфічна галузь економіки, оскільки на відміну від багатьох інших галузей економіки, результати його діяльності в значній мірі залежать від природнокліматичних умов. Тому одним із важливих напрямків розвитку сільськогосподарського

виробництва є зниження ризиків від впливу вказаних чинників водночас із забезпеченням подальшого розвитку аграрного сектора через вдосконалення системи захисту аграрних господарств.

Пріоритетність агропромислового комплексу економіці обумовлюється виключною значимістю й незамінністю продукції сільського господарства. Однак, досвід свідчить про відсутність адекватного розуміння та усвідомлення зазначеного питання. Так, ще Стратегією економічного і соціального розвитку України на період до 2015 р. найважливішими цілями аграрного сектора було визначено досягнення стабільного економічного зростання шляхом забезпечення умов для розвитку ефективного підприємництва в аграрній сфері, підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного агропромислового сектора на внутрішньому та зовнішньому ринках на базі нарощування обсягів інвестицій та їх інноваційного спрямування, створення цивілізованих умов для проживання у сільській місцевості як основи притоку працездатних верств населення та відтворення людського капіталу, формування дієздатних сільських територіальних общин. Така розпорошеність цілей, відсутність чітко визначеної та декомпозованої на складові основної мети розвитку аграрного сектора економіки не сприятиме формуванню та реалізації ефективної аграрної політики держави [3].

Істотні зміни в макроекономічній ситуації та недостатня врегульованість процесів функціонування аграрного сектору принципово змінюють не тільки характер соціально-економічних та екологічних проблем, але й одночасно провокують появу нових і загрозливих тенденцій. Така ситуація вимагає відповідного оновлення державної аграрної політики, основними недоліками серед яких якої є [1]:

- не розбудована інституційна система фінансово-кредитного забезпечення;
- не створено сприятливих умов для належної розбудови системи сільськогосподарської кооперації;
- розблоковано створення агрохолдингів та інших монопольних утворень;
- проблематика в системі державної фінансової підтримки та забезпечення аграрного сектору;
- неефективність антимонopolного регулювання аграрної сфери.

Вагоме значення в розвитку аграрного сектора повинна мати інноваційна діяльність. Одним з домінуючих напрямів інноваційної діяльності в аграрному секторі є впровадження найбільш перспективних агротехнологій і на цій основі підвищення продуктивності виробництва. Серед напрямків інноваційного розвитку аграрного сектора необхідно зосередити увагу на стимулюванні

агроекологічної діяльності, зокрема розвитку альтернативного органічного агровиробництва [2].

Ще донедавна для України стояла мета – подолати економічне і соціальне відставання від розвинених країн і здійснити вагомий економічно прогресивний прорив в розвитку. Протягом останніх років, формування та ефективне здійснення державою аграрної політики в Україні з об'єктивних та критичних причин виступає важливою соціально-економічною проблемою.

В сучасних умовах військового протистояння й економічної кризи сільське господарство серед інших галузей демонструє все ж таки позитивну тенденцію свого функціонування. В цих умовах більш актуальними постають питання збереження та ефективного використання наявного агропромислового потенціалу, пошук додаткових ресурсів в системі агропромислового комплексу країни. Незважаючи на наявні проблеми, які властиві сучасній стадії розвитку аграрного сектору, Україна повинна все ж таки намагатись розвивати виробничі потужності агропромислового комплексу.

Список використаних джерел:

1. Саблук П.Т., Лузан Ю.Я. Аграрна політика та чинники її реалізації. Економіка АПК. 2019. №10. С. 6-17.
2. Сіренко Н.М. Управління інноваційною системою аграрного підприємства. Економіка АПК. 2009. №9. – С. 43-46.
3. Скидан А.В. Аграрна політика як пріоритет економічної політики держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. №11. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=211>

СЕКЦІЯ 3. МОЛОДІ НАУКОВЦІ – СОЦІАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Chen Yibing,
Master Student, China

Orekhivskyi Victor Grigorievich,
*Ph.D National university of life and
environmental sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

ENGAGEMENT OF HUMAN CAPITAL AND COMPANY COMPETITIVENESS

According to scientific and business research, employee engagement and its role in the workplace plays major importance. Employee engagement is what is used to measure the sort of loyalty that any given employee has to their job or position, as well as towards co-workers and company culture. Employee engagement is important, as one's loyalty can affect the productivity and wellness of the company. Positive engagement means that company's employees are connected to their job, loyal, and willing to put in the extra work necessary to accomplish company goals.

The concept was first introduced nearly 30 years ago, by psychologist William Kahn (Boston University, USA) in a 1990 study titled "[Psychological Conditions of Personal Engagement and Disengagement at Work](#)". In his research, Kahn studied two different workplaces: a very structured and formal architecture firm and a casual summer camp. From his observations, the author defined engagement as "the harnessing of organization members' selves to their work roles; in engagement, people employ and express themselves physically, cognitively, and emotionally during role performances" [1, p. 693]

Besides that, employee engagement has been a chief concern for human resources and leaders within any given company, the concept gets an outstanding impact on the business' strategy no one could predict before.

In Ukraine the studies on organizational behavior and managing of organizational effectiveness based on individual level factors still being on the tentative phase. Meanwhile, understanding social perception and putting more efforts and academic research to managing human resources diversity would uncover companies' competitive advantages.

As human resources departments serve as the main facilitator of employee engagement due to its role as a mediator between workers, managers, and executive leadership, it is important to know what the plans and goals for employee engagement will be. The employees of HR structures need to know why employee engagement is important, what helps it to work, how to measure engagement, as well as what HR staff can be do to improve engagement. Once this knowledge is acquired, HR staff can then communicate its benefits to executives, managers, and employees as to why it's important, and what can be done to ensure a better working atmosphere in day to day business.

Based on our practice and experience, we have developed the following approaches described below.

First, effective ways of ensuring positive employee engagement is finding the best fit for the job or position. When interviewing candidates for a position, HR managers need to consider each candidate's "cultural fit" with the company. A cultural fit includes seeing if the prospective candidate will be able to complement the culture of the company, and this can be determined during the interview process. Once the candidate is hired, it is important that the employee stay dedicated to the company culture. To make sure of this, HR staff serve an important role in liaising between management and employees to ensure achievement of company goals, as well as continuously communicate company values to employees.

Next, as well as upholding company culture to promote employee engagement, HR staff can also promote engagement by creating a culture of recognition and rewards at the company. HR managers play an important role in determining whether or not an employee is recognized for a job well done, so it is their responsibility to report to management the positive contributions of individual employees or teams. Engagement surveys can serve as a valuable tool in finding where employees stand when it comes to performance, and recognizing employees regularly can provide a general good feeling at the office, as well as motivation for other employees to improve their performance. HR staff should encourage employees to show appreciation for their co-worker's contributions in order to create better personal as well as working relationships in day-to-day business.

The correlation among people engagement and companies' competitiveness has been shown by our research on managing group level factors as well. Combined with the modern tendency of impact investing (which should be respectively supported by the State on a regional level), managing organizational behavior based on humanistic principles seem to be essential for social and economic rural growth. One of the outstanding examples may serve new business-startups in the format of public impact investing, like the network of restaurants, which disseminate part of their income for social projects of the community [2;4]

By taking these measures to ensure employee engagement, Ukrainian managers in agricultural field will play an instrumental role in improving the productivity of day-to-day business and demonstrate its commitment to help the company achieve success. Developing teamwork, building trust, investigating group problem-solving techniques also would sufficiently facilitate Ukrainian farmers with another important issue of creation agricultural cooperatives and unions. Using innovative motivation technologies aimed at raising employees' loyalty and organization culture, should also lead to improving the balance with agricultural workforce migration to EU countries.

References

1. William A. Kahn, Psychological Conditions of Personal Engagement and Disengagement at Work. The Academy of Management Journal, Vol. 33, No. 4 (Dec., 1990), pp. 692-724
2. "Urban Space 500", Impact-investing project, 2023. Online access: <https://www.linkedin.com/company/urbanspace500/>

УДК 364-43:17.035.1

*Алексєєв О. Ю., здобувач першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ «АЛЬТРУІЗМУ» В РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

В науці термін «альтруїзм» вперше був запропонований О. Кантом, який проголосив ідею «Живи для інших» як основний принцип людського співіснування, а метою життя – постійне служіння людству і, як наслідок, самовдосконалення. Зауважимо, що перші згадки та опис цього явища було зроблено Сенекою (IV століття до н.е.), який пояснював його як дію на благо інших людей, благодіяння. Загалом, у період античності альтруїзм визначався засобом обмеження егоїстичних потреб людини (Протагор, Платон, Аристотель, Епікур та ін.). Сократ стверджував, що «не брати, а віддавати – сутність морального закону, який урівноважує егоїстичну волю кожної людини. Тобто, чим більше людина живе духовно, тим більше її бажання жертвувати. Ідея альтруїзму, безкорисливого служіння заради блага іншого, являється

однією із ключових для моралі буддизму та християнства – «полюби ближнього свого, як самого себе», доброчинність, щедрість, милосердя, визнання іншого, чесність, справедливість, терпимість, співчуття, милість, вдячність, практична безкорислива матеріальна та матеріальна допомога, догляд за хворими, захист, турбота, служіння.

У період становлення та формування основ української педагогічної думки також спостерігаємо відображення початкових уявлень альтруїстичної поведінки. Звертаючись до перших письмових пам'яток давньоруської культури («Повість временних літ», «Слово о полку Ігоревім») можна простежити зацікавленість проблемами морального та релігійного виховання, формування патріотизму та Національної свідомості. В. Мономах («Повчання дітям») наголошує на потребі любові до людей, допомозі, гуманності, безкорисливому служінні на благо Батьківщини [1, с. 6-8, 23]. У часи Київської Русі велику увагу привертало виховання народними традиціями, поваги до старшого покоління. У XVI-XVII ст. статuti братських шкіл акцентували увагу вчителів на потребі «навчати й любити всіх дітей однаково», процес навчання повинен ґрунтуватися на ідеях гуманізму, патріотизму, національної свідомості. Діяльність братських шкіл сприяла освітньому розквіту України.

У філософських поглядах мислителів епохи Відродження та Просвітництва спостерігається багатоманітність та діаметральна протилежність думок щодо значення та впливу альтруїзму й егоїзму на становлення людини. Таким чином, існувало безліч тверджень, де рушійною силою у житті визначався егоїзм (Н. Мак'явеллі, Б. Спіноза, Т. Гоббс, Б. Мандевіль, І. Кант, Д. Бентам, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше), альтруїзм (Е. Шефтсбері, Ф. Хатчесон, Д. Юм, О. Кант, А. Сміт) або співвідношення та баланс між одним та іншим (Ж. Руссо, Д. Мілль, Г. Спенсер, Б. Рассел).

Козацька педагогіка вбачала пріоритетними напрямками у виховному процесі формування загальнолюдських моральних цінностей, українського національного характеру.

У XIX ст. широкого розповсюдження здобула теорія утилітаризму (І. Бентам), де загальне благо є основою моралі, а пожертвування власними інтересами на благо загальних розуміли як альтруїзм. Отже, альтруїзм був одним із біологічних інструментів пристосованості, тобто механізмом «суспільного пристосування».

Православні мислителі піддали його критиці, як моральний принцип, адже, на їхню думку, таке догодження не дає людині зосередитися на обов'язку виконувати заповіді Бога, також через неприйнятність до «буржуазно-демократичній моралі». В українській педагогіці та соціальній роботі навчально-виховний процес кінця XIX – початку XX ст. мав на меті виховання

молоді з аристократичними, консервативними поглядами, почуттями зверхності до простого народу. Проте, завдяки просвітницькій діяльності молодіжних організацій «Молода Просвіта», «Сокіл», «Січ», «Пласт», інтелігенція Галичини формувала новий тип особистості з притаманними рисами патріотизму, моральності, національного характеру, християнської свідомості, здатної до милосердя, благодійності, творення добра на благо інших.

На початку XX ст. до феномену альтруїзму звернулися еволюціоністи (У. Гамільтон, Р. Трайверс, К. Лоренц, В. Ефроїмсон), психоаналітики (З. Фрейд, А. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні), психологи (Л. Антілогова, І. Бех, Л. Божович, Б. Додонов). Окремі напрями дослідження, розробки теорії альтруїзму були здійснені через аналіз наявних моральних якостей та їх прояви в процесі розвитку та онтогенезу особистості (Л. Антілогова, І. Бех, Л. Божович, Л. Виговська, З. Карпенко, С. Максименко, Н. Сарджвеладзе). Здійснювався аналіз альтруїстичних емоцій (Л. Виговська, Т. Гаврилова), альтруїстичної спрямованості (Б. Додонов), альтруїстичних цінностей (З. Карпенко, С. Максименко), альтруїстичних мотивів діяльності (В. Кім, О. Насиновська).

На межі XIX – XX ст. було здійснено спробу пояснення даної моральної якості через призму категоріального апарату педагогічної науки. Так, психолого-педагогічна література трактує альтруїзм як систему ціннісних орієнтацій, спрямованих на задоволення потреб і прагнень іншої людини, готовність жертвувати власними інтересами задля блага іншого, не пов'язана з власними егоїстичними інтересами (Н. Айзенберг, С. Майерс, Р. Немов та ін.). Система виховання радянського періоду пріоритетним вбачала здійснення цілеспрямованої діяльності, спрямованої на побудову високих моральних цінностей, виховання загальнолюдських якостей та колективізму через призму політичної ідеології. При цьому заперечувались духовні цінності та національні пріоритети, що, в свою чергу, обмежувало процес виховання гармонійної та всебічно розвиненої особистості.

Дослідження процесу виховання у період незалежності вирізняється гуманістичною та національною спрямованістю. Так, великого значення набуває проблема духовності та формування християнських цінностей, акцентується увага на гармонійних взаєминах, емпатії, альтруїстичних вчинках, викоріненні егоїстичних настроїв.

Список використаних джерел:

1. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій. Тернопіль: «Тернопіль», 1994. 358 с.
2. Стойко К. Динаміка проблеми альтруїзму як психолого-педагогічної категорії. *Освітологічний дискурс*, 2018, № 3-4. 58-62 с.

*Бойко Ю.О., здобувач освіти першого
(бакалаврського) рівня
Спеціальності 231 «Соціальна робота»,
Чекаль Л.А. кандидат філософських наук, доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗА ДОПОМОГОЮ СПОРТУ

В умовах останніх подій тема реабілітації лунає все частіше та є необхідною для захисників нашої країни, а також для осіб, які постраждали в умовах війни. Говорячи про таку допомогу, соціальні працівники мають розуміти всю серйозність проблеми, мати хороші вміння, щоб зуміти знайти правильний підхід до клієнта, а головне – якісно та ефективно йому допомогти під час реабілітації.

Дослідження останніх років показали, що одним з найкращих та ефективних методів реабілітації є саме спорт! Досвід інших країн показав, що заняття саме спортом людина відновлюється не тільки фізично, а й психологічно. Як стверджують психологи та соціальні працівники, які працюють з військовими, які отримали складні поранення, так і з цивільним населенням, що саме на рівності психологічної і фізичної реабілітації клієнти значно швидше відновлюються.

Людина, яка займається фізичними навантаженнями – завжди в тонусі. Це значно підвищує яке самооцінку, так і дає інший погляд на речі та на життя. Психологічно це є надзвичайно важливою складовою під час реабілітації. Коли людина повертається до певного стану, який був втрачений через поранення, повертається до себе – це дуже важливо, адже тоді з'являється можливість адаптуватися і будувати заново життя.

Спілкуючись з військовими, які під час військових дій отримали навіть найменше поранення – спорт вони виносять на окреме, важливе місце. Люди з ампутаціями майже 100% присвячують себе спорту, відшукуючи для себе свій вид. Часто військові стверджують, що захоплюються спортом настільки, що досягають значно більше результатів, ніж мали до поранення. Серед всіх видів реабілітації, спортивна реабілітація є найдієвішою. Варто шукати себе саме в тому виді спорту, який є притаманний саме вам.

Проте навіть самі військові часто стверджують, що в нашій країні надто мало спеціалістів, які розуміють, що таке фізична реабілітація після поранень. Для людей з пораненнями просто заняття спортом не підійдуть. До цього потрібно підходити систематично і так, щоб не нашкодити клієнту. Спортивні клуби хочуть масово залучити людей і тренерів, які розуміються не лише в цьому, а як працювати з людьми, які мали поранення, проте таких є одиниці.

Коли вдається досягти успіхів в спорті, мозок говорить, що ставити та досягати мети в будь-якій сфері життя. У спорті не обов'язково ставити високі досягнення. Головне, щоб через обраний вид спорту і рухову активність запустився механізм для мозку, що в цивільному житті можна досягти будь-якого результату, головне – розуміти послідовність.

Отже, роблячи з вами висновок з даної теми, чітко бачимо, що для швидкої реабілітації колишнім військовим потрібна «висока мета», а спорт – саме та сфера, де можна ставити конкретні цілі!

Список використаних джерел:

- 1) Інформація щодо реабілітації взято з:
<https://armyinform.com.ua/2023/03/02/pro-vijskovo-sportyvnu-reabilitacziyu-u-zsu/>

УДК 378.04-057.87:005.32

*Будегай В. А. аспірантка,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Події, які зараз відбуваються в нашій Україні, актуалізують нові вимоги до освіти соціальних працівників, здатних ефективно організовувати свою професійну діяльність. З іншого боку, сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, яка обрала європейський вектор розвитку, вимагають належного рівня підготовки соціальних працівників до ефективного виконання професійних обов'язків в умовах розбудови інклюзивного суспільства. Тому сформованість високого рівня інклюзивної культури в майбутніх соціальних працівників – це новий соціальний запит та вимога «суспільства для всіх».

Із точки зору суспільного розвитку для роботи в умовах інклюзивного соціального середовища соціальний працівник має бути підготованим

теоретично і морально, а також бути вмотивованим. тому процес формування інклюзивної культури у майбутніх фахівців соціальної сфери – це складний, динамічний процес, якій інтегрує ціннісно-мотиваційний, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний компоненти. Коротко схарактеризуємо ціннісно-мотиваційний компонент.

Мотиваційно-ціннісна підготовка майбутнього соціального працівника до активного сприймання інклюзії та взаємодії в суспільстві є питанням і цілісності особистості та філософського сприймання нею життя. Філософія інклюзії базується на рівних правах кожного індивіда, його особистої свободи, можливостей вибору й доступу, що передбачає істотні зміни в культурі, політиці та практичній діяльності [1]. Полягає у визнанні та підтримці філософії інклюзії, розвитку соціальної єдності та незалежності людей, втілення гуманістичних цінностей в організаційну практику майбутньої професійної діяльності; загальній та комунікативній культурі, а також готовності до партнерської взаємодії та командної роботи; потребі в творчій активності з культивування ідей соціальної інклюзії, прагненні до самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності.

Отже, ціннісно-мотиваційний компонент формування інклюзивної культури у майбутніх соціальних працівників проявляється у:

- визнанні та підтримці філософії інклюзії, розвитку соціальної єдності та незалежності людей, втілення гуманістичних цінностей в організаційну практику майбутньої професійної діяльності;
- загальній та комунікативній культурі, а також готовності до партнерської взаємодії та командної роботи;
- соціально-ціннісній мотивації до роботи з усіма отримувачами соціальних послуг незалежно від наявності фізичних, психічних, інтелектуальних або ж інших особливостей та виборі найефективніших методів і засобів досягнення поставленої мети – вирішення проблем осіб, сімей що перебувають в складних життєвих обставинах та покращення якості їх життя, добробуту, на засадах принципів соціальної справедливості, дотримання прав людини, колективної відповідальності та поваги;
- соціальній відповідальності за результати й наслідки професійної діяльності у складному, змінному середовищі (протидія факторам соціального виключення та сприяння дотриманню прав людини, рівноправне включення отримувачів соціальних послуг до освітніх, культурних і соціальних процесів);
- потребі в творчій активності з культивування ідей соціальної інклюзії, прагненні до самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Супрун Д. М. Операційно-діяльнісний компонент професійної підготовки психологів у галузі спеціальної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017, № 7 (71), С. 134–149.

2. Волгіна С. А. Компонентно-структурний аналіз готовності до професійного самовдосконалення. URL: file:///C:/Users/user_2/Downloads/alexi,%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B3%D1%96%D0%BD%D0%B0+%D0%A1,%D0%90..pdf

3. Павленко К. М. Філософія інклюзії в освіті. Мультиверсум. Філософський альманах. 2019. Випуск 3–4 (169–170). URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/739657.pdf>

*Вовченко М. І., студентка 1 курсу,
спеціальність «Соціальна робота»,
факультет гуманітарно-педагогічний
Науковий керівник: Чекаль Л. А.,
кандидат філософських наук, доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ НА МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ДИТИНИ

Вплив соціальних інститутів на морально-психологічний стан дитини є однією з найбільш актуальних тем сучасної соціології, педагогіки та психології. У зв'язку зі зміною соціальних умов життя, розвитком інформаційних технологій та глобалізацією світу, дитина потребує особливої уваги і підтримки соціальних інститутів для формування своєї особистості.

Соціальні інститути є структурами, які формують поведінку людей у суспільстві. Вони включають в себе різні організації та установи, такі як сім'я, школа, релігійні та культурні установи, медичні заклади тощо. Кожен з цих інститутів має важливу роль у формуванні морально-психологічного стану дитини.

Сім'я є основним інститутом, який відіграє важливу роль у вихованні та формуванні моральних цінностей дитини. Сімейні цінності та переконання передаються від батьків до дітей у процесі виховання, що має значний вплив на психологічний стан дитини. Батьки, які створюють сприятливу атмосферу

вдома та дотримуються моральних норм і правил, формують позитивний психологічний стан дитини. З іншого боку, негативні умови в сім'ї, такі як насильство, конфлікти, зловживання алкоголем та наркотиками можуть призвести до психологічних проблем у дитини.

Школа є ще одним важливим соціальним інститутом, який відіграє роль у формуванні моральних цінностей дитини та її психологічного стану. У школі діти навчаються взаємодіяти з однолітками та вчителями, розвивають соціальні та комунікативні навички, а також отримують знання про моральні норми та правила поведінки. Якщо у школі створюються сприятливі умови для навчання та розвитку дітей, то це сприяє формуванню позитивного морально-психологічного стану дитини. Однак, якщо школа не забезпечує належних умов для навчання й розвитку дітей, то це може призвести до психологічних проблем у дитини, таких як стрес, депресія, тривожність тощо.

Релігійні та культурні установи також відіграють важливу роль у формуванні моральних цінностей дитини. Вони надають дітям можливість знайомитися з різноманітними культурами та релігіями, розуміти їхні цінності та переконання. Крім того, релігійні та культурні установи сприяють формуванню духовної складової особистості дитини, що є важливим для забезпечення позитивного психологічного стану.

Медичні заклади мають важливу роль у забезпеченні фізичного та психічного здоров'я дитини. Розвиток медичних технологій дозволяє ефективно виявляти та лікувати різноманітні захворювання, що позитивно впливає на психологічний стан. Крім того, медичні заклади проводять різноманітні профілактичні заходи, спрямовані на забезпечення фізичного та психічного здоров'я дитини.

Отже, зважаючи на аналіз впливу соціальних інститутів на морально-психологічний стан дитини, можна зробити висновок, що ці вони є надзвичайно важливими для формування здорової та гармонійної особистості. Навколишнє середовище, в якому зростає дитина, може визначити її моральні та психологічні установки, а також вплинути на її подальшу поведінку та життєві успіхи. Тому важливо забезпечити належний рівень розвитку соціальних інститутів, таких як сім'я, школа, релігійні та культурні установи, медичні заклади, щоб створити сприятливі умови для здорового розвитку дитини і формування її морально-психологічного стану.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко, О. В. Сучасні тенденції розвитку сімейних цінностей в Україні / О. В. Бондаренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки. - № 97. - 2019. - С. 26-31.

2. Корнієнко, Н. Ю. Роль соціальних інститутів у формуванні особистості дитини / Н. Ю. Корнієнко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. - Т. 1, № 9. - 2020. - С. 105-109.

3. Михальчук, Н. В. Сучасні проблеми виховання моральної основи у дітей дошкільного віку в Україні / Н. В. Михальчук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - № 8 (98). - 2018. - С. 177-185.

УДК 364.622:174.6-021.462

*Галанін А.А., здобувач освіти
першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 231 «Соціальна робота»,
Альтанова А.Б., к.пед.н., старший викладач,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
(м. Київ, Україна)*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З АЗАРТНО ЗАЛЕЖНИМИ ЛЮДЬМИ

Проблема азартної залежності є важливим і актуальним питанням у багатьох країнах світу, включаючи Україну. За даними ВООЗ, азартна залежність є психічним розладом, що може призвести до соціальних, фінансових та психічних проблем. Широкий доступ до інтернету та відповідно до онлайн-казино, схильність людей до пригод та азартних ігор, може призвести до тяжких наслідків. Тому важливо здійснювати соціальну роботу з азартно залежними людьми, або лудоманами, та постійно шукати ефективні підходи для попередження цієї проблеми та підтримки тих, хто вже став жертвою цього розладу.

Проблема азартної залежності вивчалась з 70-х років ХХ століття, коли американські науковці стали попереджати про негативні наслідки азартної залежності [2]. Ця проблема досить швидко набула міжнародного масштабу, тому багато країн розробляли та пропонували свої стратегії та програми роботи з лудоманами. У нашій країні, соціальна робота з азартно залежними людьми почала розвиватись близько 15 років тому, тоді були розроблені перші програми допомоги та профілактики.

Соціальна робота з азартно залежними людьми передбачає комплекс заходів, спрямованих на ідентифікацію, профілактику та лікування азартної залежності. Для досягнення цих цілей залучається широкий спектр фахівців,

зокрема, психологи, соціальні працівники, лікарі, терапевти.

Основним завданням профілактичної роботи є поширення інформації про небезпеку азартних ігор та викликів, які постають перед людьми з подібною залежністю. Наприклад, можуть проводитись інформаційні кампанії, бесіди в школах та університетах про шкідливі наслідки азартних ігор, проведення круглих столів, тренінгів соціальних працівників (самостійно, чи у співпраці з психологами), які допоможуть уникнути цієї проблеми, або зменшити вплив азартних ігор.

Лікування азартної залежності – це складне завдання, яке вимагає індивідуального підходу та характеризується підвищеною складністю. Зазвичай люди не хочуть визнавати, що мають проблеми. А головним компонентом лікування є саме визнання того, що особа – завзятий гравець [1]. Як правило, лікування передбачає проведення психотерапії, медикаментозної терапії, а також участі в групах підтримки.

Отже, соціальна робота з азартно залежними людьми потребує серйозної уваги з боку держави та фахівців міждисциплінарної команди. Варто звернути особливу увагу на профілактичну роботу, а також на підтримку тих, хто вже має проблеми з цією залежністю. Потрібно ширше інформувати громадян про цю проблему та допомагати незалежно від того, яким би складним і малодослідженим не здавалося це відносно нове явище.

Список використаних джерел

1. Інформація щодо ігрової залежності (лудоманії), її проявів та наслідків, методик лікування. URL: <https://www.gc.gov.ua/ua/Informatsiini-povidomlennia/32809.html>

2. Лудоманія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%8F#cite_note-9

УДК 34-054.73(477)

*Головаш К.А., здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Тверезовська Н.Т., д.пед.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ПРАВОВІ ОСНОВИ СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

За визначенням ООН проблема міграції (переміщення осіб на термін більше 6 місяців) в Україні нині вкрай актуальна. Міжнародна організація з міграції (МОМ) визначає термін «мігрант» як такий, що «стосується всіх випадків, коли рішення про міграцію приймається добровільно для особистої зручності без впливу зовнішнього примусового фактору» [1]. Так, під час військових дій на Сході України та Криму (2014 р.) велика кількість мешканців окупованих територій змушені були переїхали в спокійні від російської агресії області чи країни. Проте з 24 лютого 2022 р. ця проблема набула ще більшої актуальності. Велика кількість жителів постраждалих областей покинули свої домівки, щоб уникнути насильства чи, навіть, врятувати своє життя та своїх рідних. Частина постраждалих осіб звернулася за притулком до країн Євросоюзу, США, Канади, інших країн, але більшість біженців стали внутрішніми переселенцями.

Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» визначає внутрішньо переміщеною особою громадянина України, іноземця або особу без громадянства, яка «...перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [2].

Станом на 10 квітня 2023 р. за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 4,8 млн. переселенців. Усього ж майже 7 млн. З цих 4,8 млн. обліковується 1 млн 100 тис. людей з тих, хто став ВПО двічі [3]. Тобто, люди виїхали із Донецької та Луганської областей, переселилися десь ближче та жили, наприклад, у Харкові чи десь на Донеччині, і зараз вдруге переїжджають. Зазначений факт підтверджує його актуальність і вказує на потребу вдосконалення існуючого законодавства щодо забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб і громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях. Таким чином, майже чверть населення України через повномасштабне вторгнення росії стали переселенцями та потребують підтримки держави.

Позитивним вважаємо схвалення Кабінетом Міністрів (07.04.2023 р.)

Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, а також відповідний операційний план (2023-2025 рр.). У процесі розробки Проекту біло враховано дев'ятирічний досвід України у цьому питанні, а отже, він передбачає запровадження комплексних механізмів реагування на виклики, які виникають у переселенців з моменту виявлення бажання евакуюватись. Внутрішньо переміщені особи зареєстровані в державі з 2014 р. Зміна ситуації вимусила переглянути стратегію та актуалізувати її.

Стратегія сфокусована на п'яти цілях:

1. Реагування держави на виклики внутрішнього переміщення.
2. Безпечна евакуація громадян із небезпечних районів і задоволення їхніх гуманітарних потреб.
3. Адаптація ВПО на новому місці проживання.
4. Інтеграція та розвиток ВПО у приймаючих територіальних громадах.
5. Підтримка безпечного повернення до покинутого місця проживання та реінтеграції.

Виокремимо ключові показники результативності першої цілі, а саме: напрацювання та внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», інших законів для найкращого забезпечення реалізації прав внутрішньо переміщених осіб; створення координаційного механізму з метою узгодження дій державних органів, органів місцевого самоврядування, міжнародних партнерів та громадських об'єднань щодо допомоги та задоволення потреб ВПО; запровадження механізму оцінки потреб ВПО, е- кабінету ВПО. Позитивним вбачаємо доопрацьовану та інтегровану з відповідними базами даних та публічними електронними реєстрами Єдину інформаційну базу даних про внутрішньо переміщених осіб.

Ключовими показниками результативності другої цілі виступає: прийняття нормативно-правових актів задля впровадження протоколу підготовки, організації та проведення евакуації, в тому числі обов'язкової; організація та проведення облаштування технічних засобів для перевезення маломобільних осіб, осіб з інвалідністю; організація та проведення інформаційної кампанії, метою якої є роз'яснення ключових питань, пов'язаних із евакуацією; створення на національному рівні Координаційного штабу та системи локальних евакуаційних штабів для забезпечення координації процесів евакуації, в тому числі, обов'язкової, надання гуманітарної допомоги евакуйованим особам.

Таким чином, Стратегія передбачає державну підтримку ВПО на всіх етапах – від евакуації, у процесі соціальної адаптації на новому місці й до моменту повернення до місця постійного проживання [3].

Список використаних джерел:

1. Глосарій з міграції, MOM. URL: http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/serial_publications/Glossary_eng.pdf
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 1, ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
3. Статус переселенця мають 4,8 мільйона українців, серед них 1 мільйон дітей – Верещук. *Укрінформ* [заголовок с сайту]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3693977-status-pereselenca-maut-48-miljona-ukrainsiv-sered-nih-1-miljon-ditej-veresuk.html>

УДК 332.85.009.12

Граборенко І. В.
здобувач вищої освіти ступеня «магістр»
1-го року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОП «Управління інвестиційною діяльністю
та міжнародними проектами»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник: Лобунець Т.В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

АНАЛІЗ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ МІСТА ОДЕСИ

Останні десятиліття у секторі нерухомості України спостерігалось бурхливе зростання, викликане тим, що ринок житла завжди був сектором вкладенням інвестиційного капіталу та інструментом збереження доходів юридичних та фізичних осіб. А ринок нерухомості Одеси характеризувався ще й досить низькими вхідними бар'єрами для агенцій нерухомості, так як не мав особливого регулювання діяльності з боку держави.

2020 – 2023 рр. супроводжувалися подіями, які вплинули на стан галузі: головними негативними факторами стали спочатку жорсткий карантин, викликаний на фоні пандемії коронавірусу, а далі повномасштабна війна. Як наслідок, скорочення національного валового продукту, ускладнення

дозвільних процедур та падіння доходів населення призвели до зниження обсягів будівництва. Іще у другому кварталі 2020 кількість угод по купівлі – продажу знизилася на 28,8% порівняно з 2019 роком [1].

Ситуація на ринку нерухомості залишила свій слід і на діяльності підприємств сфери операцій з нерухомістю. У другому кварталі 2020 року обсяг реалізованих ними послуг знизився на 10,5% , порівняно з відповідним періодом 2019 року. Однак, скорочення обсягу надання ріелторських послуг було короткостроковим явищем, вже у третьому кварталі відбулась активізація діяльності на ринку нерухомості, яка зумовила зростання обсягу наданих підприємствами сектора операцій з нерухомістю послуг на 8,6% , порівняно з відповідним періодом попереднього року. У четвертому кварталі 2020 року підприємства сектора операцій з нерухомістю продовжили тенденцію нарощення обсягу реалізованих послуг [1]. Тобто, ринок нерухомості продовжує розвиватись, хоча значно меншими темпами.

Так як основною послугою агенції є продаж нерухомості необхідно проаналізувати, які компанії-забудовники діють на ринку м. Одеси. Для проведення дослідження все житло, яке вводиться в експлуатацію можна поділити на такі класи: економ, комфорт, бізнес, еліт.

Всього в Одесі діє 59 підприємств, які виконують великомасштабні будівельні роботи. Основні, які займаються будівництвом житла комфорт, бізнес та еліт класу – KADORR GROUP, Гефест, Стікон, Одеком Девелопмент, Graf development, Пространство Девелопмент, Рив'єра Девелопмент, Mega Line, Perfect Group, Отрада-Девелопмент, ЗАРС, UDP, American Investment Fund.

Ринок елітного житла тримає ціни на житло на високому рівні, за останні 6 років іноді ціни були навіть вище, ніж в середньому по ринку елітного житла. В таблиці 1 наведені детальні данні щодо забудовників комфорт, бізнес та еліт класу.

Таблиця 1

Основні забудовники м. Одеси

№	Назва забудовника	Назва відомих об'єктів	Всього об'єктів	Середня вартість м ² , \$
1	Kadorr Group	Перша – сорок друга перлини	46	1500
2	Гефест	ЖК «Родос»	9	2000
3	Стікон	Комплекс апартаментів «Олімпійський» (пр. Шевченко)	12	2000
4	UDP	ЖК «Maristella»	7	3500
5	Рив'єра Девелопмент	ЖК «Авторський»	4	2500

6	Пространство Девелопмент	Пространство Ibiza Apartment	21	4800
7	Perfect Group	ЖК «Kandinsky»	14	3370
8	American Investment Fund	Aston Hall	1	7500

Джерело: складено автором

Серед основних конкурентів на ринку діяльності підприємств сфери операцій з елітною нерухомістю міста Одеси можна виділити: Grand Realt, «VIP Dom Odessa», «Дорогой город».

Конкурентний аналіз наведений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.

Основні конкуренти на ринку агентств елітної нерухомості

Критерії	Конкуренти		
	Grand Realt	VIP Dom Odessa	Дорогой город
Ціна послуги	5% від суми угоди	3 – 5% від суми угоди	
Основні послуги	- Допомога в купівлі-продажу - Допомога в оренді нерухомості	- Допомога в купівлі-продажу - Допомога в оренді нерухомості - Обмін	- Допомога в купівлі-продажу - Допомога в оренді нерухомості
Клас реалізованого житла	Елітна	Елітна	Елітна
Місце розташування	н/д	м. Одеса, Проспект Шевченко 6/4	м. Одеса, Приморський район вул. Єврейська, 5.
Додаткові послуги	- повний юридичний супровід угод - консультації по питанням нерухомості; - операції з нерухомістю	- Аналіз ринку - Огляди об'єктів - Супроводжуючі послуги - Продаж будинків	- Аналіз ринку - Огляди об'єктів - Юридична допомога - Організація банківського обслуговування - Документальне оформлення - Продаж будинків
Час перебування на ринку	Новостворена компанія	14 років	Більше 10 років

Джерело: складено автором

Отже, ринок нерухомості міста Одеси продовжує розвиватись, хоча обсяги його значно скоротились під впливом пандемії та війни. Однак, по після

перемоги України очікується його активізація, а так як вхід на ринок нових учасників характеризується низьким бар'єром, то доречним є планування відкриття нових агенцій нерухомості.

Список використаних джерел:

1. Положення про сертифікацію ріелторів від 27.01.2012 р. [Електронний ресурс] / Асоціація спеціалістів по нерухомості (риелторов) Украины (АСНУ). — URL : <http://www.asnu.net/pages/40>. (дата звернення: 04.04.2023 р.)

УДК 378.013.42:364.6-051

*Демченко І.І., доктор педагогічних наук, професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ІНКЛЮЗИВНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Нині поняття соціальної інклюзії органічно вписано в основу теорії та практики людинознавства і є об'єктом дослідження багатьох філософсько-соціологічних, соціально-психологічних, педагогічних та інших галузей наукового знання. Цьому процесу сприяють сучасні тенденції розвитку суспільства початку ХХІ століття, які характеризуються низкою специфічних особливостей, відображених у понятті «глобальні проблеми сучасності». Вони позначають сукупність життєво важливих проблем людства, від вирішення яких залежить подальший соціальний прогрес, як зазначає вітчизняна дослідниця О. Петінова, – з одного боку вони мають загальнолюдський характер і зачіпають інтереси не тільки всього людства, але і окремих людей практично будь-якій точці планети, а з іншого – виступають як об'єктивний фактор світового економічного і соціального розвитку, здійснюють істотний вплив на розвиток окремих країн і регіонів, а їх вирішення передбачає об'єднання зусиль всіх людей планети, різних держав і організацій на міжнародному рівні [1].

На думку американського соціолога и футуролога Е. Тоффлера, характер взаємодії глобальних проблем пронизує буття, формує світовідчуття, цінності та життєві орієнтації конкретної людини і персоніфікуються в життєдіяльності конкретних людей, формують індивідуальні соціально-небезпечні життєві

ситуації, які породжують невгамовну тривогу, стреси, невпевненість у завтрашньому дні, або ведуть до соціальної деградації, втрати ідентичності, відчуженості, саморуйнівної, протиправної та злочинної поведінки, тобто до процесів, що тією чи іншою мірою загрожують людині соціальним виключенням [1]. Тому одним із найважливіших шляхів попередження соціального виключення є процес створення інклюзивного суспільства на засадах людиноцентризму і повного визнання пріоритету загальнолюдських цінностей, рівноправної життєтворчості кожного громадянина, незалежно від: віку; статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану тощо, конструктивного співробітництва та розвитку задля майбутнього, задля формування глобального.

Так, на державному рівні, 14 квітня 2021 р. ухвалено Національну стратегію зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року, метою якої є створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики [5]. Як зазначає перша леді нашої країни – Олена Зеленська, «безбар'єрність стає новою суспільною нормою. Ці зміни насамперед про те, якою країною ми прагнемо бути. Країною, де кожен має рівні права та можливості. Країною без бар'єрів» [7]. Вона наголосила, що безбар'єрність в умовах повномасштабної війни та в період відбудови не може бути формальністю. Доступність усього: будівель, освіти, роботи, інформації, можливостей жити повноцінно, повинна бути пріоритетом будь-яких рішень і змін, що, як зазначила перша леді, мають втілюватися «полюдьськи й для людей» [3]. Тобто держава на шляху реалізації соціальної моделі допомоги, що передбачає ліквідацію перешкод за допомогою соціальних інституцій та формування інклюзивної культури в дорослих і дітей. Це сприяє розвитку соціальної інклюзії у сфері життєвого простору людини, який об'єднує умови природного, соціального, економічного, інформаційного, освітнього, культурного, мистецького та ін. середовищ для формування умінь ефективної життєтворчості та діяльності у соціумі.

Науковці Л. Даниленко, Ю. Найда, Л. Ткаченко стверджують, що соціальна інклюзія це процес, спрямований на забезпечення людям, які зазнають ризику бідності та соціального вилучення, можливостей та ресурсів, необхідних для того, щоб повною мірою брати участь в економічному, соціальному та культурному житті та досягти рівня життя і добробуту відповідно до стандартів якості життя [6]. Тобто кожна людина (дитина) має

оволодіти певним набором особистісних якостей для швидкого реагування на мінливе середовище, проявляти ініціативу за наявності рівності умов для успішного просування та самореалізації. Як бачимо, акцент переноситься на особистісні ціннісні установки – унікальність і неповторність кожного індивіда в процесі його самоствердження, що передбачає визначення індивідуальної траєкторії розвитку з врахуванням поглядів, інтересів, потреб, життєвої позиції, конкретного соціального статусу, стосунків з іншими людьми; формування колективізму та соціальної згуртованості; толерантності і комунікативної спрямованості; альтруїзму і відповідального виконання обов'язків перед суспільством, перед Батьківщиною, природою.

Вирішити ці особистісні завдання покликана інклюзивна освіта, яка на всіх рівнях стала всеохоплюючою, доступною, універсальною, особистісно орієнтованою. Вона визначає ступінь розвитку суспільства за такими гуманістичними показниками як: прийняття і толерантне ставлення до інакшості, підтримка один одного, командна взаємодія і співпраця, солідарність, співучасть, відповідальність тощо.

Це актуалізувало потребу в розширенні понятійного апарату людинознавства завдяки включенню до нього понять «допомога», «підтримка», «посередництво», «супровід», які позначали додаткову конструктивну взаємодію між соціальними інституціями, дорослими і дітьми з метою вирішення складних життєвих проблем.

У міру ускладнення життя ці поняття набували все більш самостійних значень, позначаючи процеси, які відіграють важливу роль у формуванні особистості. Їх активно використовують соціальні педагоги та соціальні працівники, практичні психологи та педагоги. Специфіка цих професій полягає у: наданні допомоги людині (дитині), яка перебуває в складних життєвих ситуаціях; налагодженні з нею стосунків за принципом «рівний-рівному»; застосуванні психосоціальних технік і методів для зміцнення особистісних резервів для успішного вирішення проблеми та здатності долати життєві труднощі, гармонійного навчання, виховання і розвитку.

Ці професії засновані на теорії і практиці «взаємостосунків для допомоги», активно розвивалися в середині 20 століття психологами-гуманістами К. Роджерсом і А. Маслоу. З точки зору цих психологів, сенс таких стосунків полягає в тому, щоб забезпечити людину такими психологічними умовами, за яких вона зможе зрозуміти себе і змінити ситуацію, в яку потрапила, навчитися соціально-поведінкових, емоційно-регуляційних, когнітивно-аналітичних та рефлексивно-діяльнісних умінь, які забезпечують позитивне розв'язання проблем у взаємовідносинах з оточенням. Тому культурологічна проблематика розвитку наукових засад соціальної

інклюзії виокремила теорію вирішення проблем життєдіяльності людини в самостійну галузь науки і практики – соціальної роботи, позначеної поняттям «професія, яка допомагає», «професія, яка творить добро», «професія соціального супроводу і підтримки», «професія підтримки усіх і допомоги усім». Такий освітній вектор спрямовано на підготовку фахівця, здатного надавати людям різні види підтримки, зорієнтованої на посилення ціннісної мотивації процесу допомоги, яка трансформується у взаємодію і взаємостосунки (співчуття, співпереживання, емпатія терпимість, відповідальність, комунікативність). Результатом цього процесу одночасно виступає налагоджена особлива культура взаємовідносин, високий рівень соціокультурного розвитку особистості та принцип життєтворчості і соціобуття.

Відтак ще одним важливим напрямом реалізації політики суспільства для всіх – формування інклюзивної культури, яка виражається в толерантному, гуманному, терпимому, безпечному ставленні людей одне до одного, при цьому підтримуються ідеї співпраці, стимулюється розвиток усіх учасників освітнього процесу, а цінність кожного є основою загальних досягнень. Таким чином формується спільна система інклюзивних цінностей, яка приймається і поділяється усіма членами суспільства [2].

Отже, нині методологія освіти в галузі соціальної роботи активно збагачується на основі поняття «соціальної інклюзії» – включення людини (дитини) в життєво важливі для її соціального становлення процеси.

Список використаних джерел:

1. Вегеш М.М. Футурологічна концепція Олівія Тофлера. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua>
2. Мельничук О., Ярощук Н. Місце інклюзивної культури в освітньому середовищі. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27197/1/melnutuk.pdf>
3. На засіданні Ради безбар'єрності за участю першої леді представлено пріоритетні проекти міністерств у цьому напрямі на 2023–2024 роки. URL: <https://www.president.gov.ua/news/na-zasidanni-radi-bezbaryernosti-za-uchastyu-pershoyi-ledi-p-80989>
4. Петінова О., Ганношина С. Глобальні проблеми сучасності: філософський аспект. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/11608/1/Ганношина%20С.%2c%20Петінова%20О.%20Б..pdf>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного

простору в Україні на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

6. Стандарти громадсько-активної школи: соціальна інклюзія: навчально-методичний посібник / Найда Ю.М., Ткаченко Л.М. Під заг. ред. Даниленко Л.І., К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 68 с.

7. У межах ініціативи Олени Зеленської відбулося перше засідання Ради безбар'єрності. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-mezhah-iniciativi-oleni-zelenskoyi-vidbulosya-pershe-zasid-69249>

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)
Желдак М.І., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ФАНДРЕЙЗИНГ: ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ БЛАГОДІЙНОСТІ

Соціальне проектування як особливий тип проектування має вирішувати додаткове завдання – балансувати між необхідністю забезпечити дохід та виконанням своєї місії, яка часто протирічить отриманню фінансової вигоди. Проте крім ускладнень у своїй діяльності, соціальні підприємці мають і додатковий інструмент залучення ресурсів – фандрейзинг. Цей інструмент добре корелює з соціальною складовою, тому що потребує втручання людей у вирішення поставленої задачі для підприємства.

Термін «фандрейзинг» є запозиченням з англійської (*fund* – «кошти, фінансування», *to raise* – «піднімати, добувати, збирати»). Отже, фандрейзинг або збір коштів – це процес залучення грошових коштів та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних тощо), які організація не може забезпечити самостійно, та які є необхідними для реалізації певного проекту.

Фандрейзинг – це пошук ресурсів (людей, устаткування, інформації, часу, грошей тощо) для реалізації проектів або підтримання існування організації. І задача фандрейзера – знайти необхідне, тобто підібрати ті інструменти, які

необхідні для успішної реалізації проекту. Тож розглянемо основні інструменти залучення ресурсів.

1. *Збір благодійних пожертв*, наприклад, у форматі вуличних зборів, де використовують скриньки для пожертв. Вони можуть встановлюватися стаціонарно в різних громадських місцях, де є постійний трафік людей: у супермаркетах, банках, аптеках, на пошті тощо. Плюсом інструменту є те, що він працює і без присутності збирача (пасивні збори). Але, досвід показує, що більш ефективною є переносна скринька в руках людини, яка перша вступає в діалог з перехожими, мотивує і пояснює важливість збору, кінцеву мету.

2. *Digital благодійність*. Сучасні технології роблять пожертви ще легшими, як то кажуть, «в один клік». Це може бути кнопка на вашому сайті «допомогти», або розміщення таргетованої реклами в соцмережах, наприклад, сторіс в Інстаграм з закликом і лінком на донат, або ж емейл-розсилки повідомлень базою донаторів.

3. *Подієвий фандрейзинг* – це проведення різноманітних благодійних вечорів, концертів, виставок, спортивних змагань, аукціонів, флешмобів для залучення ресурсів.

4. *Волонтерський фандрейзинг* – це заохочення людей до створення і проведення подій, для збору коштів на підтримку діяльності організацій.

5. *Краудфандинг* – колективне співфінансування проєктів від людей, які добровільно об'єднують свої гроші, або інші ресурси через спеціалізовані інтернет-платформи.

6. *Фандрейзинг з селебрітіз* – це може бути або залучення зірок-амбасадорів для проведення спільних благодійних заходів та аукціонів, або зірок до медіа кампанії благодійних проєктів, або залучення голівудських зірок до благодійних зборів.

7. *Креативний фандрейзинг* – залучення коштів та ресурсів через незвичайні оригінальні механіки. Наприклад, «Купи слона» - африканський центр захисту слонів пропонує купити (всиновити) слона та підписатися на щомісячне забезпечення догляду за ним.

8. *Активації з бізнесом*, тобто створення спільних благодійних активностей з бізнесом. Можуть бути різні механізми такої співпраці:

- *кобрендинг продукції*, коли при купівлі з кожної одиниці товару, наприклад, 1 грн. йде на благодійність;

- *продукція, прибуток від продажу якої йде на благодійність*. Наприклад, благодійна акція «Brave страва тижня» – 100% прибутку ресторан «Життя чудових людей» передає БФ «Агенти крові»;

- *подвоєння благодійної допомоги клієнта у разі покупки товару*. Наприклад, благодійна акція «Лапка турботи» – у мережі зоомагазинів клієнт

може придбати лапку турботи вартістю 10 грн, Visa збільшує суму кожного донату втричі при розрахунку картою Visa. Кошти перераховуються БФ «UA Animals».

9. Соціальне підприємництво

Громадське об'єднання здійснює підприємницьку діяльність без мети отримання прибутку і скеровує прибуток на статутну мету діяльності, а благодійна організація – господарську без мети отримання прибутку.

Тому в даному випадку мова йде про заснування громадською або благодійною організацією нової юридичної особи для комерційної діяльності (ТОВ), прибутки від якої йдуть на підтримку, або працює у консорціумі ГО+ТОВ, де бізнес скеровує значну частину прибутку у фінансування соціальних змін.

Вдалим прикладом успішного соціального підприємства, що стало таким за допомогою фандрейзингу є «UrbanSpace 100». Це ресторан, унікальність якого в тому, що інвесторами стали 100 соціально активних людей, що об'єналися заради розвитку міста Івано-Франківськ. Команда «UrbanSpace 100» провела результативний фандрейзинг та змогла переконати людей у тому, що проект вартий уваги. Ресторан працює та генерує прибуток, який направляється на реалізацію міських проектів. Важливим елементом соціального підприємства є той факт, що рішення про те, які саме проекти будуть фінансуватися, приймаються засновниками проекту. Операційне управління рестораном здійснюється професійною компанією. Таким чином, «UrbanSpace 100» створили важливий прецедент для України, переконавши всіх в можливості робити ефективні соціальні підприємства [1].

10. *Грантрайтинг*, тобто подача донорським інституціям повного опису проекту з усіма супровідними документами на розгляд для отримання фінансування у вигляді безповоротної фінансової допомоги.

Варто пам'ятати, що не існує ніякої «магічної формули» для успішного фандрейзингу і ніякого способу гарантовано отримати гроші у відповідь на запит. Однак якщо ви будете наполегливі у своєму бажанні діяти для залучення коштів, якщо ваша структура буде надійна для своїх підопічних, якщо вона буде відома людям і відкрита для людей, якщо ви правильно підготуєте звернення до потенційних спонсорів, і доведете, що вам необхідні саме їхні гроші, – то, швидше за все, ви ці гроші отримаєте.

Таким чином, для реалізації проектів пошук фінансових ресурсів займає в цьому процесі важливе місце. Крім того, фандрейзинг – це також наука про успішне переконання інших у тому, що діяльність вашої організації заслуговує уваги, а значить і підтримки.

Список використаних джерел:

1. «UrbanSpace 100». Офіційна Веб-сторінка. URL: <https://www.urbanspace.if.ua/uk#top> (дата звернення 09.04.2023).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)
Костромєєва С.С., студентка 4-го курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ

Форма організаційної структури міжнародного проекту відображає характер внутрішньої взаємодії її організаційних елементів при розподілі повноважень і відповідальності, функцій управління і контролю. На даний час в управлінні проектами застосовують різноманітні форми організаційної структури. Основними серед них є: функціональна, матрична, проектна та гібридна.

Функціональна організаційна структура застосовується для управління невеликими, простими, короткотерміновими проектами, які не вимагають створення окремої організаційної структури в рамках існуючої функціональної структури материнської організації. В такому разі головним координатором проекту є лінійний керівник (директор, генеральний директор), розпорядження якого щодо проекту і контрольні функції виконуються і здійснюються по вертикалі.

Перевагами даної форми є економія часу і ресурсів, які потрібні були б на створення окремої проектної оргструктури, стимулювання ділової і професійної спеціалізації працівників в межах функціональних підрозділів, зменшення дублювання функцій, наявність чіткої перспективи кар'єрного росту і професійного вдосконалення для співробітників.

Для нівелювання чи згладжування певних *недоліків* даної форми (певна ізолюваність, можлива конфліктність між функціональними підрозділами)

інколи застосовують механізми горизонтальної інтеграції функціональних структур: посередники і команди.

Матрична організаційна структура. Застосовується для управління малими і середніми, середньостроковими складно-технологічними проектами. Дана форма базується як на вертикальних (керівник функціонального відділу – спеціаліст), так і горизонтальних (менеджер проекту – спеціалісти функціональних відділів) зв'язках. Така особливість побудови матричних структур з однієї сторони надає даній формі певних переваг, з іншого є причиною деяких недоліків.

До *переваг* варто віднести: можливість використання позитивних сторін функціональної структури; гнучкість в широкому діапазоні щодо маневру людськими і іншими оргресурсами при їх розподілі між проектом(ами) і функціональними підрозділами; зменшення стурбованості персоналу з приводу працевлаштування після завершення проекту.

Недоліки даної форми проявляються в першу чергу у відносинах членів проектної команди і материнської структури організації у формі конфліктів між менеджером проекту і керівниками функціональних підрозділів при розподілі повноважень і відповідальності, обмежених ресурсів організації. Додаткові проблеми створює одночасне подвійне підпорядкування членів проектної команди проектному і функціональному менеджеру.

Проектна організаційна структура застосовується у випадку, коли підприємство займається великим і складним проектом чи програмою. Для управління ними в рамках організаційної структури даного підприємства створюється комплексна структурна одиниця, керівнику якої (проект-менеджеру) надані широкі повноваження з управління проектом і виконавці якої закріплюються на постійній основі за проектом на період його життєвого циклу. В межах такої проектної структури організовують необхідну кількість підрозділів, які працюють лише над вирішенням завдань проекту. Після завершення роботи над проектом дана проектна структура розформовується. При можливості залучений до проекту персонал повертається у свої функціональні підрозділи.

Перевагами проектної структури є те, що вона забезпечує пріоритет загальних, глобальних цілей компанії над частковими, локальними завданнями функціонального характеру; однозначну, горизонтальну, цільову спрямованість проектної команди; легку організацію планування і контролю; децентралізацію вирішення оперативних завдань; скорочення комунікаційних зв'язків від співробітників до керівника проекту і підвищення об'єктивності оцінки результатів їх роботи.

До *недоліків* даної форми організаційної структури необхідно віднести можливість використання тільки для великих проектів (необхідний великий обсяг робіт для повного завантаження працівників); дублювання у проектній команді функціональних підрозділів; виникнення у членів команди стурбованості про працевлаштування після завершення проекту; можливість прояву конкуренції між проектами і їх командами за ресурси.

Крім наведених вище «чистих» форм організаційних структур в управлінні проектами застосовують «*гібридні*» або «*змішані*» структури. Такі структури поєднують в собі форми різного типу. Прикладом таких структур є *часткові матриці*. Така структура застосовується тоді, коли підприємство регулярно реалізує проекти, але при цьому до проектної діяльності залучаються не всі, а лише окремі функціональні підрозділи, інші ж виконують свою роботу в звичайному функціональному режимі [1].

Отже, на вибір форми організаційної структури міжнародного проекту впливає безліч факторів, які необхідно враховувати при плануванні.

Список використаних джерел:

1. Структура управління організацією: суть, порівняння, фактори вибору. Освіта. Веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13330/> (дата звернення: 04.04.2023).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науменко А.Ю., магістр 1-го року навчання
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ЗАЛУЧЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ ПРОЕКТУ

Кожен проект або ж креативний бізнес орієнтується на цільову аудиторію. Це наші клієнти, які готові відвідати наш захід або ж заплатити за пропоновану послугу. І саме для цих людей ми розробляємо наш продукт.

Цільова аудиторія – це всі люди чи компанії, потрібні для функціонування

нашої бізнес-ідеї. Важливо враховувати, що в цільову аудиторію входять не лише ті, хто безпосередньо приносить у бізнес кошти, а і додаткові суб'єкти, які, може, і не приносять відразу коштів на рахунок бізнесу, але є потрібними чи навіть необхідними для його функціонування.

Розпочнемо із визначення терміну «залучення». Залучення (англ. *engagement marketing*) – це цілеспрямований процес взаємодії з клієнтами з метою привернення уваги, зацікавлення та укладання угод. Варто зазначити, що при залученні клієнт вважається не просто об'єктом, пасивним одержувачем, а розглядається як споживач, що активно бере участь у виробництві та спільному створенні, розвиває стосунки з брендом. У свою чергу, бренд забезпечує можливість такої взаємодії: визначає, враховує потреби клієнта та синтезує їх зі своїм продуктом, забезпечує зворотний зв'язок. Важливо, що цей процес не є похідним від комунікацій, продажів та інших складових. Залучення потрібно продумати як окрему діяльність, так як це комплексний процес. Він включає такі етапи:

1. Дослідження – вивчення цільової аудиторії: зацікавлення, потреби, «точки болю», масштаби залучення.
2. Планування – формування стратегічного та тактичного планів залучення.
3. Підготовка – здійснення підготовчих заходів.
4. Реалізація – здійснення тактичного плану.
5. Моніторинг та оцінка – виявлення ефективності процесу залучення.

Розглянемо приклад. Уявімо, що наш проект полягає у виготовленні та реалізації сімейних комплектів шкарпеток. Як свого споживача ми визначили родини з дітьми, а зокрема – мами дітей молодшого шкільного віку. Для того, щоби продати запланований продукт, нам потрібно спершу дослідити, чим цікавляться мами, де часто проводять час, хто для них авторитет. Далі ми плануємо, як будемо комунікувати з потенційними клієнтами. Наприклад, серед різних кроків ми заплануємо розмістити свою рекламу біля дитячих майданчиків, де часто бувають мами. На етапі підготовки ми займемося виготовленням промоматеріалів, а реалізацією буде саме розміщення та комунікація з клієнтами, яких зацікавить наша реклама. Зокрема, відповіді на телефонні дзвінки, повідомлення на сайті чи в соціальних мережах. Після того, як ми здійснимо свій план залучення, важливо проаналізувати, наскільки ефективним було залучення. Для цього варто встановити показники ефективності. Серед найпростіших – кількість клієнтів, що купили шкарпетки; кількість осіб, які поцікавилися нашим продуктом, але не придбали нічого; кількість витрачених ресурсів на залучення у співвідношенні до отриманого прибутку; відгуки наших клієнтів. Щодо останнього, це один із найважливіших

показників. Адже зворотний зв'язок допомагає покращити наступні кампанії з залучення.

Наприклад, наша клієнтка подякувала нам у повідомленні в месенджері за отриманий товар і та написала, що скоро Новий Рік, і для її сім'ї було би чудово мати святковий набір шкарпеток. Цей коментар цінний не лише з точки зору довіри до нашого бренду, але й майбутнього розвитку. Адже це повідомлення є гіпотезою, що для наших клієнтів цей товар є актуальним. Дослідивши, що це так, ми зможемо запустити нову успішну лінійку продукції. Саме в цій взаємодії між клієнтом і брендом полягає цінність залучення, коли клієнт стає суб'єктом у взаємовідносинах.

Зі суті поняття залучення впливає його ціннісна складова. Головною цінністю залучення є сам клієнт. І на цьому будуються наступні принципи, без яких залучення може стати агресивним маркетингом:

- *Принцип клієнтоцентричності.* Означає концентрацію на досвіді та потребах клієнтів. І виключає нав'язування, переконування, надокучання. Угода можлива лише з перспективи пропозиції.

- *Принцип взаємодії.* Відображається у можливості діалогу між нами та клієнтом. Забезпечте можливість давати зворотний зв'язок та отримувати на нього якісну відповідь. Долучаємо їх до створення та підтримки продуктів та процесів.

- *Принцип чесності.* Наприклад, висвітлювати лише правдиві характеристики продукту. Дотримання цього принципу зрощує довіру клієнтів до нас.

Дотримуючись цих принципів, ми зможемо провадити якісне залучення [1].

Отже, правильно визначити цільову аудиторію – одне з ключових завдань під час реалізації успішного проекту. Маючи детальний портрет клієнта, ми зможемо ефективно розробити проект, а також використовувати правильні канали комунікацій і повідомлення.

Список використаних джерел:

1. «Залучення. Основні етичні принципи залучення». Веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KDcVNjliiIY> (дата звернення 09.04.2023).

УДК 796.035

*Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

(м. Київ, Україна)
Аністратенко Д.В.
здобувач вищої освіти ступеня «магістр»
1-го року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОП «Управління інвестиційною діяльністю
та міжнародними проектами»
факультет аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЗВИТОК РИНКУ ФІТНЕС-ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Ринок фітнес-послуг знаходиться в нестабільних умовах, як й інші види бізнесу. Великий негативний вплив на нього здійснила пандемія COVID-19, яка розпочалась в Україні в березні 2020 р., коли в умовах карантину закрились будь-які заклади різних галузей. Спортивні клуби, незалежно від розміру та приналежності до мереж, також були вимушені закритись. Однак, на той момент, широко розвитку отримали онлайн фітнес-платформи, які до того часу розвивались не так активно. Ринок фітнес-послуг в Україні відрізняється тим, що на ньому розвиваються як немережеві фітнес-клуби, так й мережеві. Причому їхній розподіл у відсотковому еквіваленті приблизно однаковий, з невеликим переважанням мережевих закладів. Важливою задачею в цьому є виживання немережевих фітнес-клубів на ринку, адже мережеві можуть поступово монополізувати ринок, що негативно відобразиться на конкурентному розвитку даного ринку.

Якщо виділяти мережеві фітнес-заклади, то найбільш відомими є SportLife, FitCurves, АтлетіKo, PulseGym тощо. Перші дві мережі є лідерами ринку як за кількістю клубів, так й за площею, яку вони займають. Але навіть ці лідери зазнали великих втрат через пандемію COVID-19 та локдауни внаслідок неї, які були декілька разів. Звичайно, що це все не могло не вплинути на розвиток ринку та інвестиційну привабливість даного виду бізнесу. Важливим стало не тільки збереження власних позицій на ринку, але й отримання доходу для покриття своїх витрат.

Основними змінами, які відбулись, стали те, що більше розвиватись почали такі види спорту та занять, які можна перенести в онлайн формат та забезпечити тренування з тренером в режимі онлайн. Це й забезпечило виживання фітнес-клубам, які швидко зорієнтувались та стали гнучкими в своїх програмах.

Але подальше пожвавлення ринку змінилось умовами воєнного стану, коли велика кількість людей була вимушена покинути свої домівки, а клуби закритись. Ринок фітнес-послуг в даних умовах розвивався так само, як й інші сфери, враховуючи, що це не є послугою чи товаром першої необхідності, тобто якийсь час клуби не працювали, а згодом почали поступово відкриватись, але все одно знаходились під впливом хвиль внутрішньої міграції населення.

Наступним важливим чинником, що вплинув на розвиток цього ринку в негативному плані, стала енергетична криза осінньо-зимового періоду 2022-2023 років, коли обстріли енергетичної інфраструктури призвели до блекауту та загальмували роботу багатьох закладів, в т.ч. й фітнес-клубів.

Необхідно відмітити, що одним з чинників є зниження платоспроможності споживачів послуг через умови війни в нашій країні: багато людей втратили роботу чи отримують меншу заробітну плату, бізнес також переживає не найкращі часи, що не може не вплинути на купівельну спроможність потенційних чи вже діючих споживачів фітнес-послуг.

Данні та інші чинники здійснюють вплив на розвиток фітнес-індустрії в Україні, але є й позитиви, які здійснюють вплив на даний ринок. Серед позитивних варто відмітити тренд здорового образу життя та зростання уваги громадян по відношенню до свого здоров'я та тіла. Саме це й дозволяє утриматись як мережевим, так й немережевим фітнес-закладам, навіть в умовах війни в Україні та фітнес-бізнесу залишатись «на плаву».

Таким чином, ми бачимо, що розвиток ринку фітнес-послуг в Україні знаходиться в умовах постійних коливань та під впливом різних факторів, які мають негативні наслідки для нього. Врахувати їх заздалегідь є майже неможливим, що й визначає важкість в управлінні цими ризиками, які в дійсності є невизначеністю. Основним в подоланні негативних наслідків є гнучкість в управлінні фітнес-закладами та переорієнтація на програми, які можуть бути переведені в онлайн-формат. Також досвід управління компанією в умовах блекауту дозволяє заздалегідь врахувати подібні умови праці та дозволить працювати навіть в разі вимкнення світла. Це все дозволить зберегти фітнес-клубам свої позиції та вберегти контингент споживачів послуг.

УДК 339.137:629.33.36:330.341.1(477)

*Деліні М.М., д.е.н., професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Салій І.І.*

*здобувач вищої освіти ступеня «доктор філософії»
1-го року навчання
спеціальності 051 «Економіка»,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК РИНКУ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ

Враховуючи євроінтеграційні амбіції України, її орієнтацію на сталий розвиток та відповідальне ставлення до навколишнього середовища, стає актуальним питання формування ринку електромобілів через його екологічність, економічність та довговічність.

Зрозумілим є те, що розвиток ринку електромобілів в Україні є можливим з врахуванням загальносвітових тенденцій, які свідчать про зростання кількості проданих авто. Так, у 2012 р. у світі було продано орієнтовно 130 тис. електромобілів, то вже у 2021 р. обсяг продажу склав 6,6 млн автомобілів. А протягом 2019-2021 рр. частка електромобілів в загальних продажах автомобілів зросла більше ніж втричі: з 2,5% до приблизно 9%. Відмічається, що це відбувалось попри чинники, які мали негативно вплинути на цей ринок, а саме: пандемію, розриви в ланцюгах постачання та удорожчання сировини [1].

Формуванню ринку електромобілів в Україні сприяє також й введення в дію екологічного стандарту Євро-5 з 2016 року, який регулює вміст шкідливих речовин у вихлопних газах та дає можливість розвитку ринку електромобілів. Хоча в ЄС діє стандарт Євро-6, в Україні відклали його введення до 2025 року [2].

В Україні відмічається зростання темпів продажу електромобілів. На кінець 2020 р. було зареєстровано більше 20 тис. автомобілів. Але особливістю вітчизняного ринку електромобілів є те, що більшість з них є вживаними автомобілями, а не новими [2].

В 2021 р. на ринку України було представлено 200 моделей від 58 брендів [3]. Згідно даних, найбільш популярними марками електричних автомобілів у 2021 р. стали – Nissan, Tesla, Chevrolet, Renault, Volkswagen тощо. Причому, лідери ринку (перші 3 позиції) залишаються незмінними. Варто відмітити, що в Україні на обліку перебуває електромобілів більше, ніж у Польщі [3].

Станом на початок 2022 р. за областями України найбільше зареєстровано електромобілів в м. Києві, що у 1,5 рази більше ніж у наступної Одеської області (4840 шт.). Третю сходинку посідає Київська область, що разом з м. Київ складає більше 10000 зареєстрованих електромобілів. Найменше всього зареєстрованих електромобілів в АР Крим (2 шт.), Луганській (50 шт.) та

Чернігівській (153 шт.) областях [3].

Важливим в розвитку ринку електромобілів в Україні має стати розвиток інфраструктури для його зарядки – основна проблема, яка, на наш погляд, існувала до останнього в державі та значно гальмувала розвиток ринку електрокарів. Наразі ситуація з цим покращилась значно й можливості для власників електромобілів зросли.

В цілому, можна відмітити, що є підстави для формування стабільного ринку електромобілів в Україні, особливо враховуючи вже наявну кількість електромобілів. Важливим для стимулювання власників може стати задіяння державою різних важелів для власників нових електричних автомобілів.

Список використаних джерел:

5. Огляд глобального ринку електромобілів. Ukraine Invest. URL : <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/08-06-22/#:~:text=В%20Україні%20за%202021%20рік,кількість%20досягає%20приблизно%2034%20тис> (дата звернення : 02.04.2023 р.)
6. Розвиток інфраструктури для електромобілів. EU4Business: Прямуюємо разом. URL : <https://eu4business.org.ua/success-stories/developing-the-infrastructure-for-electric-cars/> (дата звернення : 02.04.2023 р.)
7. Терлецька В.О. Стан і динаміка розвитку ринку автомобілів з електричним двигуном в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». №2 (10). 2022. С. 112-122.* URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/oct/28853/vse-114-124.pdf> (дата звернення : 01.04.2023 р.)

УДК 378.4

***Драчук О.В., аспірант**
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УНІВЕРСИТЕТИ ТРЕТЬОГО ВІКУ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Збільшення у суспільстві попиту щодо доступу до освіти відбувається через зростання громадян похилого віку з довголіттям, оскільки населення стало більш активним та усвідомленим. Отже, необхідно враховувати потреби в навчанні осіб літнього віку (50-70 років) під час підготовки майбутньої освітньої політики та програм до ідеалу навчання протягом усього життя.

Університети третього віку визнані одними з найуспішніших освітніх закладів, які надають можливість навчання громадянам похилого віку. Їх можна визначити соціокультурними центрами, тому що можуть додавати нову інформацію до наявної, а також ділитися своїми знаннями зі студентами третього віку [2, с. 198]. Університети третього віку, як альтернативна освітня програма для громадян похилого віку, забезпечують їхню перспективу в навчанні протягом усього життя з практичними заняттями та місцями для відпочинку, а також дозволяють студентам ділитися своїм досвідом і знаннями.

Думка П. Ласлетта про те, що освіта сама по собі є цінністю з точки зору самореалізації людини, а її ідеї щодо освітніх реалій студентів третього віку сягають своїм корінням у заснування університетів третього віку в Англії (1981 р.).

Нині існує п'ять моделей: у Китаї, Північній Америці та Південній Америці, крім Університетів третього віку в Англії та Франції. Так, моделі у Франції та Англії пов'язані з університетом, який їх приймає. У навчальному плані, підготовленому в рамках освітніх програм, а реалізованих у рамках «навчання однолітків», учасники відвідують одні заняття як вчителі, інші – як студенти. Адже ідея щодо здобуття освіти викладачами, реалізується на практиці. Так, у китайської моделі серед лекцій у навчальній програмі є громадянство, культурна різноманітність, філософія, догляд за собою, здоров'я, геронтологія. Модель у Північній Америці здійснюється у формі семінарів. Лекції проводять запрошені лектори та спікери. Керівництво організації складається із членів. Нарешті, що стосується практики в Південній Америці, то, крім того, що вона схожа на французьку модель, її члени формуються літніми людьми з несприятливих соціально-економічних середовищ [4]. Основна мета багатьох заходів, які представляють студенти в цих університетах, – розважальна.

Пенсіонери всіляких професій, маючи різні галузі знань, можуть надати свої знання, навички, досвід через Університети третього віку, де кожен член розподіляється відповідно до власного досвіду. Отже, людям похилого віку надається можливість і середовище для поліпшення власних інтересів [3, с. 221]. Таким чином, у цих університетах, де статус і ролі студента та викладача можуть змінюватися і де обслуговуючий персонал є як викладачем, так і студентом, літні члени можуть створити власну організацію та можуть керувати членами, яких вони обирають між собою, поділяючись своїм різним життєвим досвідом. Крім того, вони можуть проводити мозковий штурм та обговорювати різні теми у своїх групах.

З метою реалізації «навчання протягом усього життя» та «активного громадянства», які є причинами існування суспільства, основний пріоритет у

навчанні має бути відданий визначенню перспективи Третьої епохи. Так, П. Ласлетт [3] розглядає низку демографічних і соціологічних змін, що призвели до відносно феномену Третьої епохи. До першої половини цього століття дорослі практично все своє життя проводили у Другій епосі, працюючи та піклуючись про сім'ю. Потім увійшли до Четвертої епохи, періоду залежності і старезності перед смертю. Фундаментальні зміни у цій багатовіковій моделі почали з'являтися у багатьох країнах приблизно з 1950-х років XX ст. Вперше в історії, поєднання обов'язкового виходу на пенсію, збільшення тривалості життя призвело до того, що переважна більшість людей похилого віку в промислово розвинених країнах провели багато здорових, активних і потенційно самореалізованих років у Третій епосі.

Проведені дослідження виявили зв'язки між добробутом людини та моделями активності у Третій епосі. Наприклад, вимірні позитивні зміни в кістково-м'язовій системі можуть бути досягнуті за рахунок поєднання розумної дієти та фізичних вправ [1]. Інший корелят зі зміною здоров'я, що піддається розрахунку, був виявлений MacNeil і Teague, послідовно показуючи, що «... здорові активні люди, які продовжують свої інтелектуальні інтереси у процесі дорослішання, як правило, зберігають і навіть збільшують різні аспекти когнітивного функціонування» [5, с. 115].

Отже, визначення поглядів й очікувань людей похилого віку щодо освіти можна розглядати як перший крок до того, щоб зробити ідеал навчання протягом усього життя більш всеосяжним для всіх людей.

У безперервному навчанні університети третього віку можуть бути визначені як справжні організації через оновлення, які вони внесли в освітню практику та підходи до навчання, зробивши третій вік помітним у суспільстві та надавши йому нових значень. Сьогодні третій вік належить до періоду, що називається «молодою старістю», і, зокрема, у дослідженнях П. Ласлетта, цей період визначається як буферна зона і як перехідний період між «дорослістю» та «старінням» [3].

Окрім задоволення вимог своїх членів, університети третього віку дають кожному учаснику можливість реалізувати себе в демократичному середовищі, що робить їх більш помітними й, отже, підтримувати стійкість. Вважається, що члени, які мають можливість старіти більш здоровим та активним чином, беручи участь в університетській діяльності, можуть підтримувати свою активну громадянську позицію, не відмовляючись від суспільного життя, взявши на себе такі обов'язки, як навчання та викладання в таких організаціях, де створюється соціальна цінність.

Список використаних джерел:

1. Emery, C.F., & Blumenthal, J.A. (1990). Perceived change among participants in an exercise program for older adults. *The Gerontologist*, 30, 516-521.
2. Formasa, M. (2010). Universities of the Third Age: A Rationale for Transformative Education in Later Life in *Journal of Transformative Education*, 8 / 197-219, publ. by SAGE.
3. Laslett, P. (1989). *A Fresh Map of Life: The Emergence of the Third Age*, London: Weidenfeld & Nicolson.
4. Levesque, J.L. (2006). What Kinds of Futures for U3As?, Retrieved July 21, 2009, from <http://www.aiuta.org/documents/workshopfederici.pdf>
5. MacNeil, R., & Teague, M. (1987). *Ageing and leisure: Vitality in later life*. New Jersey: Prentice Hall

УДК 001.8:378.4(043.3)

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Базь А.В., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НАУКИ

У сучасному світі молодь відіграє важливу роль в розвитку наукового прогресу. Проте, молодь, яка займається науковою діяльністю, зіткнулася зі значними викликами у зв'язку з глобалізацією науки. Ця проблема є актуальною, оскільки молодіжна наукова спільнота є ключовим фактором для розвитку наукового прогресу в майбутньому.

Одним з найбільших викликів для молодіжної наукової спільноти є доступ до інформації. Зараз наукові дослідження відбуваються в умовах росту кількості наукових публікацій та використання сучасних технологій, що часто робить процес пошуку та аналізу інформації складним і витратним. Отже, необхідно вдосконалювати методи пошуку та аналізу наукових даних для забезпечення ефективної роботи молодіжної наукової спільноти.

Ще одним викликом є зміна міжнародних наукових стандартів та процедур. Завдяки глобалізації науки, наукові організації, національні та міжнародні фонди для наукових досліджень, а також стандартизація в науковій

діяльності, претендують на глобальну спрямованість. Це може призвести до складнощів для молодих науковців, оскільки вони повинні знати та дотримуватися різних вимог та процедур.

У сучасному світі наука є однією з найбільш динамічних галузей, яка постійно розвивається та змінюється. За останні роки наука стала більш глобальною, інтернаціональною та доступною завдяки розвитку технологій та комунікацій. В цих умовах молодь є головним джерелом інновацій та прогресу в науці. Однак, для того, щоб молоді науковці могли розвиватися та працювати ефективно, вони повинні мати можливість здобувати знання та отримувати підтримку від інших науковців.

Одним з найбільших викликів для молодіжної наукової спільноти є конкуренція на ринку праці та доступ до фінансування. У багатьох країнах молоді науковці стикаються зі складнощами при отриманні грантів та фінансування на свої дослідження. Також існує проблема з недостатнім обсягом робочих місць у наукових установах. У зв'язку з цим, молоді науковці повинні шукати нові шляхи для залучення фінансування та розвитку своїх досліджень.

Іншим викликом для молодіжної наукової спільноти є виклики глобалізації та міжнародної конкуренції. Наприклад, у зв'язку зі збільшенням кількості міжнародних дослідницьких проектів та підвищенням рівня міжнародної співпраці, молодим науковцям доводиться стикатися з іноземними колегами та залучатися до міжнародних наукових мереж.

У глобальній науковій спільноті багато дослідників борються за обмежені ресурси, і молодим науковцям не завжди вдається знайти достатньо фінансування для своїх проектів. Також можуть виникнути проблеми з отриманням доступу до матеріалів і даних, що необхідні для їх досліджень.

Іншим викликом є висока конкуренція за публікації та кар'єрні можливості. У глобальній науковій спільноті багато дослідників змагаються за публікації у визнаних наукових журналах та за можливості отримати високопрестижні посади. Це може бути особливо складним для молодих науковців, які ще не мають великого досвіду та наукового стажу.

Проте глобалізація також надає молодим науковцям нові можливості для співпраці та здобуття нових знань. Завдяки інтернету та сучасним технологіям молоді науковці можуть легко спілкуватися з колегами з усього світу та розробляти спільні проекти. Це дозволяє їм залучати нові ідеї та перспективи, що можуть допомогти розв'язати складні наукові проблеми.

Також глобалізація стимулює розвиток міжнародної мобільності молодих науковців. Це може включати участь у міжнародних конференціях, програмах обміну та стажувань, а також роботу в інших країнах. Ці досвіди можуть

допомогти молодим науковцям зрозуміти різноманітні підходи та методи дослідження, а також збільшити їхню мережу професійних контактів.

Отже, молодіжна наукова спільнота стикається з викликами, але також має великі перспективи для розвитку у глобалізованому світі. Важливо, щоб молоді науковці мали можливість отримати доступ до ресурсів та фінансування, а також до можливостей співпраці та міжнародної мобільності. Також важливо пам'ятати, що молоді науковці можуть зробити вагомий внесок у розв'язання глобальних наукових проблем.

Список використаних джерел:

1. European Commission. She Figures 2018: Gender in Research and Innovation. – Brussels: Publications Office of the European Union, 2019.
2. Hanney S.R. et al. The Utilization of Health Research in Policy-Making: Concepts, Examples and Methods of Assessment. – Health Research Policy and Systems, 2003. – Vol. 1, No. 2.
3. National Science Board. Science and Engineering Indicators 2018. – Arlington, VA: National Science Foundation (NSB-2018-1), 2018.
4. Березовська І. Молодь і наука: виклики та перспективи // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 41. – С. 63-66.
5. Губенко О. Молодь і наука: виклики сучасності // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. – 2015. – Вип. 26. – С. 63-66.
6. Степаненко Л. Проблеми розвитку молодіжної наукової спільноти в Україні // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2018. – Вип. 1(49). – С. 163-168.

УДК 316.77:378.4(043.3)

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Крутько М.А., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В ФОРМУВАННІ

ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

У сучасному світі багато молодих науковців стикаються зі складнощами у формуванні свого професійного самовизначення. Одним із ключових факторів, що впливають на цей процес, є соціальна підтримка. У цій статті розглянемо роль соціальної підтримки в формуванні професійного самовизначення молодих науковців.

Соціальна підтримка - це процес надання допомоги, підтримки та позитивного впливу соціального оточення на людину. У науковому середовищі соціальна підтримка може бути різноманітною: від надання консультацій та допомоги в укладанні робочого графіку до участі у спільних проектах та наукових заходах.

Перш за все, соціальна підтримка допомагає молодим науковцям у формуванні позитивної самооцінки. Коли людина отримує позитивну оцінку своєї діяльності від свого оточення, вона почуває себе більш впевнено та здатною до досягнення своїх цілей. Це особливо важливо для молодих науковців, які часто стикаються зі складнощами та невизначеністю у своїй діяльності.

Крім того, соціальна підтримка може сприяти формуванню мотивації до досягнення професійних цілей. Людина, яка відчуває підтримку від свого оточення, має більшу мотивацію до досягнення своїх цілей, включаючи професійні.

Значення соціальної підтримки важливе не тільки для індивіда, але і для наукового середовища в цілому.

Однак, необхідно зазначити, що самовизначення молодих науковців є процесом, що відбувається на різних рівнях і за участю різних стейкхолдерів. Наприклад, на рівні суспільства в цьому процесі можуть брати участь різні організації та інститути, що надають підтримку молодим науковцям у формуванні їх професійного самовизначення. Одним із прикладів такої підтримки можуть бути наукові конференції, де молоді науковці можуть представити свої дослідження та отримати фідбек від колег зі своєї галузі.

Також важливим фактором формування професійного самовизначення є наставництво та наставницька підтримка. Наставництво може стати суттєвою складовою успішної кар'єри молодого науковця. Коли наставник вміє дати вмотивований фідбек, підказати, як розвивати свої навички та як побудувати кар'єру, це стає джерелом впевненості в своїх силах та допомагає зрозуміти, які саме напрями розвитку можуть бути для молодого науковця найбільш успішними.

Роль соціальної підтримки у формуванні професійного самовизначення

молодих науковців є важливим і необхідним фактором. Така підтримка може забезпечити стимул для розвитку та реалізації потенціалу, сприяти самопізнанню та збереженню мотивації до наукової діяльності. У свою чергу, це може сприяти не лише формуванню успішної кар'єри молодого науковця, а й розвитку наукового середовища.

Отже, можна зробити висновок, що соціальна підтримка відіграє важливу роль у формуванні професійного самовизначення молодих науковців. Для досягнення успіху в академічній кар'єрі необхідно не тільки мати талант і бажання розвиватися, але й мати людей поруч, які підтримають ініціативи та допомагають у подоланні труднощів.

Серед соціальних факторів, які можуть вплинути на формування професійного самовизначення молодих науковців, можна виділити співпрацю з досвідченими науковцями, наявність ментора, можливість участі в наукових проектах та програмах, а також підтримку родини та близьких.

Також важливо, щоб молоді науковці були здатні до саморозвитку, знаходили мотивацію для досягнення своїх цілей та займалися рефлексією щодо своєї професійної діяльності. Соціальна підтримка може стати важливим фактором, що допоможе молодим науковцям у формуванні таких навичок та вмінь.

Отже, можна стверджувати, що роль соціальної підтримки у формуванні професійного самовизначення молодих науковців не може бути переоцінена. Науковці повинні мати можливість отримувати підтримку від своїх колег, родини та близьких, щоб бути успішними у своїй кар'єрі та розвиватися як професіонали.

Список використаних джерел:

1. Ceynowa, K., & Rosenberg, E. L. (2016). Faculty Mentoring: A Literature Review. *Metropolitan Universities*, 27(2), 25-38.
2. Duby, V., & Brown, J. (2013). *Developing a mentoring culture in higher education*. SAGE Publications.
3. Van den Brink, M., & Benschop, Y. (2012). *Gender practices in the construction of academic excellence: Sheep with five legs*. Palgrave Macmillan.
4. Васильєва Л. І. Соціальна підтримка як фактор формування професійного самовизначення молодих науковців // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Психологія. – 2013. – Вип. 1051. – С. 23-28.
5. Гільберг І. І. Соціальна підтримка молодих науковців: теоретичний аспект // Молода наука в Україні: становлення та перспективи: матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 11-12 жовтня 2012 р.). – Київ: НАУ, 2012. – С. 120-124.

УДК 159.922.7:378.4(043.3)

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Майстер А.О., студентка 3-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ

Розвиток творчого потенціалу молодого науковця є актуальною та складною проблемою, яка вимагає комплексного підходу з боку психологів та педагогів. Творчий потенціал є здатністю людини до створення нового, оригінального та цінного. Цей потенціал відображає сукупність особистісних якостей та здібностей, які дозволяють науковцеві виявляти нові підходи до розв'язання наукових проблем, формулювати нові ідеї та розробляти інноваційні технології.

Однією з головних складових розвитку творчого потенціалу є відкритість до нового та нестандартних підходів. Молодий науковець повинен бути готовим до використання різних інтелектуальних методів та підходів для вирішення наукових проблем. Важливою якістю є креативність, яка полягає у здатності до нестандартного мислення та уявлення різних сценаріїв.

Другою важливою складовою є наявність широкого загального культурного багажу, що дозволяє науковцеві відображати свої наукові дослідження в контексті історії та культури. Це допомагає науковцю вирішувати складні наукові завдання та формулювати нові ідеї на основі глибоких знань та розуміння історичних та культурних процесів.

Третьою важливою складовою є здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Молодий науковець повинен бути готовим до постійного професійного розвитку та підвищення кваліфікації, а також до самовдосконалення в особистісному плані.

Крім того, існують також фактори, які можуть заважати розвитку творчого потенціалу молодого науковця. Один з них - страх провалу. Якщо

молодий науковець боїться помилитися або зробити неправильний крок, це може призвести до втрати мотивації та втрати інтересу до роботи.

Також важливо пам'ятати про роль внутрішньої мотивації у розвитку творчого потенціалу. Молодий науковець повинен знайти в собі мотивацію для творчості та дослідження, щоб розвиватися і просуватися в науковій галузі.

У підсумку, розвиток творчого потенціалу молодого науковця є важливим елементом в його професійному рості та досягненні успіху в науковій галузі. Для цього необхідно бути відкритим до нових ідей, мати сильну мотивацію та бажання вдосконалюватися, дотримуватися наукової методології та зберігати баланс між творчістю та практичним застосуванням наукових відкриттів.

Таким чином, можна зробити висновок, що розвиток творчого потенціалу молодого науковця є процесом, який потребує важливих психологічних особливостей. До таких особливостей можна віднести наявність інтелектуального потенціалу, креативного мислення, готовність до ризикування, самостійність та відкритість до нових ідей.

Також важливо зазначити, що молодий науковець повинен бути готовим до постійного вдосконалення та розвитку свого потенціалу, а також вміти працювати в команді та спілкуватися з колегами. При цьому, необхідно дотримуватися наукової етики та зберігати баланс між творчістю та практичним застосуванням наукових відкриттів.

Отже, використання психологічних особливостей розвитку творчого потенціалу може допомогти молодому науковцю досягти успіху у своїй професійній діяльності та стати відомим у науковій галузі.

Список використаних джерел:

1. Csikszentmihalyi M. Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention. – Harper Collins, 1996.
2. Kaufman J.C., Baer J. (Eds.) Creativity Across Domains: Faces of the Muse. – Psychology Press, 2005.
3. Simonton D.K. Origins of Genius: Darwinian Perspectives on Creativity. – Oxford University Press, 1999.
4. Бойко І. Художньо-творчі здібності молодших школярів і розвиток творчого потенціалу // Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні науки. – 2017. – Вип. 150. – С. 3-9.
5. Воробйова Н. Творчий потенціал особистості як педагогічна проблема // Науковий вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Серія: Педагогіка. – 2015. – Вип. 2. – С. 119-122.
6. Жук І. Психологічні умови формування творчого потенціалу молодого науковця // Психологічний часопис. – 2014. – Т. 20, Вип. 5. – С. 48-54.

*Кушніренко І.П., здобувач
вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
Науковий керівник: Чекаль Л.А.,
кандидат філософських наук, доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ*

ДЕВІАЦІЇ В ПОВЕДІНЦІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: МІНУСИ Й ПЛЮСИ

Поняття девіації, делінквентності та адиктивності є різними аспектами неприйнятної або негативної поведінки, особливо серед молоді. Однак, вони мають відмінності у своїх визначеннях та в проявах.

Поняття «девіація» стосується будь-якої поведінки, яка є відхиленням від соціально прийнятих норм, цінностей, правил або очікувань. Девіація може бути різноманітною, включаючи такі її форми, як антисоціальна поведінка, асоціальна поведінка, сексуальна девіація, релігійна девіація тощо. Девіантна поведінка може бути більш відкритою та вираженою, або ж прихованою та менш помітною[1]. Спробуємо співставити дану морально-етичну категорію зі схожими поняттями, пов'язаними з асоціальними проявами.

Поняття делінквентності відноситься до вчинення дій, які суперечать кримінальному законодавству або правилам, що регулюють суспільний порядок. Як делінквентність можна класифікувати крадіжки, побиття, наркозлочинність, грабежі, вандалізм, тощо.

Щодо категорії адиктивності, то вона позначає залежність від різних речовин, таких як алкоголь, наркотики, тютюн, або інших проявів асоціальної поведінки, на кшталт таких, як азартні ігри, комп'ютерні ігри, соціальні мережі та ін. Адиктивна поведінка може мати негативний вплив на фізичне та психологічне здоров'я людини, а також на її стосунки з іншими, роботу, навчання та на інші аспекти життя.

Сучасна молодь стикається з низкою девіацій у своїй поведінці. Вони можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки. В цьому есе ми розглянемо плюси та мінуси поведінки сучасної молоді, зосереджуючись на їх впливі на суспільство та саму молодь.

Плюси поведінки сучасної молоді можуть бути такими. По-перше, молодь відкрита до нових ідей та інновацій. Вона має можливість бачити світ у новій перспективі та допомагати вирішувати складні соціальні проблеми. Крім того, молодь може бути креативною та ініціативною, радикальною та флексибільною, впроваджуючи нові підходи й рішення в різних сферах буття.

До того ж, сучасна молодь може утворювати активні громадські осередки, де вона обґрунтовує свої погляди та вимагає змін у суспільстві. Молодь може брати участь у масових акціях, демонстраціях, петиціях та інших формах громадянської активності, що може сприяти змінам у політиці, економіці та інших соціальних сферах.

Однак, при цьому існують мінуси поведінки сучасної молоді, які потребують розгляду. По-перше, залежність від технологій може бути однією з них. Молоді люди витрачають велику кількість часу на соціальні мережі, відеоігри, смартфони та інші технології, що може впливати на їх фізичне та психічне здоров'я[2].

Це може також призвести до відсутності взаємодії з реальним світом, зниження соціальних навичок та здатності до спілкування у реальному офлайн середовищі.

Крім того, деякі юнаки й дівчата можуть залучатись до ризикованих вчинків, приміром, таких, як вживання наркотиків, алкогольної та сексуальної поведінки без належного обережного підходу. Це може зумовити негативні наслідки для їх фізичного та психічного здоров'я, включаючи можливість захворювань, незахищеного сексу, стосунків з високим ризиком та інших проблем.

З недоліків поведінки сучасної молоді також можна відзначити низький рівень фізичної активності, неправильне харчування, недостатній сон та погані звички, такі як куріння та вживання алкоголю в надмірних кількостях. Це може призводити до проблем зі здоров'ям, зокрема до збільшення ризику розвитку хронічних захворювань, таких як ожиріння, діабет, серцево-судинні захворювання та інших негативних наслідків.

Таким чином, певні прояви девіантності у поведінці сучасної молоді має свої плюси та мінуси. З одного боку, молодь може бути демонстративно відвертою, відкритою, креативною та активною у своєму соціальному позиціонуванні. Вона може бути активатором позитивних змін у суспільстві. З іншого боку, деякі девіації в поведінці молоді можуть мати негативний вплив на її фізичне, психічне здоров'я та соціальну адаптацію.

Список використаних джерел

1. Етика. Навчальний посібник (за ред. В.О. Лозового). К, 2015. 223 с.

2. Н. Пихтіна, М. Пихтін, Т. Федорченко. Профілактика девіантної поведінки дітей і молоді: психолого-педагогічні та соціально-правові аспекти. КНТ, 2018. 376 с.

3. Соколенко М. О. Інтернет-адикція студентів. Актуальні проблеми психології в закладах освіти. 2022. Т. 7. С. 134–139. URL: <https://doi.org/10.31812/psychology.v7i.7272> .

УДК 338.4

Старанов С. С.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»

1-го року навчання

спеціальності 073 «Менеджмент»

ОП «Управління інвестиційною діяльністю

та міжнародними проектами»

факультет аграрного менеджменту

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник: Лобунець Т.В., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ДЕКОРАТИВНИХ КВІТІВ

Виробництво квіткової продукції є досить традиційним напрямком діяльності для України, для чого є всі необхідні кліматичні та економічні умови. Внутрішній ринок представлений обмеженою кількістю надсучасних тепличних комплексів, які вирощують конкурентоспроможні квіти за європейськими стандартами, та великою кількістю дрібних товаровиробників.

Згідно офіційної статистики, штат більшості компаній (72 %), які вирощують декоративні рослини, складає до 9 осіб, і лише в двох компаніях штат працівників перевищує 100 осіб. У квітникарстві цей відсоток ще більший: 91 % компаній мають у штаті до 9 осіб, і лише 4 компанії мають більше 100 співробітників [1]. Їх продукція реалізується переважно через невеликі кіоски або на стихійних ринках.

На рис. 1 представлена динаміка розвитку ринку декоративних рослин за 2017-2021 рр., яка демонструє стабільне зростання.

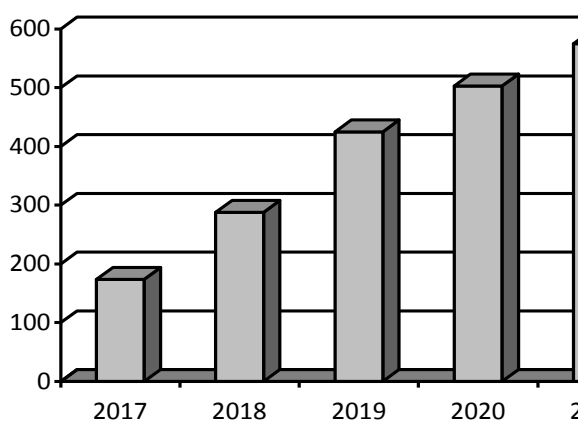


Рис. 1. Динаміка ринку декоративних рослин в Україні

Джерело: сформовано на основі Державної служби статистики України [1]

У загальному обсязі квіткової продукції на ринку України більшу частку становлять імпортні квіти (близько 70%). Нині Україна забезпечує себе квітами лише на 30% (рис. 2).

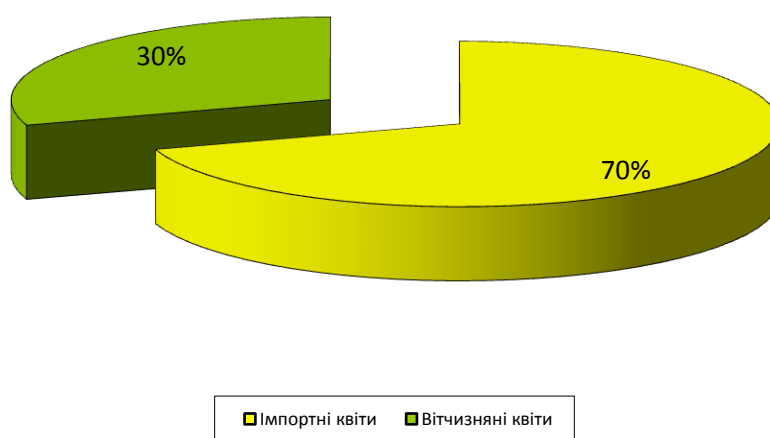


Рис. 2. Питома вага пропонування квітів за країною вирощування

Джерело: сформовано на основі Державної служби статистики України [1]

Відповідно до даних Державної служби статистики, у 2021 році Україна імпортувала декоративних рослин та квітів на суму 18,7 млн. USD, причому вартість імпорту зросла на 23%, порівняно із 2016. 64% у вартості імпорту складає продукція з Нідерландів (11,9 млн. USD). У 2021 році 75% вартості імпорту складали квіти, відповідно 25% – складали декоративні рослини. У категорії «квіти» половину вартості імпорту (49%) складали зрізані квіти, 29% вартості імпорту – рослини у горщиках / кімнатні рослини, 19% – цибулини. У

2021 році ввіз декоративних рослин зріс на 53% порівняно з 2020 роком (коли спостерігалось значне скорочення імпорту) та досяг 4,7 млн. USD [2].

Вітчизняні квіти та декоративні рослини вирощуються переважно для споживання всередині країни, обсяги експорту незначні. Україна знаходиться на 75-й позиції з-поміж світових експортерів декоративних рослин та квітів і її частка в експорті становить 0,02% від світового експорту категорії. У 2021 Україна експортувала на суму 1 млн. USD. Україна експортує декоративні рослини та зрізані квіти лише у 2 регіони та 8 країн. 63% українського експорту іде у ЄС, 36% експорту відправляється у країни СНД. У 2021 році 59% продукції експортувалось у Польщу, 30% у Білорусь [2].

Станом на 2021 рік український експорт складався переважно з продукції квітникарства (87% вартості та 74% кількості). Декоративні рослини займали лише 13% від усього об'єму експорту у грошах. Вартість експорту зрізаних квітів у 2021 році становила 860 тис. USD [2]. Декоративні рослини у структурі експорту займають лише 30% – це, переважно, це дерева, чагарники, кущі.

Отже, на сьогодні ринок декоративних квітів в Україні можна вважати ще неповністю сформованим і таким, що розвивається досить динамічними темпами. Зайти на нього новим учасникам не складно. За таких обставин доречно займатися організацією флористичного бізнесу та відкриттям квіткового магазину.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 07.04.2023 р.)
2. Ринок квітів та декоративних рослин в Україні. URL: https://www.agroberichtenbuitenland.nl/binaries/agroberichtenbuitenland/documenten/publicaties/2019/04/17/ua-psd-ornamental-study/Ornamental_Market+Study_SHORT_UA+final.pdf (дата звернення: 07.04.2023 р.)

УДК 338.24: 633

*Шинкарук Л.В., д.е.н., професор,
член-кореспондент НАН України,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Кондратьєв Ю.В.
*здобувач вищої освіти ступеня «доктор філософії»
1-го року навчання*

РОЗВИТОК РИНКУ БІОПАЛИВА В УКРАЇНІ

Воєнний стан в Україні, енергетична криза, яка виникла внаслідок руйнування енергетичної інфраструктури через обстріли, спричинює активний пошук альтернативних видів енергії, що може дозволити не залежати від вищеописаних факторів. До повномасштабного вторгнення Україна забезпечувала внутрішнє споживання природного газу, який досі залишається основним паливом в у структурі кінцевого споживання, на 70%. Решту держава покривала імпортом, ціни на який були залежні від європейського ринку [1]. Однією з альтернатив природному газу виступає біопаливо, ефективність та доцільність якого доводить світовий досвід. Ще у 2019 р. частка альтернативної енергетики в структурі світового енергоспоживання становила 18% від загальної спожитої енергії. Причому на долю саме енергії біомаси в структурі альтернативної енергетики доводилось 68,6% [2].

В Україні потенціал для розвитку ринку біопалива є надзвичайно великим. Так, за оцінкою Біоенергетичної асоціації можливості українського виробництва біометану на рік складають близько десяти мільярдів кубометрів. Станом на 2020 р. 5,2 мільярди кубів газу було заміщено саме біоенергетикою, що склало 17,3 % від загального споживання газу. Дані за 2021 р. та 2022 р. не були опубліковані через початок військової агресії росії проти України, але як зазначалось у лютому 2023 р. вже у цьому році планується збільшення виробництва біогазу до 0,5 млрд м³ та виробляти приблизно 8 млрд м³ біометану щорічно впродовж до 2050 р. [3]. Взагалі, у 2012 р. планувалось, що до 2020 р. частка біопалива в загальному обсязі споживання палива в нашій державі мала становити 20% [4].

Розвитку ринку біопалива в Україні сприяє прийняття Закону України «Про альтернативні види палива», який став першим законодавчим актом, що регулює виробництво біопалива [2]. Також важливим кроком є прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку виробництва біометану» («Закон про біометан»). Ці закони є важливими кроками з боку держави в частині регулювання ринку біопалива в Україні.

Також, варто відмітити, що складовими біоенергетичного ринку України є виробництво біоетанолу та біодизеля. Вони є привабливими також для нас, тому що можуть вироблятись з сільськогосподарської продукції, якої достатньо в нашій країні. Наприклад, для виробництва біоетанолу використовується така

сировина як: кукурудза, цукрові буряки, пшениця, кукурудза та ін. Для виробництва біодизеля може бути використана наступна сировина: соєва олія, ріпакова олія, відпрацьовані жири або олії тощо [2].

Таким чином, ми бачимо, що можливості розвитку ринку біопалива в Україні є величезними, що допоможе нам відійти від споживання природного газу, більше залежати не від імпорту, а від власного виробництва. Важливим в цьому стане те, що руйнування енергетичної системи, які ми зазнали восени-взимку 2022-2023 рр. не будуть настільки негативно впливати на функціонування як економіки взагалі, так й життєдіяльність кожної окремої людини. Розвиток частки ринку біопалива є більш орієнтованим на сталий розвиток та дозволить нашій державі бути більш соціально-відповідальною та конкурентоздатною на світовій арені. Держава вже почала звертати увагу на цю частку ринку енергоносіїв, приймаючи відповідні закони, але поки дії ще недостатні для повноцінного використання та розвитку даного виду альтернативної енергії.

Список використаних джерел:

8. Що стримує розвиток ринку твердого біопалива в Україні. *Економічна правда*. 5.12.2022 р. URL : [https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/5/694580/#:~:text=Частка%20біопалива%20та%20відходів%20у,40%25\)%20станцій%20на%20біомасі](https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/5/694580/#:~:text=Частка%20біопалива%20та%20відходів%20у,40%25)%20станцій%20на%20біомасі) (дата звернення : 30.03.2023 р.)
9. Калетнік Г. М., Пришляк Н. В. Розвиток галузі біопалив як детермінанта сталого розвитку України. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 71 – 81. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102071> (дата звернення : 31.03.2023 р.)
10. Нова енергетика України: коли біопаливо замінить газ та вугілля. УНІАН: інформаційне агентство. 11.02.2023 р. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics/biopaliwo-v-ukrajini-koli-vono-zaminit-gaz-ta-vugillya-dlya-ukrajinciv-12140649.html> (дата звернення : 31.03.2023 р.)
11. Скорук О.П., Здор І.А. Розвиток ринку біопалива в Україні та світі: стан та перспективи. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. №1 (56). 2012. С. 31-38. URL : <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/6145.pdf> (дата звернення : 30.03.2023 р.)